

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII COMUNIONE E LIBERAZIONE

O PREZENȚĂ ÎN PRIVIRE

RIMINI 2015

O PREZENȚĂ ÎN PRIVIRE

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2015

«Cu ocazia cursului anual de Exerciții Spirituale adresate membrilor Fraternității Comunione e Liberazione, care are loc la Rimini, Sfinția Sa papa Francisc, participant spiritual la acest eveniment, vă adresează gândurile sale cordiale și binevoitoare, urând celor mulți care participă direct și celor care se află în legătură directă prin satelit, rodnicia unor harului pline de descoperire interioară a fecundității credinței creștine, susținută de certitudinea prezenței lui Cristos înviat. Sfântul Părinte invocă darurile Spiritului Divin pentru o mărturie plină de generozitate a perenei noutăți a Evangheliei, pe urmele trasate de meritulosul preot monsenior Luigi Giussani și, în timp ce vă cere să continuați să vă rugați pentru susținerea ministerului său universal, invocă ocrotirea cerească a Sfintei Fecioare și vă acordă din suflet, dumneavoastră și tuturor celor prezenți, implorata binecuvântare apostolică, propagând-o cu bunăvoință asupra întregii Fraternități și a tuturor celor dragi.»

Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale,
15 aprilie 2015

Vineri seara, 24 aprilie

La intrare și la ieșire

Ludwig van Beethoven, Simfonia nr. 6 în fa major, op. 68 „Pastorală”

Riccardo Muti – Filarmonica de la Scala

„Spirto Gentil” nr. 11 Philips

■ INTRODUCERE

Julián Carrón

La începutul acestui gest al nostru, de nimic nu avem nevoie mai mult decât să strigăm și să îi cerem Spiritului, să miște din nou în noi tot ceea ce s-a oprit, tot ceea ce nu e disponibil, toată distragerea noastră și să deschidă întreaga noastră așteptare, așa cum îmi scrie cineva dintre voi: «E una din acele dimineți în care nu te poți scula decât dacă mergi să-L cauți. Și mergi la liturghie cerându-i Domnului să Îl regăsești, acasă, unde în fiecare zi începe provocarea vieții. Încă nu știi cum să stai în fața copilului tău, drept pentru care totul e nedreptate și totul e nervi, totul e cerere; nu știi, și totuși arde în inimă acea cerere de iubire, și azi. În așteptarea acelor trei zile, Exercițiile Fraternității, atât de prețioase și indispensabile, totul arde de întrebare, de o lipsă: cerere a acelor chipuri pe care încă le cauți, pe drum ca și tine; cerere a unei îmbrățișări pe care ai vrea-o pentru totdeauna, și pe care încă o cauți, pentru cei pe care îi iubești, pentru lumea întreagă; sete de a asculta, de a „memora”, de a aminti, că nu e niciodată suficient. Arde încă acea iubire pentru Cristos, pentru compania Sa, pe care o cauți încă la cincizeci de ani și de care nu ești niciodată plină».

Cu această întrebare, cu această așteptare care devine cerere, invocăm Spiritul Sfânt astfel încât să ducă la împlinire această tentativă chiar fragilă a noastră de a ne dispune să primim ceea ce Domnul ne va da în aceste zile.

Discendi Santo Spirito

«Cu ocazia cursului anual de Exerciții Spirituale adresate membrilor Fraternității Comunione e Liberazione, care are loc la Rimini, Sfinția Sa papa Francisc, participant spiritual la acest eveniment, vă

adresează gândurile sale cordiale și binevoitoare, urând celor mulți care participă direct și celor care se află în legătură directă prin satelit, rodnicia unor harului pline de descoperire interioară a fecundității credinței creștine, susținută de certitudinea prezenței lui Cristos înviat. Sfântul Părinte invocă darurile Spiritului Divin pentru o mărturie plină de generozitate a perenei noutăți a Evangheliei, pe urmele trasate de merituosul preot monsenior Luigi Giussani și, în timp ce vă cere să continuați să vă rugați pentru susținerea ministerului său universal, invocă ocrotirea cerească a Sfintei Fecioare și vă acordă din suflet, dumneavoastră și tuturor celor prezenți, implorata binecuvântare apostolică, propagând-o cu bunăvoință asupra întregii Fraternități și a tuturor celor dragi. Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale».

Așa cum arată telegrama Sfântului Părinte, la începutul Exercițiilor noastre încă ne aflăm cufundați în lumina nopții de Paști. Toată noaptea de Paști a fost dominată de lumina lumânării pascale, de lumina pe care Isus înviat a introdus-o pentru totdeauna în istoria noastră. În lumina acestui fapt Biserica privește totul, poate privi totul. Pentru că doar atunci când apare în mod definitiv lumina învierii lui Isus putem înțelege ceea ce noi nu am reuși să înțelegem fără de ea: semnificația ultimă a toate. De aceea, în acea noapte, pornind tocmai de la prezent, din acel moment în care e dominată de lumina Învierii (care dictează metoda pentru a privi totul), Biserica ne face să privim toată istoria care, de la creație încoace, dobândește toată luminizitatea sa: e istoria în care, în sfârșit, ochilor noștri li se revelează pozitivitatea ultimă a realității.

În lumina Învierii putem privi în față întrebarea cea mai arzătoare a omului: oare chiar ajută la ceva faptul că ne-am născut? E întrebarea care ne asaltează atunci când viața, chiar cu toată frumusețea ei, cu toată promisiunea ei, ne strânge cu ușa: de ce contează că ne-am născut? La această întrebare, pe care omul și-o pune legat de propria viață, se poate găsi un răspuns plin de semnificație doar în lumina nopții de Paști. Pentru că nu s-ar fi meritat să ne naștem dacă nu am avea speranța unei vieți împlinite, pentru totdeauna. Așa cum ne amintește scrisoarea către Evrei, a trăi ar fi o condamnare, pentru că toți am trăi cu frica de moarte, sub această spadă a lui Damocle care atârnă deasupra noastră. În schimb, noi putem recunoaște pozitivitatea ultimă a creației, a vieții omului, a vieții fiecăruia dintre noi, în lumina victoriei lui Cristos, pentru că acolo găsește răspuns împlinit marea întrebare despre semnificația vieții noastre. De fapt,

spune cântecul Laudelor pascale: «Niciun avantaj nu este pentru noi că ne-am născut, dacă el nu ne-ar fi mântuit».¹ Fără învierea lui Cristos, ce ar fi viața, care ar fi semnificația ei?

Lumina care domină noaptea de Paști ne permite să înțelegem toată istoria mântuirii, de la eliberarea de sclavie din Egipt la întreaga istorie a profețiilor, o istorie care nu are alt scop decât acela de a ne face să intrăm în logica planului lui Dumnezeu care s-a dezvăluit încet, în timp.

Lecturile biblice ale Vigiliiei Pascale ne-au arătat câtă pasiune avea Dumnezeu pentru oameni astfel încât să se intereseze de soarta unui popor insignifiant precum poporul lui Israel, arătând tuturor că El nu e indiferent față de suferința oamenilor. Dumnezeu începe să răspundă într-un mod concret, particular, acestei suferințe și nu își mai abandonează copiii. Și chiar dacă de multe ori s-ar putea simți abandonați, ca o femeie abandonată cu sufletul rănit, Dumnezeu îi împinge de la spate prin profeți, ca de exemplu Isaia: «este oare părăsită femeia luată de soție în tinerețe?». Și totuși, spune Domnul, «Câteva clipe te părăsisem, dar te voi primi înapoi cu mare dragoste. [...] Îmi ascusesem o clipă Fața de tine, dar Mă voi îndura de tine cu o dragoste veșnică, zice Domnul, răscumpărătorul tău». Dumnezeu își asigură poprul: «Pot să se mute munții, pot să se clatine dealurile, dar dragostea Mea nu se va muta de la tine, și legământul Meu de pace nu se va clătina, zice Domnul, care are milă de tine».²

Când dobândesc cu adevărat semnificație aceste cuvinte, dacă nu cu acel fapt, faptul impozant al învierii lui Cristos? Altfel ar rămâne cuvinte frumoase pentru o consolare sentimentală, dar în fond nu ar constitui o întorsătură crucială, hotărâtoare, nu ar introduce în viață ceva cu adevărat nou. Doar faptul Învierii proiectează asupra lor toată lumina necesară și le umple de semnificație. Și atunci putem înțelege de ce Isus le spusese discipolilor săi: «Ferice de ochii care văd lucrurile, pe care le vedeți voi! Căci vă spun că mulți prooroci și împărați au voit să vadă ce vedeți voi, și n-au văzut, să audă ce auziți voi, și n-au auzit.»³ Profeții erau parte din această istorie, trăiseră parte din această istorie, au vrut să vadă împlinirea acestei istorii, dar n-au văzut-o. De aceea Isus ne spune: «Ferice de voi, care ați văzut!»; ne-o spune nouă, care am văzut-o, care am văzut împlinindu-se planul Său!

¹ Laudele pascale, în *Liturghierul Roman, Vigilia Pascală*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 1994, p. 452.

² Is 54, 6-8. 10.

³ Lc 10, 23-24.

De aceea Biserica, în noaptea de Paști, are lumina pentru a privi tot, tot întunericul, tot ceea ce noi, oamenii, refuzăm să vedem pentru că nu avem răspuns, începând de la răul nostru. Pentru că «aceasta e noaptea în care ai învins întunericul păcatului cu splendoarea coloanei de foc. Aceasta e noaptea care îi salvează pe credincioșii în Cristos de pe tot pământul de bezna păcatului și de corupția lumii [...]. Aceasta e noaptea în care Cristos, rupând lanțurile morții, învie învingător din mormânt». În fața acestei lumini poporul explodează într-un strigăt de bucurie: «Niciun avantaj nu este pentru noi că ne-am născut, dacă el nu ne-ar fi mântuit». În lumina acestui eveniment Biserica, și noi toți, dacă într-adevăr Domnul ne dă harul unui minim de conștientizare, putem spune: «O imensitate a iubirii tale pentru noi! O inestimabil semn de bunătate: pentru a răscumpăra sclavul, l-ai sacrificat pe Fiul tău!».⁴

Cu Cristos înviat în privire, Biserica e atât de capabilă să privească totul, încât îndrăznește să spună un lucru despre păcatul nostru care, în ochii rațiunii noastre, pare paradoxal: «Fericită vină!». E o privire nouă asupra răului, care, dintr-o dată, e perceput ca un bine: «Fericită vină, care ai meritat să ai un mântuitor atât de mare!». Continuă Laudele pascale: «O, noapte binecuvântată, doar tu ai meritat să cunoști timpul și ceasul în care Cristos a înviat din infern». Și acesta e misterul nopții: «Sfântul mister al acestei nopți înfrânge răul [nu doar că îl putem privi, dar putem vedea chiar și învingerea sa], spală vina, le redă păcătoșilor inocența, celor îndurerați bucuria».⁵

Cum să nu fim recunoscători, dacă ne lăsăm iluminați de lumina pe care evenimentul Învierii o introduce pentru totdeauna în viață și în istorie? De aceea nu există nicio circumstanță pe care ar putea-o trăi cineva, nu există nicio dificultate sau rău pe care cineva să le ducă pe umeri care să trebuiască cenzurate, care să fie atât de mari încât să nu poată fi privite, sfidate, în lumina victoriei lui Cristos înviat. În lumina Învierii putem privi totul, prieteni, pentru că nimic nu se exclude din această victorie. Să Îi cerem Domnului să fim atât de simpli încât să acceptăm această lumină: să intre în pliurile cele mai intime și mai ascunse ale ființei noastre!

Ceea ce am celebrat în noaptea de Paști e doar un fapt al trecutului, o amintire devoționistă, un ritual pe care îl repetăm în fiecare an? La această întrebare nu se poate răspunde printr-o reflecție sau

⁴ Laudele pascale, în *Liturghierul Roman, Vigilia pascală*, op. cit., p. 452.

⁵ *Ibidem*, p. 452-453.

printr-un raționament abstract. Niciun gând nu ar putea satisface urgența arzătoare a aceste întrebări, niciun raționament n-ar reuși s-o potolească. Ce anume documentează adevărul, adică realitatea, din ceea ce am celebrat în noaptea de Paști? Doar un fapt: evenimentul unui popor, ca cel pe care noi l-am văzut în piața Sfântul Petru. Un popor care confirmă și strigă realitatea Învierii.

Dar pentru a putea surprinde în toată densitatea sa ceea ce ni s-a întâmplat în piața Sfântul Petru trebuie să ne uităm la un alt fapt, un alt eveniment de popor, care s-a întâmplat acum două mii de ani, care mărturisește și confirmă învierea lui Isus: Rusaliele. «Când a sosit ziua Rusalilor, toți erau împreună în același loc. Și, dintr-o dată, s-a iscat din cer un vuiet, ca la venirea unei vijelii puternice, și a umplut întreaga casă în care stăteau. Atunci le-au apărut niște limbi ca de foc împărțindu-se și așezându-se asupra fiecăruia dintre ei. Toți au fost umpluți de Duhul Sfânt și au început să vorbească în alte limbi, după cum Duhul le dădea să vorbească. Și erau atunci la Ierusalim iudei, bărbați evlavioși din toate națiunile de sub cer. Când a fost vuietul acela, mulțimea s-a adunat și a rămas tulburată, pentru că fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa. Erau uimiți și se minunau spunând: „Iată, oare nu sunt galileenii toți aceștia care vorbesc? Și cum de-i auzim fiecare în limba în care ne-am născut? Parți, mezi, elamiți și locuitori din Mesopotamia, Iudeea și Capadocia, din Pont și Asia, din Frigia și Pamfilia, din Egipt și din părțile Libiei, care sunt aproape de Cirene, romani în trecere, atât iudei cât și prozeliți, cretani și arabi, îi auzim vorbind în limbile noastre despre faptele mărețe ale lui Dumnezeu”. Căci toți erau nedumeriți și nu știau ce să creadă. Spuneau unii către alții: „Ce poate să însemne aceasta?” Dar alții, bătându-și joc, ziceau: „Sunt plini de must”.»⁶

Așa cum vedem, deja de la început, chiar din prima clipă, nu e suficient să fie în fața ochilor faptul, oricât de impunător ar fi. E necesară libertatea pentru a recunoaște semnificația pe care faptul însuși o reclamă. Pentru a o descoperi e nevoie de un om care tinde cu adevărat să devină conștient de toți factorii aceluia eveniment, «cu acea inteligență pozitivă, cu acea inteligență săracă, gata să afirme cu afecțiune realul, în care consistă terenul pe care se înalță credința».⁷ Doar așa cineva putea găsi răspuns la întrebarea pe care o provoca acel fapt:

⁶ *Fapt 2*, 1-13.

⁷ L. Giussani, *La familiarità con Cristo. Meditazioni sull'anno liturgico*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2008, p. 105.

«Ce înseamnă această reuniune de oameni?», și să verifice rezonabilitatea posibilelor interpretări, ca și aceea că acei oameni ar fi fost beți.

Tocmai la această întrebare, la urgența ei, la întrebarea care se naște din faptul eclatant al Rusaliiilor, Petru răspunde cu discursul său, redat în *Faptele Apostolilor*: «Bărbați iudei și voi toți care locuiți în Ierusalim, să vă fie cunoscută aceasta și fiți atenți la cuvintele mele! Aceștia nu sunt beți, așa cum credeți voi, căci este ceasul al treilea al zilei [un pic cam devreme ca să fie beți!]. Însă aceasta este ceea ce a fost spus prin profetul Ioel: *Atunci, în zilele de pe urmă, spune Dumnezeu, voi revărsa din Duhul meu peste orice om. Și vor profeti fiii voștri și fiicele voastre, tinerii voștri vor avea viziuni, iar bătrânii voștri vor visa visuri. Chiar și peste servitorii și servitoarele mele, în zilele acelea, voi revărsa din Duhul meu, iar ei vor profeti. Și voi face minuni sus, în cer, și semne jos, pe pământ: sânge și foc și nor de fum. Soarele se va schimba în întuneric și luna în sânge înainte de a veni ziua Domnului, cea mare și strălucitoare. Atunci, oricine va invoca numele Domnului va fi mântuit.* Bărbați israeliți, ascultați aceste cuvinte: Pe Isus Nazarineanul, bărbat adevărat de Dumnezeu între voi prin fapte puternice, minuni și semne pe care le-a făcut Dumnezeu prin el în mijlocul vostru, după cum voi înșivă știți, pe acesta, care a fost dat după planul stabilit și preștiința lui Dumnezeu și pe care voi l-ați răstignit și ucis prin mâinile celor fărădelege, pe acesta Dumnezeu l-a înviat, eliberându-l de durerile morții, deoarece nu era posibil să fie ținut sub [puterea] ei. Căci David spune cu privire la el: *Îl vedeam mereu în fața mea pe Domnul, căci el este la dreapta mea ca să nu mă clatin. De aceea s-a bucurat inima mea și limba mea a tresăltat de veselie; ba, mai mult, și trupul meu se va odihni în speranță, pentru că nu vei lăsa suflul meu în locuința morților și nici nu vei permite ca sfântul tău să vadă putrezirea. Mi-ai făcut cunoscute căile vieții, mă vei umple de bucurie cu prezența ta.* Fraților, să-mi fie permis să vă vorbesc cu îndrăzneală despre patriarhul David: el a murit și a fost îngropat și mormântul lui este printre noi până în ziua de azi. Dar, fiind profet și știind că Dumnezeu îi făcuse jurământ să așeze pe tronul său un descendent al lui, el a văzut dinainte și a vorbit despre învierea lui Cristos: el nu a fost lăsat în locuința morților și nici trupul lui nu a văzut putrezirea. Pe acest Isus, Dumnezeu l-a înviat și noi toți suntem martorii acestui [fapt]. Înălțat fiind acum la dreapta lui Dumnezeu și primind de la Tatăl promisiunea Duhului Sfânt, l-a revărsat pe acesta, așa cum vedeți și auziți voi. Căci David nu s-a suit la ceruri, totuși spune: *Domnul a spus Domnului meu, așază-te la dreapta mea până când îi voi pune pe*

dușmanii tăi scăunel picioarelor tale. Așadar, să știe cu siguranță toată casa lui Israel că Dumnezeu l-a făcut Domn și Cristos pe acest Isus pe care voi l-ați răstignit”. Când au auzit au fost pătrunși la inimă și i-au spus lui Petru și celorlalți apostoli: „Ce să facem, fraților?” Petru le-a zis: „Convertiți-vă și fiecare dintre voi să se boteze în numele lui Isus Cristos spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Duhului Sfânt”.⁸

Doar învierea lui Cristos poate conferi rațiunea adecvată a aceluia fapt. În fața solemnității sale, Petru nu se poate opri la un nivel fenomenologic sau sociologic de interpretare. În el predomină tensiunea exasperată de a-I spune numele: doar Cristos înviat, prin puterea Spiritului său, poate fi explicația adecvată a poporului născut din evenimentul Paștilor. Petru e cu totul dominat de prezența lui Cristos înviat și poate privi realitatea fără să rămână la aparență, învingând orice fel de interpretare reductivă. El nu reușește să privească nimic, decât cu prezența lui Cristos înviat în privire.

Prieteni, doar o privire ca asta ne poate introduce la o înțelegere adecvată, fără reducții, a ceea ce s-a întâmplat în piața Sfântul Petru. Noi facem parte din poporul născut din Paștile lui Cristos. Fiecare poate face comparație între conștiința cu care a trăit evenimentul de popor care a avut loc la Roma în 7 martie și conștiința lui Petru în fața evenimentului de popor de la Rusalii.

De aceea zilele de Paști, prieteni, sunt paradigma trăirii creștinului. Să încercăm să ne imaginăm cum aparițiile lui Isus înviat, zi după zi – așa cum ne amintește liturghia - , trebuiau să îi acapareze pe apostoli! Ce era pentru ei viața, dacă nu impunerea prezenței Sale vii, dacă nu a trăi cu prezența Sa în privire? Nu îl mai putea șterge din privire.

«Misterul nu este necunoscutul; e necunoscutul întrucât devine conținutul unei experiențe sensibile. E un concept foarte important: de aceea se vorbește de misterul Întrupării, de misterul Înălțării, de misterul Învierii. Dumnezeu ca Mister ar fi o imagine intelectuală dacă ne-am opri la fraza spusă ca atare: „Dumnezeu e Mister”.⁹»

Subliniază cu putere don Giussani: «Dumnezeul cel viu e Dumnezeu care s-a arătat în Întrupare: în moartea și în învierea lui Cristos. Dumnezeu adevărat e Cel care a venit printre noi, a devenit palpabil, tangibil, vizibil, poate fi auzit. Misterul [...] a devenit experimentabil, a devenit prezență în istoria omului. [...] Învierea e culmea misterului

⁸ *Fap* 2, 14-38.

⁹ L. Giussani, *La familiarità con Cristo*, op. cit., p. 69.

creștin. Totul a fost făcut pentru asta, pentru că acesta e începutul gloriei eterne a lui Cristos: „Tată, a sosit clipa, preamărește pe Fiul tău”. Totul și toți avem un sens în acest eveniment: Cristos înviat. Mărirea lui Cristos înviat e lumina, coloritul, energia, forma existenței noastre, a existenței tuturor lucrurilor». ¹⁰

Fiecare se poate gândi la cum a trăit zilele de Paști. Pentru discipoli au însemnat predominarea, în privire și în conștiință a prezenței lui Cristos înviat. Dar pentru noi? Ce ni s-a întâmplat nouă? În viața noastră apare foarte ușor o fugă, o neatenție, o neglijență, așa cum zice imediat don Giussani: «Centralitatea Învierii lui Cristos e direct proporțională cu fuga noastră, ca de un necunoscut»; pentru noi, de multe ori, e ca și cum Cristos ar lipsi, ca și cum ar fi un „incognito”, nu e o prezență așa familiară, care ne atrage și ne umple de Sine. «Cu uitarea noastră, cu timiditatea cu care ne gândim la acest cuvânt și suntem oarecum aruncați mai departe: cu asta e direct proporțională decisivitatea Învierii, ca propunere a faptului lui Cristos, ca și conținut suprem al mesajului creștin, în al cărui conținut se adevărește acea salvare, acea purificare de rău, acea renaștere a omului, pentru care a venit El». ¹¹

Continuă don Giussani: «În misterul Învierii se află culmea și apogeul intensității autoconștiinței noastre creștine, de aceea a autoconștiinței noi de mine însumi, a modului cu care privesc toți oamenii și toate lucrurile» începând cu mine însumi! Nu există o altă privire, prieteni! Nu există o altă privire adevărată față de noi înșine, asupra realității, a lucrurilor, a oamenilor, a istoriei, după învierea lui Cristos ca eveniment istoric, dacă nu aceea care are în prezența Sa lumina pentru a privi totul. Pentru că «în Învierie», subliniază don Giussani, «se află cheia de boltă a noutății raportului dintre mine și mine însumi, dintre mine și oameni, dintre mine și lucruri. Dar acesta e lucrul de care noi fugim cel mai tare. E ca și lucrul cel mai, dacă vrei, chiar cu respect, lăsat de-o parte, lăsat de-o parte în mod respectuos, în ariditatea sa de cuvânt intelectualmente perceput, perceput ca idee, tocmai pentru că e apogeul provocării Misterului în fața măsurii noastre. [...] Creștinismul e exaltarea realității concrete, afirmarea trupescului, astfel încât Romano Guardini spune că nu există nicio religie mai materialistă [adică legată de realitatea concretă, de trup] decât creștinismul; e afirmarea circumstanțelor concrete și sensibile,

¹⁰ *Ibidem*, p. 69, 71.

¹¹ *Ibidem*, p. 71.

drept pentru care unuia nu îi este dor de măreție atunci când se vede limitat în ceea ce trebuie să facă; ceea ce trebuie să facă, chiar dacă e ceva mic, e mare, pentru că înăuntru vibrează Învierea lui Cristos. „Scufundați în marele Mister”. Înseamnă a irosi ceva din Ființă, a delapida Ființa de măreția ei, de forța ei și de domnia ei; înseamnă a goli încet de conținut și a ofli Ființa, pe Dumnezeu, Misterul, Originea și Destinul, dacă noi nu ne simțim cufundați în acest Mister, în marele Mister: Învierea lui Cristos. *Scufundați* ca eul cufundat în „tu”-ul pronunțat cu toată inima, ca și copilul atunci când își privește mama, ca și copilul care își aude mama.»¹²

De aceea e necesar ca «inteligența copilului [...] să fie recuperată în noi», pentru a putea privi lucrurile în mod adevărat. «Se numește „credință” inteligența umană atunci când, rămânând în sărăcia naturii sale originale [ca anfora goală dimineața], e pe deplin umplută de altceva, întrucât în sinea ei e goală, ca și brațele larg deschise care încă trebuie să cuprindă persoana pe care o așteaptă. Nu mă pot concepe decât cufundat în marele Tău Mister: piatra aruncată de zidarii acestei lumi, sau de fiecare om care își imaginează și proiectează viața, a devenit piatră unghiulară, singura pe care se poate construi. Acest Mister – Cristos înviat – este judecătorul vieții noastre; El, care o va judeca la sfârșit, o judecă din zi în zi, din oră în oră, din clipă în clipă, fără întrerupere a continuității. Vreau să subliniez că acest „a-l vedea” ca Înviatul [...] este o judecată: ai înviat, o, Cristoase». «Acest a recunoaște ceea ce s-a întâmplat cu El, cu El mort, e o judecată [...], [adică] un act al intelectului care sparge orizontul normal al raționalității și cuprinde și mărturisește o Prezență care din toate părțile depășește orizontul gestului uman, al existenței umane și al istoriei. [...] Prin har noi putem să-l recunoaștem înviat și putem să ne scufundăm în marele său Mister; datorită harului putem să recunoaștem și să spunem că, dacă Cristos nu ar fi înviat, ar fi inutil totul, inutilă ar fi credința noastră, adică, spunea sfântul Paul, vană e afirmarea noastră pozitivă, sigură, bucuroasă, van este mesajul nostru de fericire și de mântuire, și „voi sunteți încă în păcatele voastre”, adică în minciună, în non-ființă, în imposibilitatea de a fi”.¹³

Don Giussani nu folosește jumătăți de cuvinte: «Fără Învierea lui Cristos există o singură alternativă: nimicul. Noi nu ne gândim niciodată la asta. De aceea ne trăim zilele cu acea josnicie, cu acea

¹² *Ibidem*, p. 71-72, 76.

¹³ *Ibidem*, p 76, 78.

meschinărie, cu acea nechibzuință, cu acea instinctivitate obtuză, cu acea distragere respingătoare în care eul [...] se rătăcește. Astfel încât, atunci când spunem „eu”, o spunem pentru a afirma un gând de-al nostru, o măsură de-a noastră (numită chiar „conștiință”) sau un instinct de-al nostru, o poftă de-a noastră de a avea, posesie pretinsă de-a noastră, o posesie amăgitoare. În afara Învierii lui Cristos totul este iluzie: ne joacă. Iluzie este un cuvânt latin care are ca ultimă rădăcină cuvântul „joc”: suntem jucați, jucați înăuntrul nostru, amăgiți. Ne e ușor să privim toată turma infinită de oameni ai societății noastre: este marea, nemărginita prezență a oamenilor care trăiesc în orașul nostru, a celor care trăiesc lângă noi [...], a oamenilor celor mai apropiați nouă, de la noi din casă. Și noi nu putem nega că experimentăm această meschinărie, această nechibzuință, această josnicie, această distragere, această rătăcire totală a eului, această rezumare a eului la afirmarea înverșunată și îngâmfată a gândului care ne trece prin minte [...] sau a instinctului care pretinde să cuprindă și să poșede un lucru despre care el decide că este plăcut, satisfăcător, util. [...] Niciodată cuvântul a cere, a se ruga, a întreba nu devine atât de decisiv ca în fața miserului lui Cristos înviat.»¹⁴

De aceea, continuă don Giussani, «pentru a ne scufunda în marele Mister trebuie să implorăm, să cerem: să cerem, aceasta e cea mai mare bogăție. [...] Realismul cel mai intens și mai dramatic e să-l cerem».¹⁵ Așa scria sfântul Augustin: «Dacă dorința ta este în fața lui [a Misterului], el, care vede în taină, o va împlini. [...] Dorința ta este rugăciunea ta [cererea ta]; dacă dorința e continuă, de asemeni și rugăciunea ta e continuă. [...] Dacă nu vrei să te oprești din rugăciune, nu înceta să dorești».¹⁶

Ce recunoștință imensă și nemărginită să auzim că ni se spun aceste lucruri, să ne dăm seama că încă o dată Cristos se face atât de evident prezent! Nicio veste nu se poate compara cu asta: Cristos prezent încă se îndură de noi. Așa continuă El să fie primul, așa ne *primerează* El. Cu această Prezență în privire putem privi și judeca totul; putem avea o privire plină de această lumină asupra timpului nostru, a golului, a violenței, a suferinței, a intoleranței.

Această privire ne poate ajuta să înțelegem și toată densitatea a ceea ce am trăit în piața Sfântul Petru. Sunt multe semnele evenimen-

¹⁴ *Ibidem*, p. 78-79, 81.

¹⁵ *Ibidem*, p. 81.

¹⁶ Sfântul Augustin, *Expunere asupra Psalmilor*, Psalmul 37,14.

tului care a fost Roma pentru noi, așa cum ați scris mulți dintre voi. Voi, ca și mine, știți foarte bine. «La întoarcere, în mașină», spune pe scurt cineva dintre voi, «împreună cu niște prieteni, era o atmosferă diferită: era evident că tuturor, în acea zi, ni se întâmplase ceva». Sunt multe semnele că din 7 martie nu a rămas doar un moment de izbire sentimentală, ci că el a determinat o privire nouă asupra vieții.

Ce s-a întâmplat în piața Sfântul Petru? Papa nu ne-a vorbit pur și simplu. Cu el am trăit un gest care – ca să folosesc o expresie de-a lui – ne-a «descenrat», ne-a condus încă o dată la centru și ne-a făcut să îl experimentăm pe Cristos în acțiune. Nu există un alt punct de pornire, decât această experiență, pentru a putea privi tot ce s-a întâmplat. Papa Francisc a făcut să se întâmple lucrul despre care ne-a vorbit: o întâlnire, o întâlnire plină de milă, de îndurare. E aceeași metodă a nopții de Paști. De aceea, în lumina experienței trăite putem înțelege ceea ce ne-a spus, inclusiv chemarea sa la convertire pentru a nu pierde centrul, pe Cristos, în tot ceea ce facem.

Am observat în unii o anumită uimire în fața acestei chemări la convertire. Dar, prieteni, ar fi o îngâmfare să ne gândim că noi nu avem nevoie să ne convertim, că nu există nimic în noi care să trebuiască schimbat. Care dintre noi nu are nevoie de convertire? De aceea, ascultând diferitele reacții, mi-a venit în minte un fragment al scrisorii către Evrei care citează Proverbele, care cred că ne poate ajuta să citim discursul Papei cu atitudinea corectă: « Prin urmare, și noi, care avem un astfel de nor de martori care ne înconjoară, să îndepărtăm orice povară și păcatul care ne împresoară, să alergăm cu perseverență în lupta care ne stă înaintea, cu ochii ațintiți la Isus, începutul și desăvârșirea credinței, care, în vederea bucuriei ce îi era propusă, a îndurat crucea și, neținând seama de rușinea ei, s-a așezat la dreapta tronului lui Dumnezeu. Gândiți-vă, deci, la cel care a îndurat o împotrivire atât de mare din partea păcătoșilor, ca nu cumva să vă lăsați descurajați și oboșiți în sufletele voastre. Luptând contra păcatului, voi nu v-ați împotrivit încă până la sânge și ați uitat sfatul care v-a fost dat ca unor fii: *Fiul meu, nu refuza disciplina Domnului și nu te descuraja când ești muștrat de el. Căci pe cel pe care îl iubește Domnul îl pedepsește și îl bate cu nuiaua pe orice fiu pe care îl primește.* Ceea ce îndurați este spre învățatura [voastră]. Dumnezeu vă tratează ca pe niște fii; căci care este fiul pe care tatăl nu-l pedepsește? Dar dacă voi sunteți fără disciplina de care toți au parte, sunteți fii nelegitimi, nu fii adevărați. [...] Dar el o face în folosul nostru, ca să avem parte de sfințenia lui. Orice pedeapsă nu pare să fie pe moment bucurie, ci

înrăstare; dar mai târziu aduce, în schimb, celor care au fost încercați de ea, rodul dător de pace al dreptății». ¹⁷

Să fim atenți la diferența dintre anumite reacții ale noastre la discursul Papei și reacția lui don Giussani după recunoașterea Fraternității Comunione e Liberazione, din 11 februarie 1982. Așa fiecare dintre noi poate face propria comparație.

«Actul Sfântului Scaun „întemeiază și confirmă persoană juridică pentru Biserica universală asociația laică denumită ‘Fraternità di Comunione e Liberazione’, declarând-o în toate efectele Asociație de Drept Pontifical și stabilind să fie recunoscută de toți ca atare”. [Dar] textul decretului [de recunoaștere] a fost însoțit de o scrisoare, adresată lui don Giussani de către cardinalul Rossi», în care făcea o listă de «recomandări» printre care: „afirmarea coerentă a propriei carisme trebuie să evite „ispitele de autosuficiență”; recunoașterea naturii ecleziiale a Fraternității implică „o disponibilitate deplină a sa și comuniunea cu Episcopii, având ca și căpetenie Supremul Păstor al Bisericii”; [...] [preoții trebuie să fie] „în serviciul Unității”; [...] [și toți] membrii nu trebuie să împiedice ca „credița să își păstreze toată puterea de iradiere asupra vieții” și așa mai departe. «Giussani își va aminti ulterior că i-ar fi spus cardinalului Rossi, care îi citea scrisoarea, că ar fi vrut s-o publice, dar a auzit fiindu-i spus de către cardinal: „Nu, nu o publicați! Pentru că răuvoitorii ar putea interpreta rău recomandările care vă sunt date”. Din contră, pentru Giussani scrisoarea „e chiar un exemplu al maternității cu care Biserica reușește”, atunci când există păstori precum Cardinalul, „care au grijă de copiii lor”. În acel punct, Cardinalul permite publicarea». ¹⁸

De ce ne este atât de frică să primim atenționările Papei și să recunoaștem greșelile noastre? E un semn că consistența noastră se află încă în ceea ce facem, în ceea ce avem, cu alte cuvinte arată că ne-am îndepărtat de Cristos. De aceea nu există niciodată pace în noi, nici bucurie: pentru că nu ne punem consistența în ceea ce ni s-a întâmplat, în El care ni s-a întâmplat.

Cum de Papa și don Giussani nu au această frică? De ce pentru ei certitudinea e plasată în altceva decât în ceea ce fac sau au. Ascultați ce zice don Giussani – mi se pare o judecată crucială pentru a începe bine aceste zile de Exerciții și pentru a privi totul în lumina învierii lui Cristos –: «În mod normal [...] consistenț[a] [...] o căutăm în ceea

¹⁷ *Evr* 12, 1-11.

¹⁸ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, Bur, Milano 2014, p. 602-603.

ce facem sau în ceea ce avem, care e același lucru. Așa, viața noastră nu are niciodată acel sentiment, acea experiență a certitudinii depline, pe care o denotă cuvântul „pace”, acea certitudine și acea plinătate [...], acea certitudine deplină, [...] fără de care nu există pace [...], nu există bucurie. În cel mai bun caz, ajungem la o mulțumire în ceea ce facem sau ne bucurăm de noi înșine. Și aceste fragmente de mulțumire în ceea ce facem sau în ceea ce suntem nu aduc nicio bucurie și nicio veselie, niciun sens de plinătate sigură, nicio certitudine și nicio plinătate». Și asta e ceea ce pierdem noi! «Certitudinea e ceva ce s-a întâmplat în noi, ni s-a întâmplat nouă, a fost întâlnită de noi: [...] consistența persoanei noastre [...] [este] ceva care ni s-a întâmplat [...], „Cineva care ni s-a întâmplat”. [...] „Trăiesc, dar nu eu, ci e acesta [Cristos] care trăiește în mine».¹⁹

Papa și don Giussani pot privi totul pentru că sunt siguri de Cristos și de îndurarea Sa. De-a dreptul Papa poate spune: «De aceea, uneori, voi m-ați auzit spunând că locul, locul privilegiat al întâlnirii cu Isus Cristos este păcatul meu».²⁰ Nu ne putem imagina nimic mai eliberator, pentru a ne putea privi pe noi înșine, pentru a putea privi tot ceea ce suntem, chiar ceea ce nu am reuși să privim! Ce experiență a trăit Papa pentru a ajunge să spună asta în fața lumii? «Locul privilegiat al întâlnirii este mângâierea îndurării lui Isus Cristos față de păcatul meu».²¹ La baza îndrăzneții sale se află certitudinea lui Critos. E aceeași îndrăzneală cu a Bisericii, care în noaptea de Paști strigă întregii lumi: «Fericită vină, care ai meritat un Mântuitor atât de mare!». Nu trebuie să cenzurăm nimic; nimic nu se exclude din această privire, din această îmbrățișare plină de îndurare.

Cenzurarea de noi înșine, frica, lipsa de îndrăzneală confirmă atunci cât de mult ne-am mutat de lângă Cristos, cât de departe suntem de El și cât de centrați suntem pe noi înșine: nu e Cristos centrul vieții! De fapt, doar celui care nu s-a îndepărtat de Cristos nu îi este frică să privească totul, chiar și propriul rău. Câtă nevoie avem să fim descentrați de la noi înșine pentru ca El să fie din nou centrul, astfel încât să ne permită să privim totul, dar chiar totul! «Isus Cristos e mereu primul, ne *primerează*, ne așteaptă, Isus Cristos ne precedă întotdeauna; și când noi sosim, El deja ne aștepta».²² Cine își poate

¹⁹ L. Giussani, *La familiarità con Cristo*, op. cit., p. 25-26.

²⁰ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

²¹ *Ivi.*

²² *Ivi.*

imagina un cadou mai mare decât acesta pentru sine, pentru propria viață? Ceva mai util pentru a începe aceste zile?

Dar nu se încheie aici, nu e doar asta. Pentru că fără experiența îndurării nu doar că nu găsesc pacea, dar mai ales nu îl cunosc cu adevărat pe Cristos. «Oamenii cinstiți», spune Péguy, «nu prezintă acea deschidere produsă de o rană înspăimântătoare, de o mizerie de neuitat, de o remușcare de neînving, de un punct de sutură veșnic rău înnodat, de o neliniște mortală, de o anxietate invizibil tănuită, de o amărăciune secretă, de o prăbușire veșnic mascată, de o cicatrice mereu rău vindecată. Nu prezintă acea deschidere în fața harului care este în mod esențial păcatul. [...] „Oamenii cinstiți” nu se lasă scâlțați în har».²³

Papa ne-a spus: «Doar cel care a fost mângâiat de tandrețea îndurării, îl cunoaște cu adevărat pe Domnul».²⁴ Fără experiența îndurării, nu îl cunoaștem pe Cristos! Dincolo de înșelăciunea și naivitatea de a ne concepe fără păcat, dacă nu experimentăm și nu recunoaștem îndurarea Sa, nu vom putea niciodată – dar niciodată! – să știm cine e Cristos. Lipsa de experiență a îndurării Sale confirmă cât de mult suntem „deplasați”, descentrați, îndepărtați de Cristos.

Ce consolare, atunci, să recitim povestea fariseului și a femeii păcătoase, pentru a începe aceste zile!

«Și iată, era în cetate o femeie păcătoasă. Aflând că el era în casa fariseului, a adus [un vas] din alabastru [plin] cu mireisme. Plângând, stătea în spate, la picioarele lui. A început să-i ude picioarele cu lacrimi, le ștergea cu părul capului ei, îi săruta picioarele și le ungea cu mireisme. Văzând [aceasta], fariseul care îl chemase își spunea în sine: „Dacă acesta ar fi fost profet, ar fi știut cine și ce fel de femeie este aceasta care îl atinge, căci este o păcătoasă”. Răspunzând, Isus i-a zis: „Simon, am să-ți spun ceva”. Iar el a zis: „Spune, Învățătorule!” „Un creditor avea doi debitori. Unul îi datora cinci sute de dinari, iar celălalt cincizeci. Neavând ei cum să dea înapoi, [stăpânul] i-a iertat pe amândoi. Deci, care dintre ei îl va iubi mai mult?” Răspunzând, Simon i-a zis: „Cred că cel căruia i s-a iertat mai mult”. El i-a zis: „Ai judecat corect”. Atunci, întorcându-se către femeie, i-a spus lui Simon: „Vezi femeia aceasta? Am intrat în casa ta și tu nu mi-ai turnat apă pe picioare; ea, însă, mi-a udat picioarele cu lacrimi și mi le-a

²³ Ch. Péguy, *Notă adăugită la Descartes și filosofia carteziană*, în Id., *Lui è qui*, Bur, Milano 1997, p. 474-475.

²⁴ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

șters cu părul ei. Sărut nu mi-ai dat; ea, însă, de când a intrat, nu a încetat să-mi sărute picioarele. Tu nu mi-ai uns capul cu untdelemn, ea însă mi-a uns picioarele cu miresme. De aceea îți spun: i s-au iertat păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult; însă cui i se iartă puțin, iubește puțin”. Apoi a spus către ea: „Păcatele ți-au fost iertate”. Cei care erau cu el la masă au început să spună în sine: „Cine este acesta care iartă și păcatele?” Însă el a zis femeii: „Credința ta te-a mântuit; mergi în pace!”²⁵

Cine îl cunoaște mai mult pe Isus? Cine poate simți o iubire mai mare și să trăiască acea moralitate despre care a vorbit Papa? Cel căruia îi este iertat mult, iubește mult. Cum putea, femeia aceea, să iubească atât de intens? Pentru conștiința pe care o avea că a fost deja complet iertată, pentru că îl cunoscuse pe acel om. Ce tupeu! Tupeul care îi vine din faptul că fusese iertată o face să intre în casa aceea și să facă acel gest fără precedent. Era un loc în care fusese primită cu tot răul său, se simțise îmbrățișată de o privire plină de îndurare. De aceea nu îi era frică să se uite la propriul păcat. Descentrată de la sine și de la păcatul său, cu totul determinată de privirea lui Cristos, acea femeie nu mai putea să privească nimic fără Cristos în privirea ei. Aceasta este eliberarea pe care Cristos o aduce în viața noastră, oricare ar fi răul nostru.

Să îi cerem lui Cristos să domine atât de mult aceste zile încât să ne putem întoarce acasă „liberi”.

Un gest de atare dimensiuni nu e posibil fără contribuția fiecăruia dintre noi. «Cum?», se întreba don Giussani la Exercițiile Fraternității în 1992: «Printr-un singur lucru: prin tăcere. Ca măcar pentru o zi jumătate [...] să știm să descoperim și să ne lăsăm cufundați în tăcere! În ea, crește gândul și inima, crește percepția a ceea ce ne înconjoară și deci îmbrățișarea fraternă, prietenoasă cu oamenii și cu lucrurile. Ca o zi jumătate în decursul unui an întreg să ne lăsăm în fața acestui efort, a greutății acestei tăceri!». Vom pierde ce e mai bun, dacă nu vom da spațiu posibilității ca ceea ce ni se întâmplă să ne pătrundă până în măduva oaselor. «Tăcerea nu înseamnă să nu vorbim; tăcerea înseamnă să avem inima și mintea pline de lucrurile cele mai importante, acelea la care în mod normal nu ne gândim niciodată, chiar fiind acestea motorul secret pentru care facem totul. Nimic din ceea ce facem nu ne ajunge, nu e satisfăcător [...], rațiune epuizantă pentru

²⁵ Lc 7,36-50.

a face acel lucru [...]. [În schimb] tăcerea [...] coincide cu ceea ce noi numim memorie», pentru a lăsa să intre această privire. «De aceea insistăm ca tăcerea să fie respectată în natura sa [...], dar și pentru ca să fie salvat contextul prin care memoria poate fi utilă: să nu vorbim inutil. Recomandăm tăcerea mai ales în timpul deplasărilor», pentru că astfel, atunci când intrăm în sală, «memoria va fi ajutată de muzica pe care o vom auzi și de imaginile pe care le vom vedea; astfel ne vom predispune pentru a privi, asculta, simți cu mintea și cu inima ceea ce oarecum Dumnezeu ne va propune». Și termina: «Trebuie să avem o mare compasiune pentru ceea ce ni se propune și modul prin care ni se propune; intenția e bună, vrea binele tău, îți vrea binele. Ar fi foarte melancolic să nu putem face altceva, dar ceea ce facem împreună în această zi jumătate nu e decât un aspect al marelui gest plin de iubire cu care Domnul – oricum ți-ai da seama de asta – îți împinge viața spre acel Destin care e el».²⁶

---

²⁶ L. Giussani, *Dare la propria vita per l'opera di un Altro*, Exerciții spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione. Notițe din meditații – Rimini 1992, supliment al *CL-Litterae Communionis*, nr. 6, 1992, p. 4-5.

SFÂNTA LITURGHIE

Liturgia Sfintei Liturghii: Fap 9,1-20; Ps 116 (117); In 6,52-59

PREDICA DE DON STEFANO ALBERTO

Putem crede că suntem plini de zel pentru Domnul, ca Saul, și să nu vedem nimic. Putem crede că facem totul pentru Domnul, ca Saul, și să fim departe de Cristos. Cu cât credem mai mult că suntem cum trebuie, cu atât mai mult acționăm și facem mai mult rău. Saul se pregătește să persecute femeii, copiii, familia. Dar se întâmplă ceva absolut neprevăzut. Și lucrul cel mai impresionant e că Domnul Isus se arată în interiorul rezistenței opuse de Saul, în orgoliul lui Saul, în furia persecutorului. Isus îl cuprinde și îi schimbă viața. Nu există alt mod – așa cum am auzit – pentru a ne schimba, decât acceptarea acestei identificări a Domnului cu viața noastră, cu răul nostru; acceptarea acestei dăruiri totale pe care El i-o face fiecăruia dintre noi.

Nu putem interpreta ceea ce am auzit fiind spus de Isus în Sinagoga din Capernaum: «Cel care mă mănâncă pe mine, va trăi prin mine». «Cel care mă mănâncă»: această identificare a lui Cristos ajunge să fie hrană și băutură pentru noi, păcătoșii, pentru amărății de noi. Această identificare a lui Cristos care învăluie e metoda prin care El învinge istoria, prin care a învins marele persecutor făcându-l cel mai mare misionar al istoriei Bisericii: Saul devine Paul. «Cel care mă mănâncă va trăi prin mine».

În marea întrebare a lui Isus adresată lui Saul - «De ce *mă* prigonești?». «Dar eu îi persecut pe ai Tăi» -, se află toată metoda. Inițiativa lui Cristos se identifică cu cel pe care el îl alege și pe care îl cucerește cu totul. Nu suntem salvați de cine alegem noi, de cine credem noi. Puterea mântuitoare a lui Cristos, iertarea lui Cristos, inteligența nouă a lui Cristos, forța nouă a lui Cristos, în Paul au chipul lui Anania, la început temător să primească această misiune.

Iar pentru noi ce chip are Cristos? Aceasta e marea posibilă alternativă: să opunem rezistență, la fel ca învățații din Capernaum: «Cum poate acesta să ne dea carnea lui s-o mâncăm?», sau să acceptăm simplitatea, radicalitatea, forța înviorătoare a acestei metode: «Cel care vă primește pe voi, mă primește pe mine. Cel care-l primește pe cel pe care eu îl trimit printre voi, mă primește pe mine. Cel care ascultă de cel pe care eu l-am ales între voi, ascultă de mine. Și cel care nu îl ascultă, nu mă ascultă pe mine».

O prezență în privire e ceea ce fiecare dintre noi dorește și urlă. Dar pentru ca asta să se întâmple trebuie pur și simplu să recunoaștem și să privim privirea acelei Prezențe.

Sâmbătă dimineața, 25 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, Sonata pentru arpeggiu și pian, D 821
Mstislav Rostropovich, violoncel – Benjamin Britten, pian
„Spirto Gentil” nr. 18, Decca

Don Pino. «Isus Cristos ne precedă întotdeauna, ne primerează; și când noi sosim, El era deja acolo și ne aștepta.»¹

Angelus

Laude

■ PRIMA MEDITAȚIE
Julián Carrón

Centrul e unul singur, Isus Cristos

«Sionul zicea: „M-a părăsit Domnul și m-a uitat Domnul!” Poate o femeie să uite copilul pe care-l alăptează, și să n-aibă milă de rodul pântecelui ei? Dar chiar dacă l-ar uita, totuși Eu nu te voi uita cu niciun chip.»²

Aceasta e privirea care ne este dată din nou în fiecare dimineață, care ne permite să privim totul în mod diferit. Ce anume pierdem atunci când nu primim cu dragoste, în fiecare dimineață, această pozitivitate ultimă – «Nu te voi abandona niciodată» – ca și punct de pornire pentru a intra în real! Cu cât cineva își dă seama mai mult, cu atât înțelege mai mult că «dacă există ceva care contează/ este să locuim în casa ta», unde este redată această conștiință în fiecare zi; «tot restul e banal».³ Cu această privire putem privi totul.

1. «O încetșoare ciudată a gândirii»

a) Un pas necesar al întâlnirii noastre este acela de a identifica problema, situația în care ne aflăm, așa cum, fără să obosească, don Giussani ne-a

¹ Cfr. Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

² Cfr. *Is* 49, 14-15.

³ C. Chieffo, «Errore di prospettiva», *Canti*, Società Cooperativa Editoriale Nuovo Mondo, Milano 2014, p. 225.

educat să facem: ca să putem merge, e nevoie să ne dăm seama de contextul în care suntem chemați să trăim, de provocările care au legătură cu noi, de reducățiile în care suntem înnođați, întrucât nu există viață în mod abstract, nu există drum, nu există vocație și mărturie în afara istoriei, în afara circumstanțelor și a condiționărilor în care ne aflăm, de la slăbiciunile la căderile care ne caracterizează cel mai mult, de la pericolele la care ne expunem cel mai des.

Așadar, prima contribuție pe care ne-o dăm se află în judecată, în conștientizarea datelor, a realității în care Misterul ne cheamă să trăim. Fiindcă prima și cea mai gravă dificultate în care ne aflăm nu e în special de natură morală, ci e o problemă de cunoaștere – așa cum vedem la Școala de comunitate, la începutul celui de-al treilea capitol din *De ce Biserica*.

Un fapt – pe care l-am văzut cu toții, la care am participat cu toții -, gestul de la Roma, ne ajută să înțelegem tipul de dificultate care caracterizează contextul în care trăim și pe care l-am numit, în ultimul an, pornind de la intervenția despre Europa, «prăbușirea evidențelor». De fapt, nici măcar un gest atât de important și public – care a avut loc în fața tuturor și cel puțin aparent foarte clar – nu a putut opri multitudinea de interpretări, chiar opuse între ele. De ce? Aici apare dificultatea despre care vorbim, în legătură cu evidențele. Roma e doar un exemplu elocvent a ceea ce ni se întâmplă în fiecare lucru pe care îl trăim.

«Ce anume e evidența?» se întreba don Giussani: «Evidența e o prezență inexorabilă!». Și adăuga: «Percepția unei prezențe implacabile! Eu deschid ochii la această realitate care mi se impune.»⁴ Evidența implică deci doi termeni: pe de-o parte, prezența, impunerea unui fapt, al realității; pe de altă parte, acțiunea noastră de a ne deschide ochii în fața ei, a ne da seama de ea. În evidență sunt mereu în joc doi factori: realitatea și eul fiecăruia dintre noi.

Iată, a vorbi despre «prăbușirea evidențelor» nu înseamnă, atunci, să afirmăm că a dispărut realitatea (a fost chiar prea evident pentru toți că piața Sfântul Petru era „realitate”) sau că a lipsit structura umană, că s-a alterat ontologia: înseamnă să spunem că a lipsit recunoașterea noastră în privința ei, capacitatea noastră de a-o vedea și de a-o surprinde în semnificația ei, în natura ei, sub înfățișarea ei autentică. Se află în joc acest «a-și da seama» de ceea ce avem în fața noastră, de ceea ce suntem. De aceea – acesta e punctul – nu e suficientă obiec-

⁴ L. Giussani, *Sensul Religios*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2000, p. 159.

tivitatea care are loc în fața noastră. Pentru a o recunoaște e nevoie de ceva altceva, e nevoie de o deschidere, o dispoziție a individului, o «genialitate» în noi, cum spune don Giussani: sensul lucrurilor care ne vin în întâmpinare, al realității care ajunge la noi, e surprins de fapt în proporție cu evoluția sensului religios, adică proporțional cu sensul eului pe care fiecare îl are.

Astfel în fața „Romei”, în fața „vieții religioase” care este Biserica, trebuie să notăm mai ales «o dificultate de inteligență, un efort datorat non dispoziției individului față de obiectul pe care trebuie să îl judece: o dificultate de inteligență cauzată de o situație neevoluată a sensului religios». Asta se poate întâmpla față de Biserică așa cum se prezintă azi, și, la fel, față de modalitatea cu care Biserica ajunge la noi prin intermediul mișcării. E simptomatic faptul că azi cel căruia îi e greu cu Biserica, îi e greu și cu mișcarea. «Absența de educație a sensului religios natural ne determină foarte ușor să simțim ca departe de noi realități care își au însă rădăcina în trupul și în spiritul nostru.»⁵

Dificultatea noastră de inteligență, dificultatea noastră de a înțelege, e fiica, totodată, a unei influențe a contextului, a atmosferei pe care o respirăm, și a unei lipse de educație a sensului religios; de aceea depinde și de complicitatea noastră, de o implicare a noastră, de o superficialitate îngâmfată a noastră.

b) Datorită unei «încețoșări ciudate a gândirii»,⁶ în noi și în jurul nostru s-au prăbușit multe evidențe; și printre ele s-a prăbușit chiar și *evidența eului*, chiar și în noi, care nu suntem impermeabili în fața solicitărilor pe care le primim. Și sensul eului pe care îl are fiecare dintre noi, este criteriul necesar pentru a se raporta la tot: pentru a înțelege un fiu ca și pentru a surprinde profunzimea unui poem sau importanța a ceea ce îți spune un prieten sau soția ta. Fără eu, nu există tu, ci doar o ariditate în raporturi. Cine sunt eu? Ce îmi doresc cu adevărat? Azi exact asta a devenit neclar. Fiecare simte în el un impuls, un dor, o poftă de a fi, de a se realiza, de a se afirma. Dar din ce e făcut acest impuls, spre ce se îndreaptă, ce îl poate mulțumi cu adevărat? Nimic nu e mai puțin evident decât asta. Se știe ce vor ceilalți de la noi – cum „trebuie” să fim, ce „trebuie” să gândim -, dar nu știm ce suntem, nu ne mai e evident. Conținutul cuvântului «eu» e adesea doar o convenție socială.

⁵ L. Giussani, *De ce Biserica*, Nemira, București 2005, p. 13.

⁶ Benedict al XVI-lea, *Luce del mondo. Il Papa, la Chiesa e i segni dei tempi. Una conversazione con Peter Seewald*, LEV, Vatican 2010, p. 47.

Iată cum exprimă Giorgio Gaber: «Caut un gest, un gest natural / ca să fiu sigur că acest corp este al meu. / Caut un gest, un gest natural / total ca eul nostru. // Și în schimb nu știu nimic, sunt în bucăți, nu mai știu cine sunt / înțeleg doar că mă condiționez încontinuu / trebuie să fiu ca un om ca un sfânt ca un dumnezeu / pentru mine există mereu niște cum și nu mai exist eu ...».⁷ Și totuși, chiar dacă sunt în bucăți, nu pot – nu pot! – să smulg din mine faptul că vreau să fiu eu întreg în fiecare gest pe care îl trăiesc.

Omul contemporan (adică fiecare dintre noi) pare să fi devenit străin față de sine însuși, nimic nu îi e mai puțin evident ca și conținutul cuvântului «eu», ca și dimensiunile sale esențiale; se mișcă de parcă n-ar avea o busolă profundă. Aceasta e drama cea mare. Tot restul sunt consecințe. De aceea Giussani spunea cu ani în urmă: «Nu mai [există] [...] nicio evidență reală decât moda».⁸ Acea natură a eului – exigențe și evidențe originale - , care ar trebui să fie busola ca să ne orientăm în viață, e tulburată și înlocuită de modă. Și dacă noi nu ne dăm seama că problema e ca această busolă, această natură a eului, să fie din nou în stare să recunoască realitatea, niciun lucru, nicio acțiune pe care ne-o închipuim nu va putea oferi o contribuție reală la contextul omului.

Ceea ce s-a atrofiat e, mai ales, capacitatea de a surprinde evidența în privința propriei persoane, și deci exercițiul rațiunii, al sensului critic. În consecință, crește consimțământul față de scheme, obișnuința gregară și slăbește autonomia judecății, a luării de poziție. Este motivul pentru care don Giussani afirmă că nu e vorba de o slăbiciune etică, «ci de o energie a conștiinței»,⁹ acea energie cu care ne privim copiii, cu care vă uitați la soțul sau soția voastră, cu care vă uitați la circumstanțe, cu care vă utiați la realitate, la provocările vieții. «Prăbușirea evidențelor» nu este o filosofie abstractă, ci o situație existențială în care ne aflăm cu toții – ca dat de plecare - , ale cărei rădăcini se adâncesc într-un lung parcurs (pe care l-am pomenit alte dăți și care e documentat în al treilea capitol din *De ce Biserica*).

c) Azi, mai mult ca niciodată, putem recuceri *doar* din interiorul experienței acea claritate care ne lipsește. Situația nu se rezolvă „studiind” o antropologie sau o morală: de la experiență trebuie să învățăm cine suntem, să înțelegem ce anume este la înălțimea problemei vieții și ce

⁷ *Cerco un gesto, un gesto naturale*, cuvinte și muzică de G. Gaber și A. Luporini, 1973.

⁸ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, Bur, Milano 2010, p. 182.

⁹ *Ibidem*, p. 181.

anume nu este. De aceea nu e vorba de a înlocui un discurs cu un altul, ci de a ne susține într-o atenție față de experiența noastră, de a ne ajuta să privim. Ce iese la iveală din mine, din natura mea, în ceea ce trăiesc, dacă mă observ în acțiune? Drumul față de adevăr este o experiență. Dacă vrei să faci un drum care să îți aducă mereu tot mai mult o claritate, trebuie să trăiești în așa fel încât – adică, atât de serios – să poți cuceri din interiorul experienței tale acea claritate care îți lipsește. Pentru că experiența e sursa oricărei evidențe. «Experiența [de fapt] înseamnă *faptul că realitatea se face evidentă*».¹⁰

Așadar, trebuie să redescoperim din interiorul experienței că viața – a mea, a ta – e făcută dintr-o dorință de fericire pe care nimic nu reușește s-o împlinească, s-o potolească, dintr-o sete de semnificație totală, epuizantă, în lipsa căreia omul se pierde și se poate dezlănțui cea mai rea violență. Trebuie să descoperim în noi dorința de «frumoasa / Fericire, singura pe care o caută și o râvnește / Natura mortală» – despre care vorbește Leopardi –, și că această dorință «de a fi fericiți» macină oamenii «Deja pentru totdeauna din ziua în care lumea s-a născut».¹¹ Nu trebuie să luăm de bune, în mod pasiv, afirmațiile pe care le auzim sau pe care le citim, nu putem fi zguduiți de tezele altora. Nu trebuie să luăm drept scontată dorința de fericire doar pentru că cel care vorbește despre ea e Leopardi. Nu e înainte de toate Leopardi, poetul, cel care spune că omul e tulburat de dorința de fericire și de adevăr: ci chiar viața noastră e cea care urlă asta! Și de aceea putem citi Leopardi (sau alții) și să ne regăsim în el, să ne simțim exprimați de el mai complet față de cum am putea s-o facem noi.

În același sens, nu suntem noi aici, acum, în mod conștient, cei care spunem că omul este exigență ineludabilă de semnificație: o spune în mod dramatic viața îngreunată și suferindă, neliniștea profundă a multor tineri de azi. Pentru că «din nimic nu se trăiește. Nimeni nu poate sta în picioare, să aibă un raport constructiv cu realitatea, fără ceva pentru care să merite să trăiască, fără o ipoteză de semnificație».¹²

d) Ce anume ne ajută să ieșim din această încețoșare ciudată, de care vorbea Benedict al XVI-lea, din această tulburare? Care sunt aliații descoperirii de sine, ai unei conștientizări a sinelui? Cum poate să iasă la

¹⁰ L. Giussani, *In cammino (1992-1998)*, Bur, Milano 2014, p. 315.

¹¹ G. Leopardi, «Al Conte Caro Pepoli», v. 23-24; 28-29.

¹² J. Carrón, «La sfida del vero dialogo dopo gli attentati di Parigi», *Corriere della Sera*, 13 februarie 2015, p. 27.

suprafață și să devină puternică recunoașterea a ceea ce suntem? Conștiința umanității noastre trebuie să fie, de fapt, cum spune don Giussani, «constant sollicitată și ordonată»,¹³, adică «educată», ca să izvorască și să rămână vie. Ce anume educă sensul religios?

Marele „aliat” – spus în mod sintetic printr-un cuvânt al cărei bogății trebuie să o descoperim – este realitatea («Atragerea atenției nu e făcută nici măcar de Dumnezeu [...]. Atragerea atenției care pune în mișcare sensul religios al spiritului uman vine de la Dumnezeu prin realitatea creată»¹⁴).

«Realitate» înseamnă tot ceea ce există, tot ceea ce se întâmplă, sollicitările pe care le primim, circumstanțele prin care trecem, ciocnirile vieții, cele dorite și cele nedorite (să ne gândim, de exemplu, la evenimentele tragice din aceste zile și la toate cele care zguduie viața fiecăruia): de câte ori nu ne-am dat seama că tocmai acele lovituri pe care nu le-am fi vrut ne-au deschis către o conștientizare incomparabilă a propriei persoane, și fără de care aceasta nu ar fi existat, au introdus eul nostru într-o profunzime a descoperirii de sine înainte necunoscute. Atunci înțelegem ce dreptate are don Giussani atunci când spune că „singura condiție de a fi mereu și cu adevărat religioși este să trăim întotdeauna, în mod intens realul. Formula itinerariului spre semnificația realității e aceea de a trăi realul fără prejudecăți, afică fără să negăm ori să uităm ceva. Într-adevăr, n-ar fi omenesc, adică rațional, să considerăm experiența în mod superficial și limitând-o la creasta valului, fără să coborâm în adâncul mișcării sale».¹⁵

Îmi scrie o prietenă: «După intervențiile de aseară, de la cina Băncilor de solidaritate, am intuit un pic mai mult de ce în aceste ultime luni trăiesc acțiunea noastră de caritate cu o mai mare bucurie; și nu înțelegeam de ce, având în vedere circumstanțele. În noiembrie, fiica unui prieten de-al meu a fost diagnosticată cu leucemie: cu el, de zece ani ducem pachete la trei familii din zona noastră și, la început, dincolo de durerea în fața acestei vești, m-am gândit, în mod egoist, la faptul că ar fi fost greu să fac lucrul acesta fără el; acest gest de caritate devenise un pic o rutină și aparent îmi convenea așa. După ce am depășit această fază de bulversare inițială, s-a întâmplat să mă întreb serios ce înseamnă să fac gestul acesta, ce îmi cere mie realitatea în acest moment și ce înseamnă să împărtășesc nevoia mea cu cea a

¹³ L. Giussani, *La origine della pretenzione cristiana*, Editura Meridiane, 2002, p. 108.

¹⁴ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, Bur, Milano 2010, p. 19-20

¹⁵ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 169.

famiilor pe care le întâlnesc lunar, cu elevii mei, familia mea, prietenii. Realitatea, paradoxal, a devenit mai interesantă, da, interesantă! Să văd cum prietenul meu și soția lui își privesc fetița mă face să mă gândesc că există o privire bună care preexistă și că e ceea ce doresc și pentru mine. Ies din casă bucurată, nu pentru că lucrurile ar merge bine sau merg cum mă gândesc eu, ci pentru că eu sunt mai prezentă, e mai prezentă umanitatea mea, există curiozitatea de a vedea cum bunul Dumnezeu mă surprinde și certitudinea că El a fost cel care mi-a dat posibilitatea de a întâlni tocmai acele familii și să trăiesc acest gest cu acei prieteni, care sunt pentru mine chipul bun al lui Isus».

Frumusețea drumului pe care îl parcurgem e că toate acestea fac parte din aventura descoperirii reînnoite a cine suntem, a retragerii constante a eului nostru. Așa cum vedem, experiența e cea care mă face să îmi dau seama de cine sunt cu adevărat. Nu imaginea pe care eu mi-am făcut-o despre mine, nu reducția pe care am operat-o asupra ceea ce sunt. Ce greșală enormă facem în continuare: identificăm ceea ce suntem cu ceea ce gândim că suntem, ca și cum ar fi gândul tău care îți spune cine ești și nu experiența! De aceea, în experiența vieții se întâmplă descoperirea realității și a eului meu.

Din interiorul tuturor tentativelor noastre de a ne aranja, de a ne face să tăcem pe noi înșine, apare inexorabilul «abis al vieții»¹⁶, cel despre care vorbește Miguel Mañara, toată profunzimea eului nostru. Tentativele noastre se demonstrează a fi insuficiente, falimentare, chiar și atunci când reușesc și totul merge bine – nu doar atunci când survine o boală sau un dezastru, ci chiar și atunci când totul a mers cât mai bine posibil -. Pentru că, așa cum spunea Leopardi, «În adâncul pieptului, gravă, statornică, neclintită / Precum coloană de diamant, se află / Plictiseala nemuritoare, împotriva căreia nimic nu poate / Vigoarea tinereții».¹⁷ Putem face orice, dar o plictiseală de neînving, gravă, foarte imobilă, fixă ca o coloană de oțel se instalează în inimă, și împotriva ei nimic nu ține, nici măcar tinerețea noastră. «Mănânc iarba amară de pe stânca plictiselii»¹⁸, mai spunea Miguel Mañara după toate aventurile sale.

Dacă, așadar, pe de-o parte, noi suntem azi în situația de a face un mare efort ca să recuperăm evidențele pierdute (suntem în situația existențială descrisă de exemplul pe care îl dă Giussani în *De ce Biserica*, despre acei alpinști care fac un efort foarte mare ca să ajungă la punctul

¹⁶ O.V. Milosz, *Miguel Mañara, Mefiboseth, Saulo di Tarso*, Jaca Book, Milano 2001, p. 28.

¹⁷ G. Leopardi, «Al Conte Carlo Pepoli», v. 72-73.

¹⁸ O.V. Milosz, *Miguel Mañara*, op. cit., p. 27.

de pornire în escaladarea peretelui stâncos, pentru a se pune în poziția corectă ca să înceapă escaladarea), pe de altă parte, tocmai în experiența plictiselii și a dezamăgirii, a tristeții sau a greutății vieții, începe să se facă văzută, contre-jour, această sete care este eul, realitatea inimii, stofa noastră ultimă. De fapt, în toată dezamăgirea, în toată plictiseala, există ceva care se anunță; în pofida faptului că totul se prăbușește, există ceva ce rămâne. Prin acea dezamăgire și acea plictiseală, acea percepție de inconsistență și de instabilitate, își face loc evidența eului meu ca dorință de fericire. E impresionant să vedem câteva exemple ale acestei situații.

M-a impresionat un cântec de-al lui Vasco Rossi, *Dannate Nuvole* [Blestemați Nori, n. tr.], în care autorul povestește experiența sinelui și a vieții pe care o trăiește: «Când merg pe acești / Nori blestemați/ Văd lucrurile care fug / Din mintea mea / Nimic nu durează, nimic nu durează / Și știi asta / Dar / Nu te obișnuiești niciodată cu ideea [de ce? Ce anume, din noi, cu încâpățănare ne împiedică să ne obișnuim?] // Când merg prin această / Vale de lacrimi / Văd că totul trebuie / Abandonat / Nimic nu durează, nimic nu durează / Și știi asta / Dar nu te obișnuiești niciodată cu ideea // *Cine știe de ce?* (de 3 ori) [din pântecul experienței pe care o trăim se naște acest „cine știe de ce?”] // Atunci când aud spunându-mi se „adevărul” / Mă simt confuz / Nu sunt sigur / Când îmi vine în minte / Că nu există nimic / Doar fum / Nimic adevărat / Nimic nu e adevărat, nimic nu e adevărat / Și poate tu știi [dar dacă nimic nu e adevărat ...] / Dar / Tu vei continua [cum de?] // *Cine știe de ce* (de 3 ori) // Când mă gândesc / Că nu există nimic / Doar fum / Nimic adevărat / Nimic nu durează, nimic nu durează / Și știi asta / Dar / Tu nu vei ceda // *Cine știe de ce?* (de 9 ori) // Când mă gândesc / Că nu există nimic».¹⁹ Ce anume descoperă un om în propria experiență, chiar și atunci când vorbește atât de negativ despre viață? Ce rezistă în pofida filosofiei lui, a nihilismului său («nimic nu e adevărat», «nimic nu durează»)? Dar nu cedezi niciodată, «cine știe de ce?». Totul se poate prăbuși, pot să gândesc orice îmi trece prin minte, să mă las dus de ceea ce spun toți, să mă las târât chiar de nihilismul meu, însă există ceva în mine care învinge nihilismul: faptul că nu cedez. «Tu nu vei ceda // *Cine știe de ce?*».

Și când cineva încearcă să evite această conștientizare, nici măcar asta nu poate anula evidența a ceea ce suntem. E ceva ce Guccini descrie foarte bine în *Canzone per Piero* [Cântec pentru Piero, n. tr.]: «Eu zic mereu că nu vreau să înțeleg, dar e ca un viciu subtil și cu cât mă gân-

¹⁹ *Dannate Nuvole*, text și muzică de V. Rossi, 2014.

desc mai mult / cu atât mai mult simt acest gol imens și ca leac pot doar să dorm. / Și-apoi în fiecare zi mă trezesc din nou și rămân neîncredător, n-aș vrea să mă scol, / dar încă trăiesc și stau acolo și îmi aștept...». Ce anume? «Întrebările, nimicul meu, răul meu...».²⁰ Cu cât mergem mai în profunzime, cu atât ne trezim cu surpriza a ceea ce nu recunoscusem la început: datul! În pofida întregii noastre confuzii, ceva rezistă ca dat! Îl am acolo, în fața mea. Și așa apar din nou, după un parcurs lung și chinuit, evidențele care ne caracterizează eul.

Putem chiar să ne găsim mereu ocupație ca să nu ne gândim, dar durerea explodează în piept, cum cântă Amy Winehouse în *Wake Up Alone* (Mă trezesc singură): «Totul merge bine în timpul zilei, îmi găsesc mereu ocupație / Destul de prinsă ca să nu trebuiască să mă gândesc unde o fi el / Am obosit atât de tare să tot plâng, / Când îmi revin mi se schimbă complet starea de spirit // Stau în picioare, curăț prin casă, cel puțin nu beau / Merg sus și jos, așa nu trebuie să mă gândesc și să mă gândesc / Acel sens mut de mulțumire pe care fiecare îl simte / Dispare imediat ce apune soarele // Chipul acesta din visele mele îmi cuprinde toate măruntaiele / Mă umple de teroare [...] / Și mă trezesc singură // Dacă ai fi a mea, inimă, aș prefera să fiu fără liniște / [...] / Durerea aceasta în sufletul meu, acum că ziua mea s-a terminat / [...] Mă umple de frică».²¹

Realității, rechemării care pune în mișcare umanitatea noastră și conștiința de noi înșine, complexului de evenimente, de solicitări și de provocări pe care le numim «realitate», îi aparține, în mod originar și esențial de asemeni și mai presus, rețeaua de întâlniri care caracterizează viața noastră și care îi permit acesteia să se dezvolte. Așa cum zice Giussani, «*omul se dezvoltă prin relație, prin contactul cu altcineva. Alt-cineva, atât de originar necesar pentru ca omul să existe, și de asemeni e necesar pentru ca omul să se adeverească, să se realizeze, să devină tot mai mult el însuși*».²²

Dacă ne uităm cum iese la iveală și cum se afirmă eul în noi, conștientizarea sinelui nostru, trebuie să spunem: eul nostru izvorăște pe măsura provocării care ajunge la el și pe care acesta o acceptă. Eul, sensul religios, propria umanitate, se activează pornind de la solicitarea pe care o primește din partea realității, și mai ales de la acel punct din ea care se

²⁰ *Canzone per Piero*, muzică și text de F. Guccini, 1974.

²¹ *Wake Up Alone*, muzică și text de A. Winehouse și P. O'Duffy, 2006.

²² L. Giussani, *L'introduzione alla realtà totale. Il rischio educativo*, supl. la *Tracce-Litterae Communionis*, nr. 4, aprilie 2006, p. 5.

reveală a fi indispensabil pentru dezvoltarea de sine și a tuturor structurilor sale, adică: celălalt, ceilalți, relațiile esențiale, contextul uman, întâlnirile care marchează și însoțesc creșterea acestuia și existența sa în lume. La acest nivel de profunzime se poziționează educația, necesitatea sa și influența sa determinantă.

Așa cum subliniază Giussani, «experiența umană originară», sau sensul religios, acel complex de evidențe și exigențe datorită cărora eu sunt om, «nu există în mod activ, dacă nu în cadrul formei unei provocări. Nu există, dacă nu acționează». Și continuă: «Conștiința noastră originară nu acționează, decât sub forma unei provocări, adică în contextul unei modalități în care e solicitată. [...] Dacă stima care e provocată în mine este pentru mentalitatea mondenă, eu abordez problema tatălui meu, a mamei mele, a femeii, a bărbatului, a copiilor, totul, prin mentalitatea mondenă care m-a provocat. Dacă, în schimb, întâlnirea pe care o trăiesc e cu Cristos, e aceea cu Prezența sa, atunci înfrunt orice, cu experiența mea umană provocată, realizată de aceasta, având în sine promisiunea, speranța dată de această întâlnire. Experiența noastră originară stă în fața tuturor lucrurilor datorită unei promisiuni pe care o are înăuntru, care i-a fost dată. Ceea ce numim „provocare” e ca o formă care o face să acționeze».²³

Întâlnirile de care avem parte reprezintă forma provocării care „face să acționeze”, care ne face să existăm în mod activ, care concretizează experiența originară ce se află în noi. De aceea don Giussani ne-a vorbit mereu despre acea lege care e valabilă pentru toți și pentru orice om în orice timp și cultură: «Eul renaște într-o întâlnire».²⁴ Un om trăiește cu atât mai complet parcursul descoperirii de sine, a unei conștientizări a cine este și a ceea ce îl împlinește, cu cât e mai atins de o provocare adecvată și o acceptă.

Ce anume «propune viața din nou, cu seriozitate, în fața ochilor noștri și a inimii noastre?». Ce anume ne permite să punem din nou stăpânire pe noi înșine, să ajungem la o adevărată claritate asupra destinului nostru și a drumului care ne conduce la el? Cum spune don Giussani, «doar un eveniment, doar întâlnirea cu Cristos».²⁵ Recucerirea evidenței eului, a unei clarități în ceea ce privește sinele, a profunzimii dorinței, răscumpărarea capacității însăși a evidenței, devin posibile în ultimă instanță doar datorită unui eveniment, a unei întâlniri.

²³L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, Bur, Milano 2006, p. 193.

²⁴Cfr. L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 182.

²⁵L. Giussani, *In cammino (1992-1998)*, op. cit., p. 142.

Dacă noi am câștigat sau putem recâștiga o conștientizare mai deplină a inimii noastre, a complexului de exigențe și de evidențe din care aceasta e constituită, e doar datorită acelei «provocări» care este întâlnirea cu Cristos, cu prezența Sa reală în istorie (nu o închipuire, ci un eveniment acum, o întâlnire vie). Cu cât suntem mai conștienți de asta cu atât înțelegem mai mult că, în epoca «prăbușirii evidențelor», problema cu adevărat radicală e să existe, să se comunice acea provocare adecvată care poate favoriza salvarea reală a unei percepții a sinelui. Există anumite întâlniri, de fapt, care, datorită provocării pe care o reprezintă, pun total în acțiune conștiința originară a sinelui, care fac să iasă la iveală «eul» nostru, din cenușa uitării noastre, a reducățiilor noastre. Evenimentele din Paris, mai întâi, dezlănțuirea continuă a violenței și a persecuțiilor în aceste vremuri se află în fața noastră pentru a documenta urgența acestei mărturii, a unor prezențe care să provoace retrizarea umanului. Creștinii care trăiesc pe propria piele furia violenței sunt un exemplu al acesteia, un exemplu care ne umple de recunoștință.

Careva dintre voi povestește: «Anul acesta a fost un an un pic greoi, mi-am dat seama că la sfârșit am plutit! [...] Audiența de la Roma, întâlnirea cu Băncile de solidaritate, Școala de comunitate mi-au arătat oameni bucușori și care lucrează cu propria viață și m-au făcut să simt o invidie cumplită, astfel încât am ajuns să zic: și eu vreau să am acea privire! Și eu doresc acea îmbrățișare! Aceste gesturi m-au ajutat să reiau serios nevoia mea și să îmi doresc să caut în fiecare clipă pe cel care, acestei nevoi, îi poate răspunde. Isus m-a recucerit! E amețitor să îți dai seama cum aceleași gesturi, aceleași situații se pot schimba atunci când cineva e plin de dorință, atunci când cineva e nevoiaș ... realitatea provoacă, dar dacă eu nu sunt prezentă în ea, se poate întâmpla orice și eu nu îmi dau seama! Nu e ca și cum Isus n-ar fi existat înainte, dar eu nu-l vedeam pentru că nici măcar nu-l căutam! Am început chiar să duc din nou pachete, pentru că problema nu mai e să găsesc timpul ca să fac asta (o altă aglomerare de peste zi!), ci să cer ajutor de la acest gest ca să țin mereu prezentă propria nevoie. Având această dorință de a fi îmbrățișată de El în fiecare moment, dimineața, înainte de a începe să pregătesc micul dejun și să încep imediat cu organizarea zilei, i-am cerut soțului meu să spună cu mine *Angelus*, pentru ca toată ziua să fie trăită „în certitudinea că El vine să întâlnească pe fiecare dintre noi așa cum consideră El mai bine”, așa cum mi-a scris un prieten».

Sau altcineva scrie: «Zilele astea sincer nu reușeam să înțeleg de ce prietenii acordau atâta importanță întâlnirii de la Roma cu Papa, și în același timp gesturi ca DonaCibo [DăMâncare, n.tr.] și întâlnirea

Băncilor de solidaritate au alunecat pe lângă mine. Lucruri frumoase, dar consideram că mulțumirea mea venea de altundeva. În Lunea Îngerului, în timp ce mă plimbam, mă întâlnesc în parcul de joacă de lângă casă cu doi prieteni de-ai mei și cu cei patru copii ai lor, unul dintre ei, care nu are încă trei ani, are leucemie; după doi ani de tratament acum situația s-a schimbat în mod dramatic și chiar nu există nicio speranță de vindecare. Când i-am văzut de departe, am vrut foarte clar să merg prin altă parte și să-i evit; gândindu-mă și că, evitându-i, îi las în pace, dar eu eram cel care vroia să fie lăsat în pace, care nu vroiam să stau în fața lor. Apoi însă am mers la ei și seninătatea lor miraculoasă m-a impresionat. În timp ce copilul și frații săi se distrau pe tobogan, mama îmi zice: „Ce soare frumos e azi!”. Zilele următoare, afirmația asta a ei continua să îmi vină în minte: cine poate s-o facă pe o mamă, care știe că fiul ei urmează să moară, să spună „Ce soare frumos!”? Ar putea blestema totul. În schimb, acei doi prieteni ai mei erau mai fericiți decât mine! Întâlnirea cu ei e ca și cum mi-ar fi deschis ochii în fața adevăratei valori a întâlnirii cu Papa: eram acolo împreună cu mulți alții ca să întâlnesc pe Cel care azi a putut s-o facă pe acea mamă să spună: „Ce soare frumos!”. Eu trebuie doar să fiu loial».

Nu e o închipuire, ci un eveniment acum, așa cum ne-am spus dintotdeauna, cel care face să renască conștiința umanității noastre: «Când l-am întâlnit pe Cristos m-am descoperit om».²⁶

2. «O mână care ni-l întinde acum»

După întâlnire, ar părea că totul e în regulă. Noi L-am întâlnit... Toți știm, din experiență, că nu e așa. Efortul de a înțelege, incapacitatea de a surprinde evidențele rămâne chiar și după întâlnire. Am văzut asta abordând cel de-al treilea capitol din *De ce Biserica*, în care don Giussani ne ajută de la început să ne dăm seama de dificultatea noastră de a surprinde «semnificația cuvintelor direct corelate cu experiența creștină».²⁷ Chiar și la acest nivel, în sfârșit, există o prăbușire a evidențelor, o dificultate de a înțelege ceea ce, totuși, ni s-a întâmplat în mod cutremurător, convingător, impunător și unic. Pentru fiecare dintre noi întâlnirea cu Cristos a fost evidența cea mai mare a vieții noastre. Nicio altă evidență nu suferă comparație cu asta. Și totuși, de câte ori ne deplasăm, ne îndepărtăm de

²⁶ Cfr. Mario Vittorino, «In Epistola ad Ephesio», *Liber secundus*, în *Marii Victorini Opera exegetica*, cp. 4 v.14.

²⁷ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 41.

Cristos, fără ca nici măcar să ne dăm seama. Și surprindem și în noi – după întâlnire și în fața ei – acea încețoșare, acea tendință de a cădea, de a ne pierde, de a ne întuneca și de a ne tulbura, așa cum am pomenit mai devreme. Ne trezim că avem în noi o înclinație spre pierdere, spre rătăcire, în așa măsură încât nu mai reușim să vedem lucrurile evidente, datorită unui soi de slăbiciune, de obtuzitate. Și lucrul cel mai surprinzător e că asta se poate întâmpla – și se întâmplă – și în ceea ce privește Biserica și mișcarea.

Aici, de asemenea, se repropune și iese la iveală, așadar, legătura dintre fapt și recunoașterea acestuia, dintre prezența inexorabilă și conștientizarea acesteia (a semnificației ei, a importanței sale), dintre adevăr și libertate.

Experiența audienței cu Papa la Roma a avut valoarea pedagogică a unui gest în care fiecare s-a putut surprinde în acțiune, verificând astfel dacă se găsea în acea poziție de sintonie originală (despre care vorbește *De ce Biserica*) care ne permite să înțelegem, sau era blocat într-o îngustime, într-o dificultate insurmontabilă de a înțelege. Cu toții au putut vedea ce anume s-a întâmplat în piață. Dar nu s-a terminat totul în piață. Nici nu se terminase întâlnirea că deja și începuseră diferitele reacții și interpretări ale evenimentului și ale cuvintelor Papei. Fix în clipa aceea, fiecare a putut să vadă dacă experiența trăită era atât de clară și consistentă încât să țină în fața diverselor interpretări, atât din interior cât și din exterior. Nici chiar un eveniment de asemenea anvergură, participarea la un gest atât de important și pe deplin uman, nu a scutit – nici nu va putea scuti – pe nimeni de efortul de a-și încheia socotelile cu experiența trăită, și pornind de la ea, să judece care dintre interpretările din teren sublinia rațiunile adecvate ale faptului.

Experiența trăită la Roma documentează că participarea la gest nu pune cuvântul „sfârșit” asupra problemei, asupra a ceea ce se întâmplă. La fel ca pentru orbul din naștere: vindecarea nu a fost sfârșitul, ci punctul de pornire, începutul luptei pentru a recunoaște adevărul, realitatea a ceea ce i se întâmplase. Cine, deci, plecând din piață, se aștepta ca o judecată autoritară „a mișcării” să rezolve chestiunile și să facă lumină în locul său, a putut vedea că nu a fost deloc așa (în acest caz, nu a lipsit nici măcar o judecată autoritară imediat ce s-a terminat gestul, în forma unui comunicat de presă al nostru; dar asta nu ajunge).

Aici se remarcă legătura dintre primul și al doilea punct al parcursului pe care îl facem: așa cum o claritate deplină în privința eului nostru e posibilă doar printr-un eveniment, printr-o întâlnire, la fel, ca să ne dăm seama că după întâlnire ne-am pierdut, rătăcindu-ne de la drum,

avem nevoie ca întâlnirea să aibă loc din nou, adică același eveniment ca la început, atât e de profundă nevoia noastră, atât de nemărginită e «slăbiciunea [noastră] mortală», cum spune liturgia. Nu ne dăm seama de unii singuri. Avem nevoie de altcineva, de o prezență cu totul umană.

După ce anume putem recunoaște această prezență? Din faptul că ea ne descentrează de la reducățiile noastre, de la distragerile noastre pentru a ne readuce în centru, la Cristos. Și cum ne descentrează, cum ne readuce la Cristos? Întâmplându-se. Pur și simplu întâmplându-se. Creștinismul e întotdeauna un eveniment. Fără ca acesta să se reîntâmples constant, la prima curbă zburăm deja în afara drumului. De aceea e o naivitate enormă să ne gândim că noi știm deja, ca și cum „a ști deja” ar putea evita deplasarea, ieșirea de pe drum. Dar e o consolare să vedem că asta li se întâmpla deja și discipolilor cu Isus: ei, care au fost primii care au trăit întâlnirea excepțională cu prezența vie a lui Cristos, se deplasau în continuare, exact ca noi.

a) Deplasarea discipolilor

În multe fragmente din Evanghelie suntem puși în fața alunecării discipolilor și a readucerii lor în mod continuu la centru de către Isus.

Anii aceștia, am citat de multe ori întoarcerea apostolilor, pe care El îi trimisese să predice, să anunțe Împărăția. Se întorc cu toții „umflați în penă”, dar deja „deplasați”, dezechilibrați asupra altor lucruri, și Isus trebuie să îi readucă la centru: «Totuși, nu vă bucurați pentru aceasta – că vi se supun duhurile –, ci bucurați-vă pentru că numele voastre sunt scrise în ceruri»,²⁸ adică pentru că ați fost aleși.

Și mai mult: «Ioan i-a zis: „Învățătorule, am văzut pe unul care scotea diavoli în numele tău și i-am interzis, pentru că nu ne urmează». După cum vedeți și ei aveau ceva probleme cu autoreferențialitatea... «Dar Isus i-a spus: „Nu-l opriți; căci nimeni care face o minune în numele meu nu poate îndată să mă vorbească de rău, pentru că cine nu este împotriva noastră este pentru noi.»²⁹

Episoadele continuă: « Atunci, s-a apropiat de el mama fiilor lui Zebedeu», și i-a cerut: «Poruncește ca acești doi fii ai mei să stea unul la dreapta și unul la stânga ta, în împărăția ta». Se pare că nu erau prea diferiți de noi discipoliiăștia, așa că ... «Cei zece, când au auzit, s-au mâniat pe cei doi frați.» Și Isus îi corectează: „Știți că domnitorii Neamurilor domnesc peste ele, și mai marii lor le poruncesc cu stăpânire.

²⁸ Lc 10,20.

²⁹ Mc 9,38-40.

Între voi să nu fie așa. Ci oricare va vrea să fie mai mare între voi, să fie slujitorul vostru».³⁰

Uneori confuzia celor care îl urmau pe Isus ajungea la un nivel așa de mare încât «Când s-au împlinit zilele înălțării sale, s-a îndreptat cu hotărâre spre a merge la Ierusalim și a trimis soli înaintea sa. Și, mergând, au intrat într-un sat al samaritenilor ca să pregătească pentru el. Însă nu l-au primit pentru că se îndrepta spre Ierusalim. Văzând [aceasta], discipolii Iacob și Ioan i-au spus: „Doamne, vrei să cerem ca focul să coboare din cer și să-i consume?”. Dar, întorcându-se, el i-a muștrat».³¹ Până și ultimul dintre ei continua să se îndepărteze de El.

Am putea continua toată dimineața povestind astfel de episoade, consemnate în Evanghelie. Până chiar și ultima scenă: în secunda imediat următoare după ce Îi spusese lui Isus că Îl iubește («Mă iubești?». «Da») și a auzit spunându-i se «Urmează-Mă», «Petru s-a întors și a văzut venind după ei pe ucenicul pe care îl iubea Isus» și îi spuse Învățătorului: „Doamne, dar cu acesta ce va fi?” Isus i-a răspuns: „Dacă vreau ca el să rămână [...], ție ce-ți pasă”.³²

Fără să își da seama, în mod insensibil, apostolii se îndepărtau de la centru, puneau accentul pe altceva, își puneau consistența în altceva. Ce consolare să vedem că suntem ca ei și că Isus nu se mira de confuzia lor, dar îi readucea de fiecare dată la centru! «Chiar dacă tatăl și mama ta te-ar abandona, eu nu te voi abandona niciodată!».

b) Mutarea noastră

Și nouă ni se întâmplă ca discipolilor (problema, atenție, nu e că ne mutăm focusul, ci că noi negăm că ne-am îndepărtat, pentru că se întâmplă și asta). De aceea, ca și pentru apostoli, și pentru noi e nevoie de o întâlnire cu o prezență prezentă, care să ne descentreze de la noi înșine ca să ne facă să revenim la centru, la Cristos. E ceea ce a făcut Giussani cu noi. Dacă reparcurgem istoria noastră, așa cum am făcut cu cea a discipolilor, ne trezim în fața aceluiași fapte, a aceleiași îndepărtări și ne aflăm și noi în fața unui om care, în mod constat, ne readuce la centru.

Rechemările pe care le găsim de-a lungul istoriei noastre sunt exemple care ne pot ajuta să verificăm în ce măsură cele identificate de don

³⁰ *Mt* 20,20-21.24-26.

³¹ *Lc* 9,51-55.

³² *In* 21,17.19-22.

Giussani sunt niște tentații valabile și pentru noi azi, în ce măsură au legătură cu prezentul nostru. Să revedem câteva momente în care don Giussani ne-a recon dus la centru.

La primele Exerciții ale Fraternității din 1982, imediat după re- cunoașterea pontificală, don Giussani începe să vorbească lăsând pe toată lumea mască. Toți veniseră „extaziați” – am puea zice pentru că Biserica recunoscuse în sfârșit mișcarea. Dar don Giussani mărturi- sește: «Mă simt un pic încurcat și confuz pentru început, fiindcă îmi vin în minte, în mod insistent, numele primilor mei elevi». ³³ Pentru a introduce motivul supărării citează o frază a lui Ioan Paul al II-lea: «Nu va exista fidelitate [...] dacă nu se va găsi în sufletul omului o în- trebare, căreia doar Dumnezeu îi poate oferi răspunsul, sau mai bine zis, căreia doar Dumnezeu îi e răspunsul.» ³⁴ După care observă: «De la băncile de școală, unde am început să ne întâlnim, până la compa- nia de azi [...], seriozitatea acestei întrebări umane e cea pe care mă surprind simțind-o în această dimineață, în toată puterea ei, în toată exigența ei, și în toată șubreenia ei de consistență pe care o are în via- ța unui om». Iată, deci, de ce a simțit că tremură: «Ceea ce mă face să tremur în această dimineață e realmente surpriza că o mare îndepărta- re de mine însumi e posibilă, pentru că persoana mea e ceea ce trebuie încă să devină: omul e un proiect, definiția sa apare din împlinirea acestui proiect. Gândul din această dimineață mă face să surprind o îndepărtare atât de normală față de ceea ce, chiar și intenționat, atât de insistent repet, remediez și le relansez celorlalți spre meditare». Și deci judecă viața multora din Fraternitate: «Ați crescut mari: în timp ce v-ați asigurat o capacitate umană a profesiei voastre, apare oarecum, posibilitatea unei distanțe față de Cristos [...], inima noastră e oarecum izolată, sau, și mai bine, Cristos rămâne oarecum izolat de inimă, cu excepția momentelor anumitor acțiuni (un moment de rugăciune sau un moment de mare angajament, când se participă la o întâlnire generală, sau trebuie ținută o Școală de comunitate etc)». Dar există, ca și o consecință a acesteia, o îndepărtare ulterioară, «care se înfățișează într-o supărare fundamentală între noi – vorbesc și de soți și soții -, într-o supărare profundă reciprocă», ce «face ca ultimul aspect al inimii cuiva să fie departe de ultimul aspect al inimii celui-

³³ L. Giussani, «La familiarità con Cristo», *Tracce-Litterae communionis*, februarie 2007. Cfr. A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 605.

³⁴ Ioan Paul al II-lea, *Omilia către Mexico City, în timpul călătoriei în Republica Dominicană, Mexic și Bahamas*, 26 ianuarie 1979.

lalt, cu excepția acțiunilor comune (trebuie gestionată casa, creșcuți copiii etc)».³⁵

Cu cincisprezece ani înainte, în 19 noiembrie 1967, chiar după două zile de la ocuparea Universității Catolice, în timpul Zilei de Reculegere pentru Advent a Grupului adult, don Giussani judecă reacția pe care au avut-o studenții din mișcare în acea circumstanță: «Și astfel, și inteligența situației și a lucrurilor de făcut - care e o inteligență diferită, mai acută, pentru că e o inteligență dictată de punctul de vedere a lui Dumnezeu - ne-a lipsit atât de ușor deoarece nu Îl așteptăm [nu îl așteptăm pe Dumnezeu] zi și noapte». De fapt, «dacă L-am fi așteptat zi și noapte, și atitudinea alor noștri în conviețuirea lor din Universitatea Catolică ar fi fost alta; a fost atât de generos, dar cât de adevărat?». Și, referindu-se încă la cei care au participat la ocuparea universității, spune: «Adevărul gestului nu se naște din șiretenia politică», altminteri «discursul nostru se confundă cu cel al celorlalți și devine instrument al discursului celorlalți. Putem face lucrurile noastre și să ne asumăm ca paradigmă, fără să ne dăm seama, pe cea a tuturor, paradigma oferită de toți ceilalți. Din așteptarea Lui zi și noapte se disting discursul nostru, acțiunile noastre».³⁶

Ocuparea Universității Catolice devine pentru don Giussani o ocazie prețioasă ca să învețe ceva decisiv pentru sine: «Într-adevăr suntem în situația de a fi în avangardă, primii acelei schimbări profunde, ai acelei revoluții profunde care nu va consta niciodată - spun: niciodată - în ceea ce pretindem, ca realitate socială, să se întâmple în exterior»; de fapt, «nu va fi niciodată în cultură sau în viața societății, dacă nu e mai întâi [...] în noi. [...] Dacă nu începe între noi acest sacrificiu de sine ... Nu o pomană de dat, ci [...] o revoluție a sinelui, a felului de a se concepe [...] fără pre-concepții, fără a pune de-o parte ceva înainte».³⁷

În 1973, cinci zile după marele congres de la Paladio din Milano, don Giussani își exprimă dezacordul față de ceea ce s-a întâmplat, știind că aplauzele cele mai convinse fuseseră pentru niște moțiuni politice care puseseră în umbră ceea ce ar fi trebuit să fie un gest public de mărturie a credinței: «Ceea ce e privilegiat în noi nu e Cristos, nu e faptul nou: fraților, nu mai credem. Ideologia ne invadează atât de tare încât ceea

³⁵ L. Giussani, «La familiarità con Cristo», *Tracce-Litterae communionis*, februarie 2007. Cfr. A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 605.

³⁶ Ziua de reculegere pentru Advent a Grupului adult, Milano, 19 noiembrie 1967, în A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 391.

³⁷ *Ibidem*, p. 392.

ce nu ar putea fi decât secundar față de comuniune –deoarece ca tu să ai o opinie diferită de a mea, asta e ceva natural – devine preponderent din punct de vedere operațional, în judecata care se dă, în acțiunea care derivă din judecata respectivă», în așa măsură încât «comuniunea nu mai are greutate».³⁸

De ce anume era dominat don Giussani în timp ce corecta în felul acesta? De evenimentul lui Cristos, de pasiunea pentru Cristos, de prezența Sa, de memoria Sa. Nu se îndepărtase de Cristos! De aceea putea să recunoască de fiecare dată că «inima noastră e oarecum izolată, sau, mai bine zis, Cristos rămâne izolat de inimă».³⁹

c) Formalismul și stagnarea noutății

Există un simptom – care este și un risc permanent – al acestei îndepărtări de motivul pentru care a început totul: formalismul. Chiar din primii ani de viață ai mișcării, don Giussani e hipersensibil la pericolul mereu immanent de a pierde prospețimea experienței originale, de a muta atenția de la motivul pentru care s-a născut totul și pentru care au aderat oamenii, pentru care s-au implicat. Ceea ce i-a implicat nu au fost formulele sau ritualurile asociaționiste, nu a fost o organizație: a fost un eveniment viu cel care le cuprindea viața. De aceea a perceput întotdeauna ca fiind mortal riscul formalismului.

Deja în 1962, pe când exista deja o mare bogăție de exprimare, cu multe inițiative, congrese publice, publicații etc, și GS se afirma din ce în ce mai mult la Milano și în alte locuri ale Italiei, Giussani, adresându-se unui grup de responsabili de pe vremea aceea, semnalează că «e ca și cum s-ar fi fosilizat experiența originală care ne-a făcut să aderăm, s-a cristalizat». De fapt subliniază: «Putem deveni foarte fideli în folosirea unei metode ca formulă și să o transmitem, s-o acceptăm, fără ca această metodă să continue să fie sursă de inspirație pentru o nouă dezvoltare: o metodă care nu dezvoltă o viață e o metodă de mormânt, e o silicizare (pietrificare)». Acesta e motivul «pentru care cei cu funcții se gândesc la responsabilitatea lor ca „extrinsecă” și nu ca o „metodă de viață a lor, înainte de toate. De asta ea devine epuizare și greutate”».⁴⁰

³⁸ A patra școală de comunitate, Milano, 20 mai 1973, în A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 468.

³⁹ L. Giussani, «La familiarità con Cristo», *Tracce-Litterae communionis*, februarie 2007. Cfr. A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 605.

⁴⁰ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 254.

Care este efectul «folosirii metodei ca formulă»? «Stagnarea noutății», adică înțepenirea vieții. Pentru Giussani «libertatea de spirit înseamnă capacitate de a schimba», și în schimb trebuie să constate că suntem «arizi în găsierea corespondenței mereu noi: lucrurile nu stau pe loc o clipă». El reacheamă așadar la faptul că «noutatea e îmbogățită de aceia care vin pentru prima dată, de cei care nu au ideile noastre» și că tocmai prezența lor «ne obligă la noutatea meditației, a ceea ce e și în noi, pentru a pregăti lucrurile pentru ei. În schimb noi [...] pregătim totul ca și cum toți ar fi cu noi (cu ideile noastre adică), uitând de ei». Dimpotrivă, «metoda noastră are nevoie de oameni autentici, implicați în umanitatea noastră, iată defectul nostru». De aceea invitația sa e una singură: «Puneți-vă în experiență – cu ipoteza GS - : Dumnezeu s-a întrupat: avea ochi, oase, mușchi...».⁴¹

Don Giussani revine cu multe ocazii asupra riscului formalismului, de exemplu în timpul Equipe a studenților din februarie 1983. «Formalism[ul] se identifică în mod normal cu aderarea la niște forme, fără ca aceste forme să fie propunere, adică fără să devină ceea ce sunt în mod original: sunt o propunere pentru viață. Cu ce schimbă viața această acțiune pe care o facem? Această adunătură de oameni în jurul CP, pentru alegeri, cu ce schimbă viața?».⁴² Pentru Giussani e importantă observația asta, regăsită într-o intervenție, care, «sub semnul unei dificultăți de a face să devină experiență, acuză mai ales formalismul ce caracterizează aderarea la comunitate». De fapt, explicită, «nu suntem în regulă întrucât se face Școala de comunitate, nu suntem în regulă pentru că se participă la sfânta Liturghie cu propriul preot, nu suntem în regulă fiindcă se împart fluturași sau se lipește un *tatze-bao*. Asta poate fi formalitatea prin care cineva plătește o cotizație realității sociale la care aderă. Dar când devin experiență toate astea? Când îți spune ceva ție și mișcă („mișcare”) ceva în tine [...]. Primul nostru pericol, așadar, e formalismul, repetarea cuvintelor sau repetarea gesturilor, fără ca gesturile și cuvintele să scuture sau, oricum, să te bage în criză, adică fără să miște ceva în tine, fără să lumineze mai mult privirea pe care o ai asupra ta, fără să alimenteze o convingere față de o valoare (pentru că, de exemplu, faptul că trebuie să te implicii în alegeri e o necesitate a umanității tale, alfel îi lipsește o dimensiune umanității tale)».⁴³

⁴¹ *Ibidem*, p. 254-255.

⁴² L. Giussani, *Uomini senza patria (1982-1983)*, Bur, Milano 2008, p. 193.

⁴³ *Ibidem*, p. 194-195.

Și prezența noastră acolo unde suntem poate fi formală. «Ce înseamnă „formalitate a prezenței?” Prezența se naște dintr-o schemă, drept pentru care nu mai e prezență, sunt gesturi smulse dintr-un organism, care nu au organism. Prezența noastră se naște dintr-o schemă: trebuie făcut asta, asta, asta, adică o fascinație pentru inițiative; chiar și felul în care cineva își invită colegul e schematic, astfel încât e invitat la cele trei zile de meditație de Paști și pe urmă e părăsit, ba mai mult, deja în timpul celor trei zile e abandonat. În timp ce o non formalitate a prezenței trebuie să izbucnească din conștientizarea, din avântarea persoanei și din risca ei: prezența în locul unde ne aflăm e o problemă a persoanei tale. Nu e un interes al celorlalți la care tu aderă; e problema lui Cristos, dacă Cristos are legătură cu persoana ta. Problema adevărată e formalismul credinței. [...] Nu se pornește de la conștientizarea lui Cristos ca viață a mea și, deci, ca viață a lumii și, deci, a lumii ca viață a mea».⁴⁴

Dar acea înstrăinare, acea îndepărtare și modul formalist de a adera produc consecințe vizibile:

1) Oboseala, pierderea gustului vieții noi

La Campitello, în 6 septembrie 1975, don Giussani spune: «Am văzut printre voi mulți oameni binevoitori, dar care în esență sunt oboșiți, până la supărare. [...] Dacă suntem blocați de efort, înseamnă că încă suntem imaturi în perceperea motivului vieții noastre și a tot ceea ce facem. Spătămâna aceasta ne-a constrâns să ne dăm seama de ceva ce lipsește: și ceea ce lipsește e cheștiunea de fond».⁴⁵

Și după două luni, în timpul Zilei de început de an al CLU, observă: «Când am intrat în universitate a fost un moment – sau au fost momente – în care neliniștea, dorința sau chiar pasiunea pentru o realitate nouă, pentru ceva nou, ne-au chemat. Acum trăim în universitate fără să mai avem acest gust, gustul vieții noi».⁴⁶

Sunt riscuri permanente. Scrie o prietenă: «Atunci când am aflat că eram invitați să venim la audiența cu Papa, și noi care trăim în străinătate, ceea ce nu se întâmplase niciodată în doisprezece ani de viață la Nairobi (nici măcar pentru a participa la înmormântarea lui don Giussani), am realizat că era o întâlnire foarte importantă pentru mișcare și că ne aflăm la o „cotitură istorică”, dacă li se cerea chiar tuturor să participe. Într-o seară se discuta despre importanța acestui gest și,

⁴⁴ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 109-110.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 8.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 31.

luându-mă de-o parte, o prietenă m-a încredințat că ea nu intenționa să participe fiindcă are o repulsie pentru întâlnirile în care se mobilizează mase populare și pe urmă îmi semnala multe dificultăți, cum ar fi costul biletului, drumul foarte lung, așteptările și cozile pentru a intra în piața Sfântul Petru etc. „Dar la început, când am întâlnit mișcarea, dificultățile astea nu ne opreau”, i-am răspuns scurt; la început domina dorința de a sta cu El oriunde ar merge. Și așa ne-am adus aminte de multele întâlniri „cu o grămadă de oameni” la care am participat și ceea ce ne mișca. „Eu nu vreau să fiu atât de bătrână încât să fiu preocupată doar de a evita efortul, vreau afecțiunea față de corpul Său care mă mișca la început!”. Când am ajuns în piață, întâlnirea cu toți prietenii mei fără să fi planificat asta, să aud toate cântecele noastre frumoase, să îl văd pe Carrón a însemnat să regăsesc corpul „Său” viu și să fiu ca un copil în sânul mamei sale. „Păstrați viu focul amintirii acelei prime întâlniri și fiți liberi!”, ne-a spus Papa. Unde găesc o duioșie mai mare decât asta pentru viața mea? A avut loc din nou prima întâlnire, ca și când aveam cincisprezece ani și eram mereu gata, cu rucsacul în spate, să îl urmez oriunde ar fi mers».

Atunci, care e noutatea pe care suntem chemați s-o trăim și pe care și ceilalți o pot vedea? Trebuie, spune Giussani, «ca oamenii din jurul nostru, în facultățile noastre, la cursuri, să nu mai vadă doar, așa cum văd acum, apartenența noastră la Comunione e Liberazione, adică o succesiune de inițiative, de întâlniri, de instrumente de folosit, ci să își dea seama de evenimentul Comunione e Liberazione în mine și între noi, să își dea seama de această schimbare ce-o devin eu, să își dea seama de această unitate pe care o vor putea combate cu multă ură, dar de care nu vor putea, în fond, să nu le fie dor: stâncă împotriva căreia puterea infernului, i-ar zice Cristos lui Petru, nu va putea învinge». Pentru Giussani, dacă nu se întâmplă asta, «Comunione e Liberazione devine un partid politic și atât, devine o asociație, plină de inițiative, dar suficient de istovitoare încât să fie greu de iubit mai mult de un anumit număr de luni».⁴⁷

2) Confuzia despre prezență

În 1976, don Giussani încheie astfel renumita întâlnire de Equipe de la Riccione: «Nu o „prezență a comunității noastre” în universitate e ceea ce trebuie să se întâmple, ci e nevoie de o „inimă nouă în fiecare dintre noi”, o maturitate a ta, fratele meu; explozia sau zorii unei maturități creștine ale tale, ale unei credințe și ale unei pasiuni noi. Influența în

⁴⁷ *Ibidem*, p 32-33.

universitate și în societate, aportul adus Bisericii, sunt consecințe pe care Dumnezeu le va stabili așa cum stabilește vremurile istoriei. Ceea ce ne interesează e această umanitate care trăiește deja în unii și nu poate să nu ajungă la toți, pentru că fiecare dintre noi ar suferi dacă, și unul singur dintre noi nu ar ajunge la această nouă întorsătură, acolo unde panorama lumii, a sinelui, a banalității cotidiene, a tovarășului și a prietenului e cu totul și cu totul altfel. Acesta e deja un presentiment fragmentat în fiecare dintre noi, ca atunci când apare soarele: o zi nouă nu în cealaltă lume, ci în această lume. Și trebuie, deci, să devină o luptă care începe mereu și care nu se termină niciodată înăuntrul nostru, fiindcă rezistența pe care o întâlnim în universitate este obiectivizarea enormă a rezistenței pe care o întâlnim înăuntrul nostru».⁴⁸

3) Confuzie asupra naturii mișcării

În aceeași lună a lui 1976, în timpul unei întâlniri cu responsabilii, la Collevaenza, don Giussani expune în fața tuturor „fotografia” deprimantă a ceea ce se întâmplă atunci când predomină formalismul: «Mișcarea rămâne ceva incredibil: în loc să mobilizeze viața și s-o convertească e un munte de condiționări». Dimpotrivă, adaugă, mișcarea e «un Eveniment de creat, nu o organizație de conceput [...] ești în joc tu». Aici don Giussani nu folosește jumătăți de măsură: «Esența chestiunii nu implică faptul că trebuie să fim cincizeci, sunt suficienți doi».⁴⁹

Consecințele pomenite reprezintă un risc permanent și implică așa-dar o *convertire continuă*, așa cum le spune don Giussani profesorilor din mișcare reuniți la Assisi în 1978: «,Toate revoluțiile și toate reformele după un timp devin formale și formalismul domină, înglobează, bagă în mormânt avântul original. E nevoie de o *convertire continuă* și atunci revoluția rămâne în continuare. E utopia Luptei continue, în sensul literal, dar ceea ce e utopie în discipolii acelei formule, „dragi tovarăși și dragi tovarășe” pentru noi e Cristos în istorie. Nu există profesori creștini și nici mișcare de credință, nu există comuniune și eliberare, decât în continuitatea de voință de convertire, care este atitudinea ce trebuie să ne determine în fiecare dimineață. Viața creștină devine prezență doar într-o conștiință continuă a ceea ce este omul: și aceasta e unica luptă continuă posibilă».⁵⁰

⁴⁸ *Ibidem*, p. 86-87.

⁴⁹ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 485-486.

⁵⁰ *Agli educatori. L'adulto e la sua responsabilità*, Quaderni 7, Cooperativa Editoriale Nuovo Mondo, Milano 1990, p. 52.

Reluarea acestor momente ale istoriei noastre, în lumina cuvintelor Papei din 7 martie, ne ajută să recunoaștem nevoia noastră fără limite, ne face să simțim mai mult voința de convertire, cererea de a nu «pierde viața trăind»,⁵¹ de a nu pierde prospețimea carismei – care pentru noi este prospețimea vieții -, cu care am mers în pelerinaj la Papa. Aceasta e urgența pe care o avem. Și e cu atât mai mare cu cât suntem mai conștienți de măreția darului ce ne-a fost făcut și suntem recunoscători că l-am primit.

Această urgență e cea care înlesnește în noi recunoașterea lui Cristos. Credința, de fapt, e pentru cel sărac cu spiritul, așa cum am auzit în piața Sfântul Petru: «Andrei, Ioan, Simon: s-au simțit priviți până în străfundul lor, cunoscuți în mod intim, și asta a generat în ei o surpriză, o uimire care, imediat, i-a făcut să se simtă legați de El ...».⁵²

E foarte impresionant să recitim, în lumina întregii noastre istorii, cuvintele pe care Papa ni le-a adresat în piața Sfântul Petru: «După șazeci de ani, carisma originară nu și-a pierdut prospețimea și vitalitatea. Însă, amintiți-vă că în centru nu e carisma, centrul e unul singur, e Isus, Isus Cristos!».⁵³ E lucrul la care don Giussani ne-a rechemat neobosit, readucându-ne, de la ceea ce noi consideram carisma, la carisma în natura sa originală. Noi am învățat carisma din modalitatea prin care don Giussani ne descentra de la reducția pe care, istoric vorbind, i-o aplicaserăm carismei. Nu a fost pornind de la o discuție teologică despre natura carismei, ci de la o reflecție asupra realizării sale istorice am început să înțelegem despre ce era vorba. De câte ori don Giussani n-a trebuit să ne descen-treze! De aceea, așa cum ne-a zis Papa, „fidelitatea față de carismă nu înseamnă „pietrificarea” ei” – cristalizarea ei, spunea don Giussani – sau „s-o scriem pe un pergament și s-o punem în ramă. Referința la ereditatea pe care v-a lăsat-o don Giussani nu se poate reduce la un muzeu de amintiri, de decizii luate, de norme de conduită. Implică în mod sigur fidelitate față de tradiție, dar fidelitate față de tradiție [...] „înseamnă să îți aprin focul”, să nu pierdeți gustul vieții, altfel ce rost mai are? „Țineți aprins focul memoriei acelei prime întâlniri și fiți liberi!”.⁵⁴

Astfel putem reciti nu doar ceea ce ne-a spus papa Francisc, ci și ceea ce ne-au recomandat toți papii. Să ne gândim la Ioan Paul al II-lea. În

⁵¹ «Dov'è la Vita che abbiamo perduto vivendo?» (T.S. Eliot, *I Cori da «La Rocca»*, Bur, Milano 2010, p. 37).

⁵² Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁵³ *Ivi.*

⁵⁴ *Ivi.*

1985 le-a spus preoților din mișcare: «Atunci când o mișcare e recunoscută de Biserică, ea devine un instrument privilegiat pentru o adeziune personală și tot mai nouă la misterul lui Cristos. Să nu permiteți niciodată ca în participarea voastră să sălășluiască viermele obișnuinței, al rutinei, al bătrâneții! Reînnoiți mereu descoperirea carismei care v-a fascinat și ea vă va călăuzi cu mai multă putere ca să deveniți servitori ai acelei unice puteri care este Cristos Domn!». ⁵⁵ Și în scrisoarea din 2004, îi scrise lui don Giussani: «Îmi e drag să vă adresez Dumneavoastră, ca și tuturor celor care aderă la Mișcare, urarea ca acest prilej al jubileului să determine pe fiecare să revină la experiența de origine de la care Mișcarea își are începuturile, reînnoind entuziasmul de la origini. De fapt, e important să rămâneți fideli carismei începuturilor pentru a putea răspunde în mod eficace la așteptările și la provocările timpurilor». ⁵⁶

Ce anume atestă experiența apostolilor cu Isus și a noastră cu don Giussani și cu papii? Că nu ajunge întâlnirea de la început, nu ajunge ceea ce știm deja ca să ne țină pe drum. Avem nevoie de o prezență în prezent care să ne descentreze de la noi înșine, ca să ne readucă la Cristos, avem nevoie adică să se întâmple din nou, în continuu, prima întâlnire, așa cum ne-a amintit mereu don Giussani: «Evenimentul nu identifică doar ceva ce s-a întâmplat și cu care a început totul, ci ceea ce trezește prezentul, definește prezentul, conferă conținut prezentului, face posibil prezentul. Ceea ce se știe sau ceea ce se are devine experiență dacă ceea ce se știe sau se are e ceva care ne este dat acum: există o mână care ni-l întinde acum, există un chip care ni se arată acum, există un sânge care curge acum, o înviere care are loc acum. În afara acestui „acum” nu există nimic!», nici ceea ce știm, nici ceea ce avem. Nimic. Totul e nimic. «În afara acestui „acum” nu există nimic!». Ar trebui să ne-o scriem toți în casele noastre. «În afara acestui „acum” nu există nimic!», știm foarte bine: există doar ariditate, chiar și cu tot ceea ce știm. Dar acest „știm” nu ne dă nici măcar un milimetru, o clipă din acea tresărire a începutului, pentru că «eul nostru nu poate fi mișcat, impresionat, adică schimbat, decât de o contemporaneitate: un eveniment. Cistos e ceva ce mi se întâmplă». ⁵⁷

⁵⁵ Ioan Paul al II-lea, *Discorso ai sacerdoti partecipanti all'esperienza del movimento «Comunione e Liberazione»*, Castel Gandolfo (Orașul Vatican), 12 septembrie 1985.

⁵⁶ Ioan Paul al II-lea, *Lettera al Reverendo Monsignore Luigi Giussani fondatore del Movimento «Comunione e Liberazione»*, 22 februarie 2004, 2.

⁵⁷ Cf. ARCHIVIO STORICO DELL'ASSOCIAZIONE ECCLESIALE MEMORES DOMINI (ASAEMD), document policopiat intitulat «Dedicazione 1992 Rimini, 2-4 octombrie 1992». A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 851.

Și, cu toată paternitatea sa, don Giussani ne avertizează: «Să fim atenți că această *corectare* – pentru că asta e definiția muncii pe care o derulăm acum – să nu ne găsească „în defensivă”: „Procesul educativ începe acolo unde se pierde spațiul pentru autoapărare”. Lucrul cel mai frumos din lume e să înveți. Și lucrul pe care toți trebuie să îl învețe de la cel care conduce este capacitatea de a învăța. „*A trăi înseamnă ca prin experiența ta alții să trăiască*”». ⁵⁸

3. Nașterea adultului

Doar așa, adică dacă acceptăm să învățăm, dacă ne lăsăm descentrați, putem răspunde la sarcina pe care ne-a încredințat-o Papa. Și care e sarcina? Să fim «brațe, mâini, picioare, minte și inimă ale unei Biserici „în ieșire”». Cum putem onora această misiune? Papa ne-a spus cum: doar «centrați pe Cristos». ⁵⁹

Exact la fel ca don Giussani: «Atunci când suntem cu totul deschiși în fața a ceea ce s-a întâmplat și care se întâmplă în lume, adică față de Cristos, [...] atunci inima se dilată». ⁶⁰ «A-l urma pe Cristos, a-l iubi pe Cristos în tot: e ceea ce trebuie recunoscut ca fiind caracteristica principală a drumului nostru.» ⁶¹ Și mai mult: «Noi punem în centrul vieții noastre această Prezență [...]: omul Isus». ⁶² La sfârșit: «*Dacă eliminați această Prezență, orice lucru va deveni cenușă*». ⁶³ Pentru a semnala alunecarea noastră, folosește și o altă expresie: «Burghezismul nostru se vede cu ochiul liber. Burghezismul e, de fapt, non radicalitatea cu care percepem raportul cu Cristos». ⁶⁴

Ieri, la fel ca azi, e nevoie de a da naștere unor adulți în credință. Aceasta e urgența cea mai mare. Don Giussani spune foarte clar acest lucru: «Ceea ce căutăm în tot ceea ce facem e o credință mai vie și un mod mai intens, mai eficace de a-o propune lumii întregi». ⁶⁵ Nu este nimic mai urgent decât asta. Azi, poate, a devenit chiar mai evident. Pentru că evenimentele de la Paris și persecuțiile din aceste ultime luni

⁵⁸ *Agli educatori. L'adulto e la sua responsabilità*, op. cit., p. 49.

⁵⁹ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁶⁰ L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2002, p. 130.

⁶¹ *Ibidem*, p. 10.

⁶² L. Giussani, *L'uomo e il suo destino*, Marietti 1820, Genova 1999, p. 81-82.

⁶³ L. Giussani, *È*, se opera, supl. la *30 Giorni*, n. 2, 1994, p. 80.

⁶⁴ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 61.

⁶⁵ *Agli educatori. L'adulto e la sua responsabilità*, op. cit., p. 49.

au arătat tuturor care e provocarea cea mai mare pe care o avem: marele nimic și golul profund care domină viața, în așa măsură încât ajunge să explodeze în acțiuni de violență. Aceasta e provocarea pentru noi și pentru ceilalți. Ce anume îi poate răspunde acestui gol? Nu ajunge o strategie oarecare, o propunere nouă de conținuturi sau de scheme de comportament. Problema nu e mai ales de natură etică, ci e o problemă de cunoaștere și se referă la acea incapacitate de a recunoaște evidența despre care am vorbit la început, acea debilitate a sensului eului, a conștiinței de sine. Asta e ceea ce trebuie retrezit în fiecare. Dacă nu înțelegem asta, ne mișcăm în mod greșit, mai mult decât inutil. Și referitor la acest aspect don Giussani ne-a ajutat. «Într-o societate ca aceasta», spunea în 1978, «nu putem revoluționa nimic prin cuvinte, asociații, sau instituții, ci doar cu *viața*, pentru că viața e un mare fapt împotriva căruia ideologiile politice nu vor reuși să câștige niciodată».⁶⁶

Cu doar câțiva ani mai târziu, în cartea-interviu cu Giovanni Testori, spunea: «E ca și cum nu s-ar mai putea face cruciade sau mișcări ... Cruciade organizate; mișcări organizate. O mișcare se naște tocmai odată cu retrezirea persoanei. [...] Chiar persoana [...] este punctul eliberării. Și așa se naște noțiunea de mișcare, după părerea mea. Valoarea socială cea mai mare de acum, datorită unui contraatac, e chiar idealul de mișcare, care e ca și cum nu ar avea nici cap nici coadă, nu se știe cum se întâmplă. De fapt locul său de naștere este în pârțica cea mai nepregătită și mai dezaramată care există: adică persoana [...]. Problema capitală e aceea de a reaprinde stăpânirea pe care omul o are asupra sa însuși». Judeca inadecvarea multor «mișcări» ideologice-politice ale epocii, dar și o anumită modalitate de a concepe experiența mișcării noastre, care aluneca în aceleași scheme și dădea în același versant. Dacă adevărata problemă e retrezirea, renașterea persoanei, «locul unei reveniri a persoanei, nu poate fi un discurs, o dezbatere».⁶⁷

Cum poate avea loc această revenire? «Acesta e punctul ce trebuie abordat. Vorbind din afară, unicul răspuns e că ar trebui să se întâlnească o prezență diferită; să se ciocnească cu o prezență diferită; atunci, această prezență poate ține loc de reactiv, de catalizator al energiilor deja latente.»⁶⁸ De aceea, cum zicea în intervenția din cadrul Sinodului din 1987, «ceea ce lipsește nu e atât repetiția verbală sau culturală a vestirii [în schimb noi ne gândim că e de-ajuns să repetăm doctrina cea

⁶⁶ *Ibidem*, p. 51.

⁶⁷ L. Giussani – G. Testori, *Il senso della nascita*, Bur, Milano 2013, p. 112.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 119-120.

sănătoasă pentru a nu fi ambiguu. Dacă asta ne consolează!]. Omul de azi așteaptă poate inconștient experiența întâlnirii cu persoane pentru care faptul lui Cristos este o realitate atât de prezentă încât viața lor e schimbată». De asta e nevoie, doar asta mișcă, după don Giussani: «E un impact uman cel care poate zgudui omul de azi: un eveniment care să fie ecou al evenimentului inițial, când Isus a ridicat ochii și a zis: »Zaheu, coboară imediat, vin la tine acasă».⁶⁹

Un prieten îmi scrie: «Într-o seară primesc invitația unor prieteni să particip la unu congres public organizat de asociațiile de părinți care au copii afectați de boli rare. Se gândiseră la mine, care, de treizeci și trei de ani am acasă copii cu handicap grav. Menționează că modalitatea întâlnirii va fi o masă rotundă la care, pe lângă mine, vor participa și alte persoane, printre care un scriitor ateu care are un fiu cu probleme psihice și fizice grave. Mă hotărâsc să accept și cer să citesc o carte a acestui scriitor. Citesc cartea pe care a scris-o despre fiul lui. La o primă lectură apărea toată neputința acestui tată, ca și cum nu ar fi nimic în stare să aducă o fărâmă de speranță. M-a impresionat răceala cu care vorbea despre fiul său, pentru că printre altele scria: „Mă deranjează chiar și mirosul fiului meu!”. La sfârșitul cărții m-a cuprins cumva o preocupare că n-o să fac față unei situații atât de pline de disperare. Apoi m-am gândit că toată cartea nu era doar disperare, ci că în spatele acelor pagini era un om care urla, nevoiaș cu totul, și că eu întâlnisem pe Cineva care știa și știe să răspundă acestei nevoi. M-am hotărât să merg pentru că și eu sunt ca omul acela: o nevoie infinită. Vine seara întâlnirii; în fața noastră cam o sută de oameni necunoscuți. Moderatorul hotărăște să încep eu. Povestesc despre mine, de copiii mei handicapați, de sentimentul de gol și de trădare care m-a cuprins în primii lor ani de viață, de sentimentul de rătăcire care îmi invadase inima datorită unei dorințe de fericire care nu ar mai fi putut fi împlinită, și povestesc de seara aceea în care mi-am dat seama de ochii bucușii ai soției mele, de aventura care din acel moment a fost viața mea, de frumusețea și de darul care sunt azi copiii mei. Când s-a terminat intervenția mea, urma scriitorul, care spune: „Eu nu știu să am speranța pe care am auzit-o de la prietenul meu” – ne cunoscuserăm doar cu câteva clipe înainte și deja mă numea prieten – „dar o doresc, din seara asta o doresc. Îmi pregătisem un discurs” – și arată foile cu discursul scris – „dar m-am hotărât să nu-l mai spun” – împătură foile și le pune deoparte – „pentru că eu din seara asta doresc un singur lucru: să merg să locuiesc cu noul meu prieten, aproape de el ca să aflu cum se poate trăi așa. Doar asta

⁶⁹ L. Giussani, *L'avvenimento cristiano. Uomo Chiesa Mondo*, Bur, Milano 2003, p. 23-24.

mă interesează”. A terminat de vorbit, sala era într-o tăcere plină de mare emoție. Acolo se întâmplase un lucru mare. Apoi mă întrebă: „Lucrul care mă doare e dubiul că fiul meu nu e fericit”. De acolo a repornit un dialog între mine și el ca și cum am fi fost prieteni dintotdeauna. Scriitorul la sfârșit mi-a spus pur și simplu: „Poate pentru prima dată în viața mea m-am privit și nu m-am simțit un ratat”. Și eu m-am întrebat: „Dar oare ce vede omul acesta, ce nici măcar eu care i-am vorbit nu văd?”. Isus mi-a dat un nou prieten pentru drumul meu. Ne vom vedea în curând la cină și cu o parte din publicul care ne-a cerut să ne întâlnim din nou».

Așa cum putem vedea, răspunsul la momentul de dificultate în care ne găsim e să întâlnim o prezență diferită. Nu e nevoie de prea multe explicații. Atunci ca azi, doar martorul unei vieți schimbate poate trezi din nou curiozitatea pentru creștinism: să vezi realizată acea plinătate pe care cineva dorește s-o atingă, dar nu știe cum. E nevoie de oameni noi care să creeze locuri de viață în care fiecare să poată fi invitat să verifice ceea ce au verificat primii doi pe malul râului Iordan: «Vino și vezi». ⁷⁰

Mișcarea e acest loc, o prietenie care se naște din atracția trezită de un impact uman, un loc în care se poate naște o personalitate nouă, adevărată, împlinită. «Comunitatea nu e o adunare de oameni care să realizeze tot felul de inițiative, nu e tentativa de a construi o organizație de partid: *comunitatea e locul construirii efective a persoanei noastre*, adică a maturității credinței». ⁷¹ Dacă nu ar fi pentru asta, ce sens ar avea mișcarea, ce sens ar avea Fraternitatea sau propriul grup de Fraternitate? De câte ori don Giussani ne-a corectat în acest punct, ca să ne ajute să recuperăm originalitatea experienței mișcării.

Aici apare problema: cum se nasc persoane care sunt așa „prezență” încât îi zguduie și pe alții? Mișcarea e trăită în așa fel încât să fie un «*loc al construirii efective a persoanei noastre*, adică a maturității credinței»? E o întrebare care a marcat istoria noastră, și don Giussani a subliniat mereu importanța ei hotărâtoare. În contextul unei discuții cu responsabilii mișcării, în 1976, spunea: «Problema gravă e cât de greoi iese la iveală adultul. Problema nu e în competența ecleziastică sau profesională. Ci în cea a credinței». ⁷² Și se întreba: «Cărui lucru i se datorează asta?». E foarte semnificativ punctul de vedere de la care pune între-

⁷⁰ *In*, 1,46.

⁷¹ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 58.

⁷² FRATERNITÀ DI COMUNIONE E LIBERAZIONE (FCL), *Archivio Storico del Movimento di Comunione e Liberazione* (AMCL), fasc. CL/81, «Scuola Responsabili Collevanza 17/19 settembre 1976».

barea don Giussani: «Ne interesează în ce fel mersul mișcării, tocmai ca realitate pedagogică, favorizează și creează această greutate, în loc să favorizeze creșterea persoanelor adulte în credință».⁷³ Ceea ce adoptă don Giussani e optica punerii în discuție a modului de a concepe și de a trăi mișcarea, aceea unei corectări profunde.

Pentru a surprinde motivul dificultății cu care apar adulții în credință, el identifică de la început caracteristicile adultului: «Adultul e cel care e caracterizat de o capacitate de a aborda totul fără a fi automat alienat de ceea ce înfruntă. [...] A doua caracteristică a adultului e faptul că generează. [...] Așadar, ceea ce lipsește ca și chip general e personalitatea de credință».⁷⁴

Care e atunci motivul acestei lipse? Don Giussani ajunge la timp ca să ne sugereze unde se află problema. Faptul că nu a avut loc o maturizare a credinței, lipsa nașterii adultului depinde «de o decădere foarte gravă a metodei: din metodă rămâne o colivie de cuvinte și de formule, lipsește geniul. E ca și cum s-ar fi spălat geniul metodei. [...] Acesta e punctul esențial al mișcării: adultul nu crește pentru că există o decădere a metodei noastre, care e cea a experienței, participarea la un eveniment și nu consens asupra unui discurs».⁷⁵

Faptul că există printre noi persoane precum cea care a scris scrisoarea citată înseamnă că acesta e locul în care acestea pot trăi și crește. Problema e dacă noi acceptăm să participăm la acel eveniment care se întâmplă acum, pentru că, așa cum am rechemat mai devreme, «geniul metodei» constă în faptul că a pus în centru experiența, adică participarea la un eveniment care ni s-a întâmplat și ni se întâmplă acum.

Ceea ce generează adulți în credință nu e consensul asupra unui discurs, nu e repetarea de formule sau a unor forme: e participarea la un eveniment, la o prezență vie care mă cuprinde acum, care mă implică acum. Mișcarea fie e acest eveniment, fie nu există. Cuvântul «experiență» e o consecință a acestui fapt: doar dacă creștinismul, mișcarea, e un eveniment de viață, se poate vorbi de experiență (ca și participare la un eveniment).

Geniul metodei coincide, deci, cu geniul însuși al creștinismului, al catolicismului: e geniul întrupării. «Nu există valoare umană decât în cadrul unui fapt existențial: Cristos, un om, un om care a trăit în acel timp și în acel spațiu. Și toată supărarea și îndepărtarea și ostilitatea și

---

⁷³ *Ivi.*

⁷⁴ *Ivi.*

⁷⁵ *Ivi.*

înstrăinarea față de catolicism e înspre asta. E problema Bisericii. Pe Cristos îl respectă toți, toți îl iubesc, chiar și Gramsci: dar că Cristos ar coincide, că valoarea „Cristos” ar fi o realitate în timp și spațiu, care se numește Biserică, adică, o realitate de oameni ca tine și ca mine, asta e intolerabil. Dacă e o realitate de oameni, există o ierarhie, există o diversitate, pentru că unul e mai aproape și altul e mai departe, unul e mai inteligent și altul mai puțin, unul are o funcție și altul nu. Pe Cristos îl găsim nu în gândurile noastre, în sentimentele noastre: e în acest lucru, în afara noastră, care e Biserica. Geniul mișcării noastre constă în faptul că a luat această lege fundamentală a creștinismului și a făcut-o să fie metodă – metodă! –.»⁷⁶

«Mișcarea e o inimă, un corp, niște ochi, niște haine, un păr care se realizează în existență. Mișcarea e existență trăită.»⁷⁷ Așa cum ne repetăm în aceste ultime luni de Școala de Comunitate: Biserica e o viață care ajunge la noi acum.

Dacă, așa cum am văzut, ceea ce e decisiv e generarea de personalități noi, a unor persoane care să fie „prezență”, problema unică e maturitatea credinței, adică faptul ca accentul inițial să devină matur: credința e cea care stabilește de fapt identitatea noastră, chipul nostru nou în viață și în lume: «*Identitatea noastră e să ne identificăm cu Cristos.* [...] Toate astea trebuie să devină mature; asta e lucrul la care trebuie să aspirăm cu tot ceea ce suntem și cu tot ceea ce facem. Dar noi [...] încă suntem confuzi». De ce? «Totul a rămas încă la începuturi.» Aici don Giussani e drastic: «A sosit clipa în care nu mai putem rezista, dacă acel accent inițial nu devine matur: nu mai putem duce ca niște creștini muntele enorm de muncă, de responsabilitate și de eforturi la care suntem chemați. De fapt, oamenii nu se adună cu niște inițiative; ceea ce leagă e accentul adevărat al unei perzențe, care e dat de Realitatea care e printre noi și pe care îl avem „lipit” de noi: Cristos și misterul său devenit vizibil în unitatea noastră».⁷⁸

Într-un moment decisiv al istoriei noastre, care va indica apoi ca un nou început pentru toată mișcarea (Equipe de la Riccione, din 1976), don Giussani reafirmă cu forță preocuparea sa fundamentală. Fără acea corectare a sa am fi fost șterși de pe fața pământului împreună cu toate tentativele noastre de a „face ceva” («Nevoia de a demonstra că faptul creștin demonstra o capacitate de revoluție

⁷⁶ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 367-368.

⁷⁷ L. Giussani, *Dal temperamento un metodo*, Bur, Milano 2002, p. 380.

⁷⁸ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 54, 57-58.

culturală», după '68, «a lăsat încă în umbră chestiunea metodei. Dacă s-a intuit faptul creștin în claritatea sa, ne-am simțit constrânși să alunecăm asupra consecințelor culturale, sociale și politice».⁷⁹): «Scopul comunității e să *genereze adulți în credință*», pentru că de «adulți în credință are lumea nevoie, nu de profesioniști buni sau de muncitori competenți, pentru că de ăștia e plină societatea, dar toți sunt profund constestabili în capacitatea lor de a crea umanitatea».⁸⁰ Fiecare dintre noi poate face testul acolo unde e, acolo unde trăiește și lucrează în fiecare zi.

Care e testul pozitiv? «Adevărul credinței e o umanitate diferită, să ținem minte, o astfel de umanitate încât dacă mișcarea nu ar exista, ar crea-o, pentru că unul care e așa n-ar putea să nu se comporte așa. Pentru că dacă cineva are o umanitate în sine, mișcându-se, s-ar mișca așa, gândindu-se, ar gândi așa, inima ar bate așa [...] Formula e să avem o consistență de umanitate astfel încât dacă nu ar exista nimic, acțiunea noastră, acolo unde suntem (familie, curte, viață cotidiană, școală, facultate, spațiul de lucru, lume ecleziastică), rezultatul acțiunii noastre ar fi un act de mișcare, am crea-o. Această formulă e un test de care trebuie să ținem cont. Individul nu e o structură, individul nu e un discurs, individul nu e o organizație. Individul e o umanitate diferită.»⁸¹

Ca să ne recheme la adevărul experienței noastre Domnul ne trimite în continuare persoane, face să se întâmple în fața ochilor noștri fapte de-o umanitate diferită: «Cei noi care vin în compania noastră sunt ca o gură de aer proaspăt într-o cameră plină de bătrâni, de cei care au deja o istorie lungă [...], o cameră cu aer stătut. [...] e ca și cum ar aduce ceea ce noi, în mod cert, am avut – cel puțin ca semn, ca indiciu – la început, adică dorința căii, mai puternică decât agățarea de cele mai bune lucruri care iau startul în noi pornind de la cale».⁸² Și totuși de multe ori nu ne dăm seama și în loc să învățăm de la ei, continuăm să pretindem că o oarecare interpretare de-a noastră ne-ar face să ieșim din colivia circumstanțelor care ne sufocă. «Noi suntem foarte agățați de multe lucruri cărora calea le dă viață, gestionăm aceste începuturi, [...] gândurile ce trebuie avute, opiniile de construit și

⁷⁹ FCL, AMCL, fasc. CL/81, «Scuola Responsabili Collevaenza 17/19 settembre 1976».

⁸⁰ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 58.

⁸¹ FCL, *Documentazione audiovisiva*, Diaconia diecezană a CL, Milano, 6 octombrie 1976.

⁸² L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., p. 128.

lucrurile de făcut. Și între timp Cristos rămâne mereu tot mai departe de inimă, adică, persoana noastră nu se schimbă.»⁸³

Așa ni se poate întâmpla și nouă să ne încadrăm în observația critică pe care don Giussani a făcut-o cu ocazia aniversării *Redemptor hominis*, prima encicloică a sfântului Ioan Paul al II-lea (era în 1994): «Alte asociații catolice au rămas mai atinse de documentele despre avort, despre inseminarea artificială, despre divorț, decât de enciclica despre Cristos salvator al omului».⁸⁴ În mod cert, la început nu a fost așa. Nașterea GS în 1954 a fost determinată, de fapt, de intrarea la Berchet a unui profesor de religie care, așa cum povestește don Giussani despre sine, urca acele câteva trepte de la intrarea în Liceu «cu inima plină de gândul că Cristos e totul pentru viața omului, e inima vieții omului».⁸⁵ Apoi, în anii următori, ceva s-a tulburat și a sosit valul din '68, cu toate rătăcirile pe care don Giussani le-a semnalat (așa cum am văzut la Exercițiile de anul trecut).

Drumul Bisericii, și deci al mișcării, e mereu expus la riscul confuziei, dar asta în anumite momente se accentuează mai grav, determinând mai multe consecințe. Nu toate momentele sunt la fel, și genialitatea lui Giussani a fost și aceea de a surprinde momentele esențiale și de a ști să determine o cotitură, adică o întoarcere la origini. O cotitură decisivă e cea din 1976 (care se maturizează în raportul cu realitatea studenților și care răspunde la valul lung din '68), așa cum am văzut și subliniat cu alte ocazii.

Dacă cheștiunea capitală e recuperarea experienței ca metodă, ce anume ne învață mărturia constantă a lui don Giussani? Metoda prin care comunitatea generează adulți în credință, adică oameni cu o conștiință matură a faptului că Cristos e centrul vieții, «e indicată de primul cuvânt pe care l-am folosit în istoria mișcării noastre [atenție la paranteze] (pe care l-am uitat, chiar și atunci când îl repetăm, întrucât nu îl repetăm serios): „a urma”».⁸⁶ Primul cuvânt!

«Isus s-a întors, și când i-a văzut că merg după El le-a zis: „Ce căutați?” Ei I-au răspuns: „Rabi, unde locuiești?” „Veniți și vedeți”, le-a zis El.»⁸⁷ Și încă: «Pe când trecea pe lângă marea Galileii, Isus a văzut doi frați: pe Simon, zis Petru, și pe fratele său Andrei, care aruncau

⁸³ *Ivi.*

⁸⁴ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, Bur, Milano 1999, p. 79.

⁸⁵ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 162.

⁸⁶ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 58.

⁸⁷ *In* 1,38-39.

o mreață în mare; căci erau pescari. El le-a zis: „Veniți după Mine, și vă voi face pescari de oameni”...»⁸⁸ Același lucru ne-a amintit papa Francisc în 7 martie: «Niciunul din cei care erau acolo, inclusiv Matei, avid de bani, nu putea crede în mesajul aceluia deget care îl arăta, în mesajul acelor ochi care îl priveau cu îndurare și îl alegeau pentru a fi urmați».⁸⁹

A urma are o semnificație foarte precisă pentru don Giussani, pentru el întâlnirile lui Isus în Evanghelie sunt regula fundamentală a urmării care generează: «*A urma* înseamnă să ne identificăm cu cei care trăiesc cu mai multă maturitate credința, să ne implicăm într-o experiență vie, care își „trece” [...] dinamismul și gustul înăuntrul nostru». Aici nu e nimic mecanic, nici intelectualist. De fapt, «acest dinamism și acest gust trec în noi nu prin raționamentele noastre, nu la capătul unei logici [de câte ori nu pretindem „explicații” de la ceilalți ca să fim siguri în fața circumstanțelor, sau cerem niște „comunicate” care să „transmită” discursul nostru în asta sau în aia!], ci aproape printr-o presiune osmotică: o inimă nouă e cea care i se comunică inimii noastre, e inima altcuiva care începe să se miște în viața noastră».⁹⁰

În acest punct se ivește figura și nevoia urgentă a maestrului. Fără magisterialitate nu există posibilitatea de a urma, și omul și-ar urma doar propriile gânduri (cu proiecțiile aferente) sau ideile unui lider, dar fără să aibă siguranța că se află pe drumul trasat de Mister: «A urma înseamnă să ne identificăm cu criteriile maestrului, cu valorile sale, cu ceea ce ne comunică, nu să ne agățăm de persoană care, în sinea ei, e efemeră. În această urmare se ascunde și trăiește urmarea lui Cristos. Nu atașamentul față de persoană, ci urmarea lui Cristos este motivul urmării dintre noi. Către acest tip de magisterialitate trebuie să tindă prietenia dintre noi, întrucât un prieten adevărat e cel care, cu discreție și respect, îl ajută pe celălalt către destinul său».⁹¹

Pe de altă parte, aceasta e metoda aleasă de Cristos pentru a-și continua prezența în lume: Biserica, o companie condusă. «Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea.»⁹² Autoritatea are o valoare întemeietoare, genetică: fără autoritate nu există comunitate, nu există popor. După exemplul lui don Giussani, nu există cale creștină fără raport cu autoritatea: «Pentru noi, cu adevărat autoritare sunt persoanele care ne

⁸⁸ *Mt* 4,18-19.

⁸⁹ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁹⁰ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 59.

⁹¹ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 488.

⁹² *Mt* 16,13-19.

implică cu inima lor, cu dinamismul lor și cu gustul lor care s-au născut din credință» și nu dintr-o proprie capacitate sau efort. De fapt, „cel care e autoritar și responsabil se recunoaște la prima vedere; sunt cei pe care cineva îi preferă fiindcă îi simte mai aproape de căutarea proprie a maturității creștine, mai aproape de pasiunea sa de a trăi comunitatea și drumul său. Criteriul preferinței nu este, așa cum se întâmplă de obicei, individualist sau instinctiv; nu se declanșează în căutarea unui gust trecător sau a unui interes arzător de program, ci pentru idealul care se percepe a fi mai trăit, sau cel puțin mai dorit, în celălalt». ⁹³

Fiecare să decidă ce preferă pentru sine: să iubească adevărul mai mult decât pe sine însuși, și deci, să urmeze, sau să rămână legat de propriile opinii și să piardă pe drum ce-i mai bun: «Drumul omului către adevăr și destinul său nu e la cheremul a ceea ce crede el, sau a ceea ce gândesc ceilalți, sau a societății în care trăiește. E obiectiv: nu e vorba de a imagina ceva sau de a inventa ceva, ci de a urma. [...] Drumul spre adevăr, în pofida întregii sale fragilități, incoerențe, slăbiciuni, poate fi pentru om plin de pace, dacă e un drum în care urmează pe cineva, ca decizie afectivă spre un destin care îl face cu adevărat om». ⁹⁴

Să trăiești așa e simplu, e la îndemâna noastră. De fapt, «dacă cineva dorește adevărul nu se lasă oprit de defectele celui pe care îl urmează, acesta e ca o casetă, dar aurul, adevărul e altceva». Dacă însă cineva nu dorește adevărul, se oprește la aparență și atunci forma, adică acea casetă, devine un mormânt. «Autoritatea», subliniază don Giussani, «e o experiență care trăiește. Nu e căldura unor cuvinte sau intimitatea unor raporturi. Și adevărul are o obiectivitate absolută. De asta nu există afecțiune între noi. Nu există afecțiune între noi pentru că nu urmăm: și punctul de sprijin este autoritatea. Nu există afecțiune decât în recunoașterea unui adevăr care ne este dat. Restul e sentimentalism sau intimism. Afecțiunea umană, cea care construiește, adeziunea la Ființă, e cea care derivă din judecata de valoare». ⁹⁵

Dar adeziunea la ceea ce a fost recunoscut ca adevărat nu e niciodată automată, nu e ca și cum s-ar face o adăugire, fiindcă «are un criteriu, are o pernuță de aer în fond: libertatea». ⁹⁶ Ne-a amintit-o papa Francisc în discursul de la Roma: „Don Giussani nu v-ar ierta niciodată dacă

⁹³ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., pp. 59-60.

⁹⁴ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, op. cit., p. 127.

⁹⁵ FCL, AMCL, fasc. CL/81, «Scuola Responsabili Collevaenza 17/19 settembre 1976».

⁹⁶ *Ivi*.

v-ați pierde libertatea».⁹⁷ Fiecare dintre noi e chemat mereu în joc cu toată libertatea sa. Don Giussani nu ne-a scutit niciodată de folosirea libertății, așa cum le-a zis studenților în 1976: «Vreți instrumente definite, vreți lucruri de făcut? Dar asta, și doar până la un anumit moment, funcționa când erați la liceu».⁹⁸ Crescând, «consistența nu mai e masa care merge, nu mai e vorba de inițiative de întreprins, ci ești tu, sau e nimic [cumplit!]. E vorba de o identitate și de o metodă: o metodă pentru a înfrunta viața și pentru a exprima această identitate; acesta e adultul, care e creator în măsura în care consistența sa este identitatea și nu lucrurile pe care le face și pe care le zice».⁹⁹

Magisterialitate și urmare; contemporaneitate și urmare; eveniment și libertate: iată polii care sintetizează calea. Prospețimea și vitalitatea carismei lui don Giussani rezidă în această capacitate de a retrezi în mod constant conștiința personală până la a mișca libertatea. Aici avem verificarea importanței sale pentru viața Bisericii și a lumii. «Problema capitală e aceea de a reaprinde stăpânirea pe care omul o are asupra sinelui. [...] Nu poate fi un discurs, o dezbateră. Adevărata problemă este reivirea persoanei. Și aceasta e o muncă de Sisif; pentru că, chiar dacă toți așteaptă asta, încă o dată individul, înainte de a nu fi la cheremul mecanismului care nimicește totul și dizolvă totul pentru că desacralizează, înainte de a fi liber de acest mecanism, [...] trebuie să se fi regăsit deja. În acest sens e un Cuvânt care trebuie să fugă, care trebuie să se comunice, care nu trebuie să lase să doarmă, care trebuie să catalizeze speranța. Și e o acțiune însemnată al cărei punct original e capilar; și capilar în sensul ultim al cuvântului, fiindcă se află în individ. Oamenii abandonați, oamenii smulși din sacralitatea originii lor, a constituirii lor sunt confuzi fiindcă sunt manipulați. Cum să îi smulgi de la forța de gravitate teribilă, de la forța de catalizare teribilă pe care o au instrumentele aceluia mecanism?».¹⁰⁰ Aceasta e o judecată asupra condiției umane care a devenit azi mai dramatic adevărat, o întrebare asupra posibilității unei salvări care a devenit și mai urgentă.

Cristos are pretenția de a fi răspunsul la acest punct original și capilar care este subiectul individual. Conștiinți de nevoia infinită a inimii noastre, strigăm, cerem Unicului care poate reconstitui persoana noastră. «Privește, Dumnezeuule atotputernic, umanitatea sfâșiată din cauza

⁹⁷ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

⁹⁸ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza (1975-1978)*, op. cit., p. 76.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 77.

¹⁰⁰ L. Giussani - G. Testori, *Il senso della nascita*, op. cit., pp. 112-113.

slăbiciunii mortale, și fă să renască prin patima unicului Tău Fiu»,¹⁰¹ ne-am rugat în acest timp de Paști. Și dacă eram distrași în timp ce ascultam aceste cuvinte, acum le-am reauzit, să redevenim conștienți de valoarea lor pentru noi.

Astfel, deveniți din nou conștienți de nevoia noastră, să îi cerem lui Dumnezeu să continue să îi fie milă de noi și să ne dea din nou viață. Ca să ne recheme la adevărul experienței noastre, Domnul ne dă încontinuu prieteni noi (ca și scriitorul întâlnit la congres), ca să ne spună: încă e posibil pentru tine. Imaginați-vă cum ar fi fost viața fariseilor care credeau că știu dacă ar fi urmat pe cei noi, pe Ioan și Andrei. Ce revoluție! Aceeași revoluție care se poate întâmpla între noi.

---

¹⁰¹ Rugăciune de început a Liturghiei din Lunea Sfântă după ritul roman.

SFÂNȚA LITURGHIE

Liturghia Sfintei Liturghii: 1Pt 5,5b-14; Ps 88 (89); Mc 16,15-20

**OMILIA EMINENȚEI SALE CARDINAL GERHARD LUDWIG MÜLLER
PREFECT AL CONGREGAȚIEI PENTRU DOCTRINA CREDINȚEI**

Dragi prieteni,

Înainte de toate dați-mi voie să vă spun cât sunt de bucuros că pot să fiu aici cu voi! Ba mai mult – aș vrea să spun – bucuria de a sta aici cu voi, așa cum probabil că ar preciza fondatorul vostru, don Giussani. Deoarece bucuria, aceea deplină, se află doar în victoria definitivă, în Cer. În timp ce aici, pe pământ, ni se dă un avans, al acelei veselii, în bucurie. Bucuria pe care Domnul o permite întotdeauna inimii celor care Îl urmează. Bucuria de a sta aici cu voi, dragi prieteni ai Comunione e Liberazione, care vreți să fiți – care sunteți! – prieteni autentici ai lui Isus.

A-l urma pe Isus. Iată tot programul nostru. «O prezență în privire», propune programul Exercițiilor voastre. Persoana Sa, prezentă în mijlocul nostru, vie. Atât de vie încât ne atrage privirea, prin semnele acțiunii Sale. Atât de iubitoare încât ajunge ca nimeni altul la inima noastră. Sărmana noastră inimă, atât de săracă, atât de mereu în căutarea a ceva, a Cuiva care s-o cucerească cu totul. Fiindcă inima noastră dorește totul, pretinde totul, nu poate altfel decât să ceară totul. E natura ei, e creată pentru totalitate: e făcută pentru Dumnezeu! Inima noastră caută mereu pe Cineva care s-o ia, care s-o apuce cu putere. Așa suntem făcuți!

Noi îl urmăm pe Dumnezeu, pe Isus, fiindcă doar El știe să ia cu totul inima noastră, ca nimeni altul. Nimeni ca El – uneori discret, alte ori cu putere – nu știe să atragă la sine inima noastră. Nimeni ca Tine, Isuse, nu știe să îmi ia inima! Nimeni nu mă privește și nu mă iubește ca Tine, Isuse!

Asta vrea să ne spună sfântul Petru, în prima sa scrisoare – pe care de-abia am ascultat-o –, atunci când scrie că «Dumnezeu le acordă har celor umili». Dumnezeu dă comorile inimii Sale celor care așteaptă să fie cuprinși cu totul. Dumnezeu se dă cu totul pe sine celor care sunt înfometăți și însetăți de Cineva care să știe să le apuce cu totul inima. Dumnezeu se oferă doar celui care e dispus să se lase cuprins cu totul. A fi dispuși să ne lăsăm cuprinși total: aceasta e prima umilință. Aceasta e umilința pe care Dumnezeu o caută în fiecare dintre noi. Aceasta e inima pe care o caută Dumnezeu, atunci când se uită la noi. Această inimă vrea El s-o reînnoiască în noi, în fiecare dintre noi.

«El se îngrijește de noi», continuă sfântul Petru în scrisoarea sa. Toată grija pe care Dumnezeu o are față de viața noastră caută să genereze o astfel de inimă. Dumnezeu caută inimi care așteaptă să fie cuprinse cu totul. Și acționează pentru ca, în noi, să ia naștere tot mai mult o astfel de inimă. Nu se încheie niciodată generarea unei inimi care așteaptă să fie luată cu totul. O astfel de inimă e un șantier fără sfârșit. Și lui Dumnezeu însuși îi place să lucreze pe astfel de șantiere. Inima însăși a lui Dumnezeu trăiește ca un șantier fără sfârșit, în care fiecare Persoană Divină se dăruiește, e luată și se primește cu totul de la Celălalt. Chiar inima lui Isus e generată de o astfel de iubire: o iubire care dăruiește, care așteaptă, care e deschisă să primească la infinit. Inima lui Isus acționează pentru a genera astfel de inimi. Inima lui Isus dăruiește, așteaptă și speră astfel de la fiecare dintre noi.

«Petru, mă iubești tu?». Cunoaștem bine această întrebare pe care Isus i-o adresează lui Petru, strâpungându-l. Fiecare dintre noi dorește să fie strâpuns de astfel de întrebări. Și nimeni, așa ca Isus, nu știe să ne strâpungă inima. Pentru că, în timp ce buzele Sale pronunță acele cuvinte, privirea Sa ne arată cât de mare e iubirea Lui pentru noi. O iubire atât de mare încât să ne știm cuprins tot acel abis care e inima noastră!

Putem să ne imaginăm viața sfântului Petru: Petru însuși care le scrie primilor creștini, care conduce primele comunități, la început la Ierusalim, apoi în Antiohia și, în sfârșit, la Roma. «Petru, mă iubești tu?». Putem să ni-l închipuim pe Petru care, zi după zi, se lasă tot mai mult împins de focul acestei întrebări și de acea privire, privirea lui Isus, de-acum prezentă pentru totdeauna în viața sa. Prezentă mai mult ca niciodată, imposibil de șters din istoria sa. Tot ceea ce trăia Petru, trăia împins de Persoana lui Isus, prezent și viu ca mai înainte, și mai mult ca înainte.

Astfel Petru devine tot mai mult Apostol, tot mai mult trimis de Domnul, tot mai mult determinat de privirea și de cuvintele lui Isus: «Petru, mă iubești tu?». Astfel Petru descoperă că misiunea e un eveniment care se reînnoiește în fiecare zi, urmându-l zilnic pe Isus. Astfel Petru descoperă că întreaga sa misiune izvorăște din privirea plină de îndurare a lui Isus: care îl vede pe Isus înălțându-se la cer sub ochii lui, și apoi îl găsește din nou prezent alături de pașii drumului său. Petru: care de tânăr mergea unde vroia și, deja bătrân, a învățat ce înseamnă să întindă brațele și să se lase dus pe cărări neînchipuite și nedorite de el. Petru: care, ajuns la Roma, a înțeles cum drumul ce trebuie parcurs în fiecare zi – pentru ca inima să fie completă – e un drum pe care nu

și l-a închipuit el. Petru: în a cărui privire de-acum e imprimată, de-o manieră ce nu mai poate fi ștearsă, prezența lui Isus și în a cărui inimă, de neșters, se află dorința de a se lăsa cuprins cu totul de El.

Acest a se lăsa cuprins cu totul e ceea ce face inima capabilă de adorare autentică, e ceea ce frânge orice formă viciată de putere, care reînnoiește afectivitatea noastră, care taie suflarea în fața ispitei de a specula tot ceea ce ne e dat să trăim, care eliberează în noi valuri de gratuitate, care ne redă un gust deplin pentru tot ceea ce e frumo, adevărat, drept și bun.

Isus e cel care ne face să fim în sfârșit oameni liberi, oameni liberi pentru că au o inimă eliberată, inima cu totul acaparată de El, care e iubire și adevăr infinit!

Dragi prieteni, azi Biserica ne invită să celebrăm sărbătoarea sfântului Marcu Evanghelistul. Marcu – conform tradiției – și-a scris evanghelia la Roma, sub dictarea lui Petru, al cărui secretar credincios era. Această evanghelie e o evanghelie de fapte, care ne pune în față caracteristica vieții de a fi o realitate de fapt. Viața se derulează cu o serie de evenimente și, prin acele evenimente, Domnul istoriei scrie istoria sa, împletește – cu libertatea sa – o istorie cu fiecare dintre noi, cu libertatea fiecăruia dintre noi. De aceea nimic din ceea ce se întâmplă nu e banal. Totul poartă înscris în sine Planul misterios cu care Dumnezeu conduce istoria. Fiecare fapt mărunț, eveniment și circumstanță participă la o măreție misterioasă. O măreție pe care Isus, înviat și înălțat la Cer, devenit Domnul istoriei, i-o conferă fiecărui eveniment, chiar și mărunț sau nesemnificativ cum ar putea părea. Grație Paștilor lui Isus, fiecare detaliu al vieții umane și a lumii poartă în sine prezența Sa, discretă și plină de forță în același timp.

În misterul Înălțării lui Isus la Cer se înfăptuiește și se revelează toate acestea. Chiar și evanghelia pe care am citit-o mai devreme se referă la asta: se referă la această «așezare a lui Isus la dreapta lui Dumnezeu», la această instalare a lui Isus în pânțelele fiecărei circumstanțe, în pânțelele creației, care «geme și suferă» pentru durerile unei nașteri: nașterea unei lumi reînnoite. Voi știți bine cât de mult don Giussani ținea la toate astea și cât de clare îi erau.

Isus, constituit de Tatăl ca Domn al istoriei, tocmai prin intermediul evenimentelor vieții devine, în această lume, marele interlocutor al libertății noastre. Asta înseamnă că libertatea noastră, pentru a se realiza – pentru a fi reînnoită și tratată bine – nu poate sări niciodată peste evenimentele și situațiile în care ne aflăm. Asta înseamnă că drumul pe care inima noastră trebuie să îl parcurgă, pentru a se regăsi pe sine –

pentru a fi acaparată cu totul –, e drumul obedienței în fața concreteții vieții, în fața durtății faptelor, care adesea nu corespund cu ceea ce am fi vrut sau imaginat. Aceasta e calea Crucii, o cale deja trasată în fața noastră, în situațiile de zi cu zi, e calea obedienței cotidiene față de un drum pe care Dumnezeu îl sculptează cu ajutorul faptelor. O cale ce ne si cere s-o parcurgem acceptând să rămânem în ceea ce ni se întâmplă, oricât de advers sau de favorabil ni s-ar putea părea. Fiindcă pentru a ajunge să fim cu totul cuprinși de Isus, inima trebuie să accepte să se lase acaparată cu totul tocmai prin ceea ce viața ne cere.

Acesta e și drumul sfințeniei. O sfințenie în sfârșit regăsită în aderența sa esențială la viață, grație capacității pe care o are credința de a ne face să fim pasionați de viață și de a ne introduce, profund și sigur, în tot ceea ce se întâmplă. Care ne înscăunează – aproape ca Isus – în inima realității. Aceasta este și caracteristica cea mai frumoasă și fascinantă a vieții creștine autentice. O trăsătură pe care nimeni azi nu știe s-o mărturisească așa ca papa Francisc, care e ca o torță de iubire și de speranță pusă în fața tuturor.

Tocmai acest atașament tenace față de realitate subtrage sfințenia de la caricaturile cu care puterea acestei lumi încearcă mereu s-o deformeze. Și o face în sfârșit deziderabilă, în sfârșit atrăgătoare, așa cum poate fi o viață efectiv norocoasă și plină de daruri. Aceasta e experiența pe care au trăit-o deja mulți prieteni de-ai voștri și mulți tovarăși de drum. Aceasta e experiența pe care o trăiesc deja mulți dintre voi – sunt sigur -, poate unii mai ascuns decât alții.

De aceea Biserica vă este recunoscătoare. De aceea Isus însuși vă e recunoscător. De aceea vă suntem recunoscători, recunoscători pentru «da»-ul cotidian, pentru consimțământul inimii pe care i-l dați zilnic lui Isus, ascuns sau evident, oricum ar fi acest consimțământ. Nu vă preocupați să culegeți imediat. Îngrijiți-vă în schimb să semănați bine, fiindcă la momentul său Domnul va fi cel care va culege și va arăta toate bunurile pe care le-ați acumulat în inima voastră. Să ne preocupăm să semănăm bine, împreună cu Cel care – în continuare – seamănă bine adevăr în inimile oamenilor și care, în ritmul planurilor Sale, știe să culegă și să aducă rod!

De aceea El ne curăță, ne purifică și ne corectează, după măsura îndurării Sale. De aceea El ne schimbă și ne invită să ne lăsăm schimbați. După măsura tot mai mare la care ne invită, la care ne invită inima, pentru ca să fie tot mai mult acaparată. Fiindcă inima dorește să fie tot mai mult cuprinsă, tot mai mult îmbrățișată, după o măsură fără sfârșit. După o măsură care, în noi, nu încetează niciodată să se împlinească.

Știu că don Giussani definea îndurarea lui Dumnezeu ca «o dreptate care recrează» omul. Așa e! Domnul ne ia așa cum suntem, dar nu ne lasă așa cum ne găsește și ne schimbă, după măsura exigentă a iubirii Sale. Pentru că harul Său nu ne justifică de sus, lăsându-ne așa cum suntem, ci e un dar care intră în noi și ne transformă, ne reînnoiește după dimensiunile tot mai ample către care ne conduce Spiritul Său.

Aceasta e și urarea mea pentru voi. Urarea și rugăciunea ca inima voastră și umanitatea voastră să crească și să se dilate tot mai mult: după măsurile fără de sfârșit pe care însăși natura noastră le dorește, după orizonturile mari pe care ni se deschide Biserica, după planurile bune și pline de îndurare pe care chiar Isus le va împlini pentru noi.

Munciți pentru asta, rugați-vă pentru asta, fiți dispuși să vă oferiți pentru asta. Îl veți primi pe Dumnezeu ca premiu.

Amin!

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă Eminență, e o plăcere să vă avem aici azi. Îl cunosc pe cardinalul Müller de multă vreme, pentru că obișnuia să vină la facultatea de la Madrid să țină cursuri de teologie, cu mulți ani în urmă. E o bucurie să îl primim și să îi putem mulțumi pentru disponibilitatea de a prezida această sfântă liturghie la Exercițiile noastre.

Vă mulțumim și pentru serviciul dumneavoastră plin de devotament față de grija inestimabilă a bogăției credinței poporului creștin prin ministerul dumneavoastră, pe care îl desfășurați în serviciul credinței și a Sfântului Părinte.

Vă mulțumim în special, deoarece prezența dumneavoastră aici azi reînnoiește bucuria legăturii cu paternitatea papei Francisc, care a avut ocazia de a se manifesta în mod impresionant prin recenta audiență din 7 martie la Roma. Noi dorim să-l urmăm și să-l servim cu toată ființa noastră, afectiv și efectiv, așa cum mereu ne-a mărturisit don Giussani în legărura sa cu Petru.

Mulțumim, dragă eminență.

Cardinalul Müller. Îngăduiți-mi câteva cuvinte de mulțumire. Primul meu gând plin de recunoștință se îndreaptă către don Giussani. De la «da»-ul inimii sale spus lui Isus s-a născut acest popor numeros. E impresionant să ne gândim câte miracole poate înfăptui inima unui om atunci când îi spune cu totul «da» lui Isus.

Al doilea «mulțumesc» al meu este pentru voi toți, fiindcă fără «da»-ul vostru, fără «da»-ul fiecăruia dintre voi spus lui Isus, acest popor nu ar exista. Niciunul dintre voi nu îi e ascuns privirii lui Isus: voi toți, unul câte unul, sunteți importanți pentru El! Mulțumesc pentru credința voastră și pentru mărturia voastră în fața întregii lumi de azi.

Lăsați ca Isus să ajungă la periferia inimii voastre și veți fi în stare să Îl duceți oriunde, până la extremele periferii ale lumii – așa cum ne cere papa Francisc –, până la extremele margini ale pământului, la marginile existenței umane – așa cum ne cere Isus –.

Ultimul meu mulțumesc, *last but not least*, se îndreaptă către don Julián Carrón, pentru prietenia sa *desde Madrid* (chiar de pe vremea Madridului; de aceea o spun în spaniolă), și pentru că m-a invitat aici să mă rog cu voi. Îi mulțumesc și pentru conducerea plină de umilință și sigură cu care călăuzește comunitățile voastre. Umilința și credința sa sigură vă sunt și ne sunt cunoscute tuturor: dau un mare și bun exemplu de creștinism viu, de mărturie personală a lui Isus Cristos.

Mulțumesc și în numele Bisericii pentru tot ceea ce sunteți și pentru ceea ce trăiți! Și rugați-vă pentru mine! Sunt cunoscute bine cunoscute ale Sfântului Părinte Francisc, care mereu cere rugăciunea poporului lui Dumnezeu, al cărei suprem păstor este, stabilit de Isus Cristos însuși, de Mântuitorul nostru.

Ieri am fost în audiență la Sfântul Părinte și i-am vorbit de această întâlnire, de această liturghie de azi, cu ocazia Exercițiilor: mi-a cerut să vă aduc tuturor urările sale cordiale și binecuvântarea sa pentru voi toți!

Sâmbătă după-masa, 25 aprilie

La intrare și la ieșire:

Ludwig van Beethoven, Concert pentru vioară și orchestră în re major, op. 61

David Oistrakh, vioară

André Cluytens Orchestre National de la Radiodiffusion Française

“Spirto Gentil” n. 6, EMI

Julían Carrón. În această dimineață a reieșit foarte clară nevoia noastră continuă de a fi descențrați de la noi înșine și nevoia urgentă de Cristos, a unei mâini care să ni-L întindă acum. Cine, mai bine decât don Giussani, ne-a mărturisit ce anume înseamnă să trăim cu această Prezență în privire? Și ce ar putea fi mai bun decât să auzim de la el care e natura carismei, pentru a ne readuce iar –așa cum făcea mereu – la centru, adică la Cristos?

De aceea ne-am gândit că cel mai bine ar fi, pentru a-l pomeni la zece ani de la moartea sa, să vedem împreună înregistrarea intervenției lui don Giussani de la Exercițiile spirituale ale studenților din mișcare, din 1994, care a fost publicată sub titlul *A-l recunoaște pe Cristos*.

■ A DOUA MEDITAȚIE

Luigi Giussani

*A-l recunoaște pe Cristos**

Meditația de azi dimineață se termina cu fraza icastică a lui Kafka: «Există un punct de sosire, dar nicio cale».¹ E inegabil: există un necunoscut (geografii antici trasau aproape o analogie a acesuti necunoscut prin faimoasa «terra incognita» cu care se termina foaia lor cea mare; pe marginile foii menționau: «terra incognita»). La marginile realității pe care ochiul o îmbrățișează, pe care inima o simte, pe care mintea și-o imaginează, se află un necunoscut. Toți simt asta. Toți au simțit-o întotdeauna. În toate vremurile oamenii au simțit asta atât de tare încât și-au și imaginat acest necunoscut. În toate timpurile oamenii au căutat,

* Meditație ținută în timpul Exercițiilor spirituale ale studenților din Comunione e Liberazione (Rimini, 10 decembrie 1994), acum publicată în volumul: L. Giussani, *Il tempo e il tempio. Dio e l'uomo*, Bur, Milano 2014, p. 37-74.

¹F. Kafka, «Gli otto quaderni in ottavo», în *Confessioni e diari, Terzo quaderno*, Mondadori, Milano 1972, p. 716.

prin elucubrațiile lor și prin fanteziile lor, să își închipuie, să contureze chipul acestui necunoscut. Tacit, în *Germania*, descria astfel sentimentul religios care îi caracteriza pe vechii teutoni: «*secretum illud quod sola reverentia vident, hoc deum appellant*»² (acel lucru misterios pe care ei îl intuiau cu frică și cu spaimă, asta numeau ei Dumnezeu, asta numesc ei Dumnezeu). Toți oamenii din toate vremurile, oricare ar fi imaginea pe care și-au făcut-o, *hoc deum appellant*, numesc Dumnezeu acest necunoscut prin fața căruia trec privirile multor indiferenți, dar și a multor pasionați de el. Fără dubii, printre cei pasionați or fi fost și cei trei sute care, împreună cu cardinalul Martini au mărșăluit de la San Carlo la Domul din Milano. Trei sute de reprezentanți din diferite religii! Și cum se poate numi, cu un numitor comun, ceea ce încercau să exprime și să onoreze prin participarea lor la marea inițiativă a Cardinalului de Milano? Un *secretum illud*, ceva misterios, pământ necunoscut, ceva de ne-cunoscut – de ne-cunoscut!

Îmi place să pomenesc acum o comparație care se găsește în al doilea volum din Școala de comunitate³ (cine a citit deja, cunoaște). Închipuiți-vă lumea umană, istoria umană, ca o imensă câmpie și, pe această imensă câmpie o grămadă uriașă de firme, de societăți de construcție, specializate în construcția de drumuri și poduri. Toate în colțișorul lor, din colțișorul lor încearcă să lanseze, între punctul în care se află, între clipa efemeră pe care o trăiesc, și cerul plin de stele, un pod care să lege cele două puncte, după imaginea lui Victor Hugo în poezia sa minunată din *Les Contemplations*, numită «Podul».⁴ El își imaginează, stând pe plajă noaptea, într-o noapte cu multe stele, un individ, un bărbat care

² Tacit, *Germania*, IX, 2.

³ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, Editura Meridiane, 2002, p. 42.

⁴ «J'avais devant les yeux les ténèbres. L'abîme / Qui n'a pas de rivage et qui n'a pas de cime, / Était là, morne, immense; et rien n'y remuait. / Je me sentais perdu dans l'infini muet. / Au fond, à travers l'ombre impénétrable voile, / On apercevait Dieu comme une sombre étoile. / Je m'écriai: - Mon âme, ô mon âme! il faudrait, / Pour traverser ce gouffre où nul bord n'apparaît, / Et pour qu'en cette nuit jusqu'à ton Dieu tu marches, / Bâtit un pont géant sur des millions d'arches. / Qui le pourra jamais? Personne! ô deuil! effroi! / Pleure! - Un fantôme blanc se dressa devant moi / Pendant que je jetais sur l'ombre un œil d'alarme, / Et ce fantôme avait la forme d'une larme; / C'était un front de vierge avec des mains d'enfant; / Il ressemblait au lys que sa blancheur défend, / Ses mains en se joignant faisaient de la lumière. / Il me montra l'abîme où va tonte poussière, / Si profond que jamais un écho n'y répond; / Et me dit: - Si tu veux je bâtirai le pont. / Vers ce pâle inconnu je levai ma paupière. / - Quel est ton nom? lui dis-je. Il me dit: - La prière.» (V. Hugo, «Le pont», in *Les Contemplations*, Garnier Frères, Paris 1969, p. 335)

se uită, se uită fix la steaua cea mai mare, aparent cea mai apropiată, și se gândește la miile și miile de arcuri pe care ar trebui să le înalțe ca să construiască acest pod, un pod ce nu va putea fi niciodată definit, niciodată cu totul funcțional. Închipuiți-vă, deci, această câmpie imensă, toată plină de tentative ale unor grupuri mari și mici, sau chiar ale unor indivizi singuri, ca în imaginea lui Victor Hugo, fiecare implementând proiectul său închipuit, imaginat. Dintr-o dată, se aude în imensa câmpie o voce puternică, ce spune: «Opriți-vă! Opriți-vă toți!». Și toți muncitorii, inginerii, arhitecții se opresc din lucru și se uită încotro se auzise vocea: e un bărbat, care, ridicându-și brațul, continuă: «Sunteți mari, sunteți nobili în efortul vostru, dar această tentativă a voastră, chiar măreață și nobilă, rămâne tristă, drept pentru care mulți renunță și nici nu se mai gândesc, și devin indiferenți; e mare, dar tristă, pentru că nu va ajunge niciodată la capăt, nu reușește niciodată să meargă până la capăt. Sunteți incapabili pentru că sunteți neputincioși în acest scop. E o disproporție insurmontabilă între voi și ultima stea a cerului, între voi și Dumnezeu. Nu vă puteți imagina misterul. Acum, lăsați-vă munca atât de obositoare și ingrată, veniți cu mine: eu vă voi construi acest pod, ba mai mult, *eu sunt această punte!* Pentru că *eu sunt calea, adevărul, viața!*».⁵

Aceste lucruri nu se pot înțelege în valoarea lor intelectuală riguroasă, dacă nu ne identificăm, nu căutăm să ne identificăm cu inima. Închipuiți-vă, deci, că pe dunele de lângă mare, vedeți o mulțime de oameni din satul alăturat care stau și ascultă pe cineva dintre ei care vorbește, care e acolo, în mijlocul lor și vorbește; și voi treceți pe acolo ca să mergeți la plaja spre care vă îndreptați; treceți pe lângă, și, în timp ce treceți și vă uitați curioși, îl auziți pe un individ, care e acolo, în mijlocul mulțimii, că spune: «Eu sunt calea, adevărul, viața. Eu sunt calea, adevărul ...»: calea ce nu se poate cunoaște, despre care vorbea Kafka; «Eu sunt calea, adevărul, viața». Închipuiți-vă, faceți un efort de imaginație, de fantezie: ce-ați face, ce-ați zice? Oricât de sceptici ați putea fi, n-ați putea să nu simiți cum urechile vă sunt atrase înspre locul acela, și cel puțin vă uitați cu curiozitate extremă la acel individ care, ori e nebun, ori e adevărat: *tertium non datur*, ori e nebun, ori e adevărat. De fapt, a existat un singur om, unul, care a spus aceste cuvinte, unul în toată istoria lumii – a lumii! –, atât e de adevărat. Un om în mijlocul unui grup mic de oameni, de multe ori în mijlocul unui grup mic de oameni, și de multe ori și în mijlocul unei mari mulțimi.

⁵ Cfr. *In* 14,6.

Deci, pe câmpia cea mare, toți își lasă munca de-o parte și ascultă atenți această voce, și El continuă să repete aceleași cuvinte. Primii pe care i-a secat toată scena, cine au fost? Inginerii, arhitecții, patroni firmelor de construcții, cei care au spus aproape imediat: «Hai, hai, sus, la lucru, la lucru! Muncitori, la treabă! Aia e un fanfaron!». Era o alternativă radicală, tranșantă, la proiectul lor, la creativitatea lor, la câștigul lor, la puterea lor, la numele lor, la sinele lor. Era alternativa sinelui lor. După, inginerii, arhitecții și șefii, chiar și muncitorii, începând cumva să rădă, mai cu greu, și-au luat privirea de la acel individ, vorbind despre asta un timp, luându-l peste picior, sau spunând: «Cine știe, cine știe cine-o fi, o fi nebun?». Alții însă, nu. Alții au auzit un accent pe care nu îl mai auziseră niciodată, și inginerului, arhitectului sau patronului firmei care le spunea: «Hai, mai repede, ce faceți aici, ce tot stați aici să vedeți?», ei nu le răspundeau; continuau să se uite la acel om. Și El avansa. Ba mai mult, au mers lângă el. Din o sută două zeci de milioane, erau doisprezece. Dar s-a întâmplat: *acesta e un fapt istoric*.

Ceea ce spune Kafka («nicio cale») nu e adevărat din punct de vedere istoric. E adevărat, în mod paradoxal, s-ar putea spune, teoretic, dar nu e adevărat din punct de vedere istoric. Misterul nu se poate cunoaște! Asta e ceva adevărat din punct de vedere teoretic. Dar dacă misterul bate la ușa ta... «Dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el, voi cina cu el și el cu Mine»;⁶ sunt cuvinte pe care le citim în Biblie, cuvintele lui Dumnezeu în Biblie. Dar e un fapt ce s-a întâmplat.

Și primul capitol al sfântului Ioan, care e prima pagină literară ce vorbește despre asta, dincolo de vestea generală – «Cuvântul s-a făcut trup», ceea ce dă consistență întregii realități a devenit om – , conține amintirea celor care l-au urmat imediat, care au rezistat la nevoia urgentă ce le era semnalată de ingineri, de arhitecți. Pe o foaie de hârtie, careva dintre ei a notat primele impresii și caracteristicile primului moment în care faptul s-a întâmplat. Primul capitol al sfântului Ioan, de fapt, conține o înșiruire de notițe care sunt chiar niște notițe din memorie. Unul din cei doi, ajuns bătrân, citește în memoria sa notițele rămase. Fiindcă memoria are o lege a sa. Memoria nu are ca lege o continuitate fără spații, cum e de exemplu într-o creație fantastică, de fantezie; memoria literalmente «ia notițe», așa cum facem noi acum: o notiță, un rând, un punct, și acest punct acoperă o grămadă de lucruri, astfel încât fraza următoare începe după multele lucruri presupuse de acel prim punct. Lucrurile sunt mai degrabă presupuse decât spuse,

⁶ Ap 3,20.

unele sunt spuse doar ca puncte de referință. Drept pentru care eu, la cei șaiszeci de ani ai mei de viață, recitesc pentru a mia oară, și fără nici o urmă de oboseală. Vă provoc să vă imaginați un lucru în sinea lui mai grav, mai important, în sensul de greutate, mai mare, mai plin de provocare pentru existența omului în aparenta sa fragilitate, mai plin de consecințe, în istorie, decât acest fapt întâmplat.

«În ziua aceea, Ioan era tot acolo cu doi dintre discipoli. Țintindu-și privirea spre Isus care trecea, spuse...» Imaginați-vă scena, deci. După 150 de ani de când îl aștepta, în sfârșit, poporul evreu, care întotdeauna, în toată istoria sa, de două mii de ani, a avut vreun profet, vreun profet recunoscut ca atare de toți, după 150 de ani în sfârșit poporul evreu avea din nou un profet: se numea Ioan Botezătorul. Despre el vorbesc și alte scrieri ale antichității, e atestat istoric, deci. Toți oamenii – bogați și săraci, publicani și farisei, prieteni și dușmani – mergeau să îl audă și să vadă cum trăia, de cealaltă parte a Iordanului, în deșert, printre lăcuste și ierburi sălbatice. Avea mereu o mulțime de oameni în jurul lui. Printre acești oameni, în ziua aceea, erau și doi care, mergeau pentru prima dată și veneau, să zicem, de la țară – într-adevăr veneau de lângă lac, care era destul de departe și era în afara orașelor evaluate. Erau acolo ca doi țărani care, pentru prima dată veneau la oraș, debusolați, și se uitau cu ochii căscați la tot ceea ce era în jur și mai ales la el. Erau acolo cu gura căscată și cu ochii bulbucați ca să-l vadă pe el, să-l aduă pe el, foarte atenți. Dintr-o dată unul din mulțimea de oameni, un bărbat tânăr, se ia și se duce, merge pe cărarea de lângă râu ca să meargă spre nord. Și Ioan Botezătorul, imediat, uitându-se fix la el, strigă: «Iată Mielul lui Dumnezeu, iată pe cel care ia asupra sa păcatele lumii!». Dar oamenii nu s-au clintit, erau obișnuiți să îl audă pe profet vorbind uneori ciudat, de neînțeles, fără legătură, fără context; de aceea, majoritatea celor de față n-au făcut caz. Cei doi care veneau pentru prima dată și erau acolo sorbindu-i cuvintele, care se uitatu la ochii lui, urmăreau ochii lui oriunde își întorcea el privirea, au văzut că ochii lui se uita fix la acel individ care pleca, și s-au luat după el. L-au urmărit stând la distanță, din teamă, din rușine, dar în mod ciudat, profund, adânc și sugestiv plini de curiozitate. «Acei doi discipoli, auzindu-l vorbind așa, îl urmau pe Isus. Isus se întoarse și, văzând că îl urmăreau, spuse: „Ce căutați?”. Îi răspunseră: „Învățătorule, unde locuiești?”. Le spuse: „Veniți și vedeți”. Aceasta e formula, formulă creștină. Metoda creștină asta e: «Veniți și vedeți». «Și au mers, și au văzut unde locuia, și au rămas la El toată ziua. Era circa ora 4 după-masa.» Nu menționează când au plecat, când au mers după el; tot fragmentul, și cel care urmea-

ză, e alcătuit din notițe, cum spuneam mai devreme: frazele se termină într-un punct care consideră scontat că se știu deja multe lucruri. De exemplu: «Era circa 4 după-masa»; dar când au plecat, când au mers acolo, cine știe? Oricum ar fi, era 4 după-masa. Unul din cei doi care auziseră cuvintele lui Ioan Botezătorul și îl urmaseră, se numea Andrei, și era fratele lui Simon Petru. El l-a întâlnit prima dată pe fratele său Simon, care se întorcea de pe plajă – se întorcea de la pescuit sau de la pregătitul năvoadelor necesare pescarilor – și îi spune: «L-am găsit pe Mesia». Nu povestește nimic, nu citează nimic, nu documentează nimic, e deja știut, e clar, sunt notițe ale unor lucruri pe care toți le știu! Puține pagini pot fi citite atât de realist adevărate, atât de pur și simplu adevărate, în care nici măcar un singur cuvânt nu e adăugat la pura amintire.

Cum a putut să spună: «L-am găsit pe Mesia»? Isus, vorbindu-le, le-o fi spus acest cuvânt, care era în vocabularul lor; pentru că să spună că acela era Mesia, «doi cu doi fac patru», atât de clar, ar fi fost imposibil. Se vede că, stând acolo ore întregi și ascultându-l pe acel om, văzându-l, privindu-l cum vorbește – cine mai vorbea așa? Cine mai vorbise vreodată așa? Cine a mai spus aceste lucruri? Niciodată nu le mai auziseră. Niciodată nu mai văzuseră așa un om! - , încet, înăuntrul sufletului lor își croia drum expresia: «Dacă nu cred în omul acesta, nu mai cred în nimeni, nici măcar ochilor mei». Nu e că ar fi spus-o, nu că s-ar fi gândit așa, au simțit, nu gândit. O fi spus deci, acel om, printre altele, că El era cel care trebuia să vină, Mesia care trebuia să vină. Dar fusese atât de evident în excepționalitatea vestirii, încât ei au dus mai departe acea afirmație ca și cum ar fi fost ceva simplu – era un lucru simplu! – , ca și cum ar fi fost ceva ușor de înțeles.

«Și Andrei îl conduse la Isus. Isus, fixându-l cu privirea, spuse: „Tu ești Simon, fiul lui Ioan. Te vei numi Kefa, care înseamnă piatră”.» Evreii obișnuiau să schimbe numele fie pentru a arăta caracterul cuiva, fie datorită vreunei întâmplări. Deci, imaginați-vi-l pe Simon care se duce cu fratele, plin de curiozitate și de frică un pic, și se uită țintă la omul la care îl conduce fratele lui. Omul acela îl privește și el fix, de departe. Gândiți-vă la cum se uita de fix la el, astfel încât a și înțeles caracterul său până în măduva oaselor: «Te vei chema piatră». Gândiți-vă la cineva care se simte privit așa de cineva nou, complet străin, care se simte atât de cuprins înăuntrul său. «A doua zi, Isus se hotărâse să plece în Galilea...» Restul o să citiți voi singuri. Jumătate de pagină e scrisă așa, cu aceste accente scurte și cu aceste adnotări în care era scontat că știau cu toții tot restul care se întâmplase, era scontat că era evident pentru toată lumea.

«Există un punct de sosire, dar nicio cale». Nu! Un om care a spus: «Eu sunt calea» e *un fapt care s-a întâmplat din punct de vedere istoric*, a cărui primă descriere se află în această jumătate de pagină pe care am început s-o citesc. Și fiecare dintre noi știe că s-a întâmplat. Nimic nu s-a întâmplat în lume la fel de neconceput și de excepțional ca acel om despre care vorbim: Isus din Nazareth.

Dar cei doi, primii doi, Ioan și Andrei – Andrei era foarte probabil căsătorit și avea copii – cum au putut fi atât de cuceriți imediat și să îl recunoască (nu există un alt cuvânt de spus, diferit decât *să îl recunoască*)? Voi spune că, dacă acest fapt s-a întâmplat, a-l recunoaște pe acel om, a recunoaște cine era acel om, nu cine era până la capăt și în detaliu, ci a-l recunoaște pe acel om era ceva excepțional, ceva ne-comun – era absolut ne-comun –, ce nu putea fi redus la nicio analiză, a recunoaște acest lucru trebuia să fie ușor. Dacă Dumnezeu ar deveni om, ar veni printre noi, dacă ar veni acum, dacă s-ar fi amestecat prin mulțimea noastră, ar fi aici printre noi, să-l recunoaștem, *a priori* vreau să spun, ar trebui să fie *ușor*: ușor de recunoscut în valoarea sa divină. De ce e ușor de recunoscut? Datorită unei *excepționalități*, datorită unei excepționalități fără asemănare. În fața mea se află o excepționalitate, un om excepțional, fără asemănare. Ce înseamnă excepțional? Ce o fi vrând să zică? De ce te atinge excepționalul? De ce simți ca fiind «excepțional» un lucru excepțional? Deoarece *corespunde* așteptărilor inimii tale, oricât de confuze și încețoșate ar putea fi ele. Corespunde pe neașteptate – dintr-o dată! – exigențelor sufletului tău, ale inimii tale, exigențelor irezistibile, inegabile ale inimii tale, cum nu ți-ai fi putut închipui vreodată, prevedea vreodată, fiindcă nu există nimeni ca acel om. Excepționalul, deci, paradoxal, e apariția a ceea ce e mai natural pentru noi. Ce e natural pentru mine? Ca ceea ce îmi doresc, să se întâmple. Mai natural de asta! Ca ceea ce îmi doresc cel mai mult să se întâmple: asta e natural. Să te ciocnești de ceva absolut și profund natural, deoarece corespunde exigențelor inimii pe care natura ne-a dat-o, e ceva absolut excepțional. E ca o contradicție ciudată: ceea ce se întâmplă nu e niciodată excepțional, cu adevărat excepțional, pentru că nu reușește să răspundă adecvat exigențelor inimii. Se face aluzie la o excepționalitate atunci când ceva face inima să bată datorită unei corespondențe pe care o credem de o anumită valoare și care a doua zi o va tăgădui, pe care anul de după o va anula.

Excepționalitatea cu care apare figura lui Cristos e ceea ce îl face ușor de recunoscut. Trebuie să ne imaginăm, am zis, e nevoie să ne identificăm cu aceste evenimente. Dacă pretindem să le judecăm, dacă

vrem să le judecăm, nu spun să le înțelegem, ci să le judecăm în mod substanțial, dacă sunt adevărate sau false, sinceritatea identificării tale e ceea ce face adevărat adevăratul și nu fals, și nu face ca inima ta să se îndoiască de adevăr. E ușor să îl recunoști ca ontologie divină pentru că e excepțional: corespunde inimii și atunci omul *rămâne* și nu ar mai pleca niciodată – ceea ce e semnul corespondenței cu inima –. Nu ar mai pleca niciodată, și l-ar urma toată viața. Și într-adevăr l-au urmat toți cei trei ani pe care El i-a mai trăit.

Dar imaginați-vă pe cei doi care stau să îl asculte câteva ore după care trebuie să meargă acasă. El își ia rămas bun și ei se întorc tăcuți. Tăcuți pentru că erau invadați de impresia avută despre misterul simțit, presimțit, simțit. Și apoi se despart: fiecare din cei doi merge acasă la el. Nu se salută, dar nu pentru că nu s-ar saluta, ci pentru că se salută într-un alt mod, se salută fără să se salute, pentru că sunt plini de același lucru, sunt un singur lucru ei doi, atât sunt de plini de același lucru. Și Andrei intră în casă și își pune paltonul în cui, și soția lui îi spune: «Dar, Andrei, ce-i cu tine? Ești altfel, ce-ai pățit?». Imaginați-vi-l pe el, izbucnind în plâns și luând-o în brațe, și ea, zăpăcită, continuă să îl întrebe: «Dar ce ai?». Și el continuă să își țină în brațe soția, care nu s-a mai simțit strânsă așa niciodată în viața ei: era alt om. Era alt om! Era el, dar era altul. Dacă l-ar fi întrebat; «Cine ești?», ar fi spus: «Înțeleg că am devenit altcineva ... după ce l-am auzit pe individul ăla, pe omul acela, am devenit altcineva». Fraților, fără prea multe subtilități, asta s-a întâmplat.

Nu doar că e ușor de recunoscut, a fost ușor de recunoscut în excepționalitatea sa – pentru că «dacă nu pot crede în acest om, nu pot crede în nimic» –,⁷ dar a fost ușor și să înțelegi ce tip de moralitate, adică ce tip de raport se naștea de la El; pentru că moralitatea e raportul cu realitatea întrucât creată de misterul care a făcut-o, e raportul corect, ordonat cu realitatea. A fost ușor, lor le-a fost ușor să înțeleagă cât de ușor era raportul cu El, să-l urmeze, să fie coerenți cu El, să fie coerenți cu prezența sa – coerenți cu prezența sa –.

Era o altă pagină din sfântul Ioan care spune aceste lucruri într-un mod spectaculos: e în ultimul capitol al evangheliei sale, capitolul douăzeci și unu. În dimineața aceea barca se întorcea la mal și nu prinseră nimic. La câteva sute de metri de mal și-au dat seama că era acolo un om, în picioare – făcuse un foc mic, se vedea de la o sută de metri –, care dialogă cu ei într-o manieră pe care acum nu o detaliez. Ioan spuse

⁷ Cfr. L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 74 și 92.

primul: «Dar e Domnul!»; și sfântul Petru, într-o clipită, se și aruncă în lac și din patru băți de brațe ajunge la mal: și e Domnul. Între timp ajung și ceilalți și nimeni nu vorbește. Se așează toți în cerc, nimeni nu vorbește, muți toți, pentru că toți știau că era Domnul înviat: era deja mort, și li se arătase deja după ce înviase. Le pregătise niște pește la grătar. Toți se așează, mănâncă. În tăcerea aproape totală care apasă asupra plajei, Isus, întins, se uită la vecinul său, care era Simon Petru: îl privi intens, și Petru simți, să ne imaginăm cum a simțit, greutatea acelei priviri, pentru că își aducea aminte de trădarea de acum câteva săptămâni, și de tot ceea ce făcuse – făcuse să fie numit până chiar Satană de către Cristos: «Plecă de la mine, Satană, scandal pentru mine, pentru destinul vieții mele» –,⁸ își amintea de toate defectele sale, pentru că, atunci când greșești grav o dată, îți vine în minte și tot restul, și ceea ce e mai puțin grav. Petru se simți oarecum strivit sub greutatea incapacității sale, a incapacității de a fi om. Și omul acela de lângă își deschide gura și îi spune: «Simon [imaginați-vă cum o fi trebuit să tremure Simon], mă iubești tu?». Dar, dacă voi încercați să vă identificați cu această situație, tremurați acum când vă gândiți, doar gândindu-vă, gândindu-vă la această scenă atât de dramatică; dramatică, adică atât de descriptivă a umanului; expozitivă a umanului, exaltantă a umanului, fiindcă drama e ceea ce exaltă factorii umanului; doar tragedia îi anihilează. Nihilismul duce la tragedie; întâlnirea cu Cristos aduce drama în viață, fiindcă drama e raportul trăit între un eu și un tu. Atunci, ca o suflare, ca o suflare Petru răspunde. Răspunsul său fu pomenit de-abia ca o suflare. Nu îndrăzne, dar ...: «Nu știu cum, da, Doamne, eu te iubesc; nu știu cum, dar așa e» (cum se spune în „filmul” pe care unii dintre noi l-am văzut acum câteva săptămâni).⁹ «Da, Doamne. Nu știu cum, nu pot să-ți spun cum, dar ...»

În sfârșit, era foarte ușor să întreții, să trăiești raportul cu acel om, era suficient să aderi la simpatia pe care o genera, o *simpatie profundă*, asemănătoare cu aceea amețitoare și carnală a copilului cu mama sa, care e simpatie în sensul intens al termenului. Era suficient să aderi la simpatia pe care o genera. Pentru că, după tot ceea ce îi făcuse, și trădarea, a auzit că-i spune: «Simon, mă iubești tu?». De trei ori. Și el avu dubii a treia oară, poate, că ar fi fost un dubiu în întrebare, și răspunde

⁸ Cfr. *Mc* 8,33.

⁹ Imaginile și textele înregistrării sunt publicate ca «” Simone, mi ami tu?». Imagini despre Isus și Petru cu fragmente extrase din comentarii de Luigi Giussani», *30 Giorni*, februarie 1995, p. 41-56.

și mai deplin: «Doamne, Tu știi totul, Tu știi că te iubesc. Simpatia mea umană e pentru tine; simpatia mea umană e pentru tine, Isus din Nazareth».

Să înveți de la o excepționalitate se întâmplă în cadrul unei simpatii: aceasta e logica cunoașterii și logica moralității pe care conviețuirea cu acel individ le făcea necesare, doar asta. A învăța e o simpatie ultimă. Ca și pentru copil cu mama sa, care poate greși de o mie de ori pe zi, de o sută de mii de ori pe zi, dar dacă îl luați de lângă mama sa, vai și amar! Dacă ar putea înțelege întrebarea: «O iubești pe femeia asta?», și ar putea să răspundă, gândiți-vă ce «da» ar urla. Cu cât a greșit mai mult, cu atât ar urla mai tare «da», ca să afirme. Vorbesc ca un om unor oameni care, fiind tineri, au mai puține prejudecăți; sunt plini de prejudecăți, de fapt, ale celor mari.

Și atunci, ce e de fapt ceea ce moralitatea din simpatia față de El pretinde să faci, să împlinești? Să îl *păstrezi*, sau acea păstrare activă care înseamnă a urma. *Să îl urmezi*. Și, de fapt, se întoarseră cu El a doua zi după, El se întoarce cu ei a treia zi, pentru că locuia într-un sat vecin. A început să meargă cu ei la pescuit, și după-masa mergea să îi vadă pe plajă când aranjau plasele. Și, când el începea să meargă uneori prin satele din interior, trecea pe la ei și le zicea: «Veniți cu mine?», unii mergeau, unii nu mergeau, până la urmă mergeau cu toții. Se termina că mergeau câteva ore, apoi mai multe ore, apoi o zi întreagă, apoi El începea să stea departe și noaptea, și îl urmau, își uitau casa ... Nu își uitau casa! Era ceva mai mare decât casa lor, era ceva din care se năștea casa lor, din care se năștea iubirea pentru femeia lor, care putea salva iubirea cu care își priveau copiii și îi vedeau plini de preocupare cum cresc mari, era ceva ce salva toate astea mai mult decât forțele lor amărâte și slaba lor imaginație. Ce puteau ei să facă? În fața anilor grei de foamete sau în fața pericolelor la care li se expuneau copiii? Au mers după El! În fiecare zi auzeau ce spunea: toată lumea era acolo cu gura căscată, și ei cu gura căscată la fel. Nu oboseai să-l ascuți.

Și apoi era bun. «Luă un copil, îl strânse în brațe și spuse: „Vai de cel care frânge și un singur fir de păr celui mai mic dintre acești copii”»,¹⁰ și nu vorbea despre a nu răni fizic un copil, ceea ce, până la un anumit nivel, ne mai reținem un pic să facem – acum nu, și nu e ultimul semn trist al vremurilor –, dar vorbea despre scandalizarea copiilor care înseamnă, deși nimeni nu se gândește la asta, să le faci rău. Era bun. Când a văzut înmormântarea aceea s-a informat imediat: «Cine e?». «E un

¹⁰ Mt 18,2-6 și Mc 9,36-42.

adolescent, al cărui tată a murit recent.» Și mama băiatului urla și urla și urla în urma coșciugului, nu așa cum se obișnuia atunci, ci cum se obișnuiește în natura inimii unei mame, care se exprimă în mod liber. Făcu un pas înspre ea și îi spuse: «Femeie, nu plânge!»¹¹ Dar poate fi ceva mai nedrept de spus unei femei singure, al cărei fiu a murit: «Femeie, nu plânge»? Și era în schimb semnul unei compasiuni, al unei afecțiuni, al unei participări la durerea nemărginită. Îi spuse fiului: «Ridică-te!». Și îi restituî copilul. Dar nu putea să îi dea înapoi copilul fără să îi spună nimic: ar fi rămas în gravitatea sa de profet și taumaturg, de om al miracolelor. «Femeie, nu plânge», îi spuse. Și îi dădu înapoi copilul. Dar înainte îi spuse: «Femeie, nu plânge».

Închipuți-vă un an, doi, să îl auzi în fiecare zi, așa, să îl auzi atât de bun, să îl auzi atât de autoritar asupra naturii, în așa măsură încât natura era în slujba lui. În seara aceea urcă în barcă cu ei, și îi prinse noaptea. La un moment dat începe să sufle un vânt puternic, o furtună teribilă se dezlănțuie dintr-o dată pe lacul din Ghenizaret, și erau pe punctul de a se scufunda. Barca era plină de apă, El dormea, era atât de obosit că nu simțea nici măcar furtuna și dormea la pupă. Unul dintre ei zice: «Învățătorul, trezește-te, trezește-te, ne scufundăm!». Și El, își ridică capul, întinse mâna și îi «porunci vântului și mării și dintr-o dată se făcu timp frumos». Oamenii aceia –încheie evanghelia –, oamenii aceia, speriați, spuneau între ei: «*Oare cine o fi acesta?*».¹²

Această întrebare începe, în istoria lumii, până la sfârșitul lumii, problema lui Cristos: chiar întrebarea aceasta, precisă, care se găsește în capitolul opt al evangheliei sfântului Luca. Erau oameni care îl cunoșteau foarte bine, care îi cunoșteau familia, îl cunoșteau ca pe propriile buzunare, mergeau după el, își lăsaseră casele! Dar era atât de disproportionat modul de a acționa al celui om, atât de imposibil de conceput, atât de stăpânitor, încât era ceva spontan pentru prietenii să să spună: «Cine e acesta?». Adică: «ce se ascunde în spate?». Nu există nimic ce omul să dorească mai mult decât această «incomprehensibilitate». Nu există nimic ce omul să dorească în mod mai arzător, chiar și cu teamă, fără să-și dea seama, decât această prezență inexplicabilă. Pentru că asta e Dumnezeu. Acesta e semnul și legătura cu misterul. De fapt, e aceeași întrebare pe care i-au pus-o dușmanii săi la sfârșit, înainte de a-l ucide. Cu câteva săptămâni înainte de a-l omorî, discutând cu El, îi spuseră: «Până când o să ne mai ții cu sufletul la gură – literalmente –, spune de unde vii și

¹¹ Lc 7,11-13.

¹² Cfr. Mt 8,23-27 și Lc 8,22-25.

cine ești?». ¹³ Dețineau actele sale, era unul înregistrat în registrul de stare civilă, în urmă cu trezecii și trei de ani. Despre niciun om din lume nu se poate spune: „Cine o fi acesta de face așa?», constrânși de uimirea și de disproporția dintre imaginația posibilului și realitatea care e în față. Ca și de data aceea când El sătură mai mult de cincii mii de oameni, fără a număra femeile și copiii – i-a săturat în mod miraculos –, și apoi dispăru, fiindcă ei vroiau să-l facă rege. Au spus, atinși de economie: «Acesta e cu adevărat Mesia care trebuie să vină!», ¹⁴ revenind brusc la mentalitatea comună în care trăiseră dintotdeauna, pe care o aveau cu toții – așa cum erau învățați de fapt de căpeteniile lor, Mesia ar fi trebuit să fie un om puternic care ar fi trebuit să îi dea lui Israel, poporului lor, supremația lumii –. Fugii de ei și mulți dintre ei intuiră că ar fi mers la Capernaum. Atunci făcură înconjurul lacului ca să meargă să îl recupereze, spre lăsarea serii de sâmbătă. Merseră la sinagogă, fiindcă locul unde îl puteau găsi era sinagoga: El, de fapt, pentru a vorbi, pornea mereu de la un fragment biblic care era propus de popor, de sulul pe care ajutorul preoților îl alegea în ziua aceea. Și, într-adevăr, era acolo, la sinagogă și vorbea, și spunea că părinții lor mâncaseră mană, dar că El dădea de mâncare ceva mult mai mare, cuvântul său: cuvântul său e adevărul. Le dădea lor adevărul de mâncare, adevărul li-l dădea să îl bea, adevărul despre viață și despre lume. Se deschide ușa din spate, și intră înăuntru grupul care îl căuta, care îl urmărise, să spunem. Îl căutau. Îl căutau dintr-un motiv greșit, pentru că vroiau să-l facă rege, nu pentru că ar fi fost atinși de semnul pe care îl constituia El, de misterul persoanei sale, pe care îl asigura puterea gesturilor sale, ci pentru că aveau un interes, căutau în El un interes material. Fu mișcat și, brusc, pentru că era om ca noi, și ca nouă, ideile îi veneau din circumstanțe, îi veni în minte o idee fantastică. Schimbă sensul la ceea ce spunea și exclamă: «Nu cuvântul meu, ci trupul meu vă voi da să mâncați, sângele meu să îl beți!». ¹⁵ Prilejul, în sfârșit politicianii și jurnaliștii și oamenii de „televiziune” de atunci, au găsit prilejul: «E nebun, cine poate da de mâncare carnea sa?». Când spunea ceva ce îl ardea, dar oamenii nu înțelegeau și se scandalizau de ceea ce spunea, El nu explica, ci repeta, repeta: «În adevăr vă spun, cine nu mănâncă trupul meu nu poate începe să înțeleagă realitatea, nu poate intra în împărăția ființei să înțeleagă realitatea, nu poate intra în măruntaiele realității, pentru că adevărul asta e». Plecară toți: «E nebun, e nebun», spunea, *durus est hic*

¹³ *In* 10,24.

¹⁴ *In* 6,14-15.

¹⁵ *In* 6,48-54.

sermo, «vorbita asta e prea de tot». ¹⁶ Până ce, în penumbra serii, rămase El cu aceeași doisprezece. Și ei, în tăcere, cu capul plecat. Imaginați-vă scena în sinagoga nu prea mare din Capernaum – e ca o sală de clasă de-a noastră de 30-40 de locuri –. «Și voi vreți să plecați? Nu retrag ce am spus: și voi vreți să plecați?» Și Simon Petru, încăpățânat, Piatră: «Învățătorule, și noi nu înțelegem ce spui, dar dacă plecăm de la tine, unde să mergem? Tu ai cuvinte care dau sens vieții». ¹⁷ Kafka: «Există un punct de sosire, dar nicio cale». Acel om era calea. «Dacă plecăm de la tine, unde mergem? Care să fie drumul, care poate fi drumul? Strada ești Tu!»

* * *

Cei doi, Ioan și Andrei, și cei doisprezece, Simon și ceilalți, au spus astea soțiilor lor, și unele din acele soții au mers cu ei; la un moment dat multe au mers cu ei și îl urmară: își lăsau casele și mergeau cu ei. Dar au spus-o și altor prieteni, care nu neapărat își lăsau și ei casele, dar participau la simpatia lor, participau la poziția lor pozitivă de uimire și de credință în acel om. Și prietenii au spus-o altor prieteni, și apoi altor prieteni, și altor prieteni. Așa trecu primul secol, și prietenii aceștia au invadat cel de-al doilea secol cu credința lor și între timp invadau și lumea geografică. Au ajuns până în Spania la finele primului secol și până în India în al doilea secol. Și apoi cei din secolul II au spus-o altora care trăiră după ei, și aceștia altora după ei, ca un șuvoi mare care creștea, ca un râu care se umfla, și au ajuns și i-au spus mamei mele – mămicii mele –. Și mămica mea mi-a spus-o mie când eram mic, și eu spun: «Învățătorule, și eu nu înțeleg ce spui, dar dacă plecăm de la tine unde să mergem? Doar tu ai cuvinte care corespund inimii». Care e legea rațiunii: legea rațiunii e comparația cu inima. Criteriile rațiunii sunt exigențele naturii mele, ale inimii. Mi-au povestit despre o prietenă de-a noastră care, citind un text de-al nostru, ea, care nu e catolică, a observat: «Dar aici am găsit cuvântul inimă, care nu e folosit așa cum îl înțeleg eu, pentru că așa cum îl înțeleg eu, inima e punctul de referință a sentimentului: eu am un sentiment, el are altul; în schimb aici, nu, e aceeași pentru toți inima asta despre care vorbește *Sensul Religios*,¹⁸ e aceeași pentru toți, e aceeași pentru mine și pentru tine». Dacă inima e sediul exigenței de adevăr, de frumos, de bun, de corect, al setei de fericire, care dintre noi se poate sustrage de la aceste exigențe, care? Constituie natura noastră, a mea și a ta, de aceea suntem mai degrabă uniți decât «absenți» și străini, cum

¹⁶ *In* 6,60.

¹⁷ Cfr. *In* 6,67-68.

¹⁸ Cfr. L. Giussani, *Sensul religios*, op. Cit., p. 21-23.

suntem în mod normal. Și ultimul corean, ultimul om din Vladivostok, ultimul om din cea mai îndepărtată și rătăcită regiune a pământului îmi e unit tocmai din acest motiv.

Din seara aceea s-a născut un șuvoi uman care a ajuns până la *acum*, la *mine*. Așa cum acestui șuvoi îi aparținea mama mea, așa îi aparțin eu, și spunând asta multor prieteni eu îi fac părtași la acest flux și pe ei.

Chiar dacă o știți deja, merită să recitim, pentru că nu e pierdere de vreme, scrisoarea pe care mi-a scris-o, și pe care, din păcate am descoperit-o prea târziu, un tânăr bolnav de Sida, care a murit după două zile după ce mi-a scris: «Dragă don Giussani, vă scriu spunându-vă dragă chiar dacă nu vă cunosc, nu v-am văzut niciodată, nici nu v-am auzit vreodată vorbind. Ba mai mult, ca să zic adevărul aș putea să spun că vă cunosc întrucât, dacă am înțeles ceva din *Sensul Religios* și din ceea ce îmi zice Ziba, vă cunosc prin credință și adaug eu, acum grație credinței. Vă scriu doar ca să vă mulțumesc; mulțumesc pentru că ați dat un sens acestei vieți aride ale mele. Sunt un coleg de liceu de-al lui Ziba, cu care am avut mereu un raport de prietenie întrucât, chiar dacă nu am împărtășit poziția sa, m-a impresionat mereu umanitatea sa și disponibilitatea sa dezinteresată [care e unica modalitate prin care putem striga unul celuilalt și întregii lumi: «Cristos e adevărat»]. Cu această viață plină de suferință cred ca am ajuns la capăt, dus de acel tren care se numește Sida și care nu îi lasă scăpare nimănui. Acum, să spun lucrurile astea nu mai mi-e frică. Ziba îmi spunea mereu că în viață important e să ai un interes adevărat și să-l urmezi. Acest interes eu l-am urmat de multe ori, dar nu era niciodată cel adevărat. Acum, pe cel adevărat l-am văzut, îl văd, l-am întâlnit și încep să îl cunosc și să îi spun pe nume: se numește Cristos. Nici măcar nu știu ce înseamnă și cum pot să spun lucrurile astea, dar când văd fața prietenului meu, sau citesc *Sensul Religios* care mă însoțește, și mă gândesc la dumneavoastră, sau la lucrurile pe care mi le povestește Ziba, totul mi se pare mai clar, totul, chiar și răul meu și durerea mea. Viața mea deja plăță și sterilă, devenită ca o piatră netedă de pe care alunecă totul ca apa, are un susur de sens și semnificație care mătură din cale gândurile negre și durerile, ba mai mult, le îmbrățișează și le face adevărate, făcând ca trupul meu viermănos și putred să fie semn al prezenței Sale. Mulțumesc, don Giussani, mulțumesc pentru că mi-ați comunicat această credință sau, așa cum îi spuneți dumneavoastră, acest Eveniment. Acum mă simt în pace, liber și în pace. Când Ziba spunea *Angelus* în fața mea și eu îl injuram în față, îl uram și îi spuneam că era un laș pentru că unicul lucru pe care știa să îl facă era să spună aceste rugăciuni stupide în fața mea. Acum, când bâlbâind încerc să spun rugăciunea cu el, înțeleg că lașul eram eu, pentru

că nu vedeam nici măcar la o palmă distanță de nasul meu adevărul care îmi era în față. Mulțumesc don Giussani, e unicul lucru pe care un om ca mine îl poate spune. Mulțumesc pentru că printre lacrimi pot spune că să mor așa, acum, are un sens, nu pentru că ar fi mai frumos – mi-e foarte frică să mor –, ci pentru că acum știu că există cineva care mă iubește și că poate și eu mă pot salva și pot și eu să mă rog pentru ca și colegii mei de salon să întâlnească și să vadă așa cum am văzut și întâlnit eu. Așa mă simt util, imaginați-vă, folosind doar vocea mă simt util; cu unicul lucru pe care încă îl pot folosi bine eu pot fi util; eu care am aruncat viața la gunoi pot face bine doar spunând *Angelus*. E impresionant, dar și dacă ar fi o iluzie, lucrul acesta e mult prea uman și rațional, cum spune *Sensul religios*, ca să nu fie adevărat. Ziba mi-a lipit pe pat o frază a sfântului Toma: «Viața omului consistă în afecțiunea care o susține în principal și în care își găsește cea mai mare satisfacție». Cred că cea mai mare satisfacție a mea e aceea că v-am cunoscut [nu v-am văzut niciodată!] scriindu-vă această scrisoare, dar și mai mare încă e faptul că prin îndurarea lui Dumnezeu, dacă El va vrea, o să vă cunosc acolo unde totul va fi nou, bun și adevărat. Nou, bun și adevărat ca prietenia pe care dumneavoastră ați adus-o în viața multor oameni și din care pot să spun „și eu am făcut parte”, și eu, în această viață mizerabilă, am văzut și am participat la acest eveniment nou, bun și adevărat. Să vă rugați pentru mine; eu voi continua să mă simt util în timpul care mi-a mai rămas, rugându-mă pentru dumneavoastră și pentru mișcare. Vă îmbrățișez. Andrea».¹⁹

Două mii de ani arși de această scrisoare. Nu a fost ieri, *e azi*, nu e azi pentru mine, ci e *azi pentru tine*, orice poziție ai avea: schimb-o, dacă trebuie schimbată! Și eu, în fiecare dimineață, înțeleg că trebuie s-o schimb, fiindcă eu sunt responsabil de multe lucruri pe care El mi le-a dat. Spun doar că acest eveniment sau această prezență e de azi – de azi! Acel șuvoi uman despre care am vorbit, eu îl aduc azi în viața ta. Nu există decât Dumnezeu, Dumnezeu singur, ieri azi și întotdeauna. Un eveniment mare, spunea Kierkegaard, nu poate fi decât *prezent*, fiindcă nu un trecut, un mort, e cel care ne poate schimba. Dar dacă ceva ne schimbă, e prezent: «Este, dacă schimbă», spune un text de-al nostru.

Dar nu avem doar această scrisoare foarte frumoasă. Ați citit (în ziare sau în «Tracce») rugăciunea pe care au scris-o prietenii noștri din Torino care

¹⁹ Cfr. Andrea (Milano), «Il volto buono del Mistero», *Litterae Communionis-Tracce*, decembrie 1994, p. 4.

și-au pierdut toți rudele în recenta tragedie din Piemont.²⁰ «În această oră cumplită și măreață vrem să îi mulțumim Domnului, Dumnezeuului nostru și Tatălui nostru, pentru că ni i-au dat, în Cristos, pe Francesco, Cecilia, Lucia și Cecilia. Prin ei, Tu, o, Cristoase ai început să te faci cunoscut nouă prin Botezul, educația, adeziunea Luciei la Mișcare și sosirea Ceciliei, primită ca un miracol. Fă, o, Cristoase ca, acum că ei sunt în Tine în timp ce faci toată realitatea, să ne ajute să te recunoaștem mereu tot mai mult în fiecare clipă a vieții.»²¹ După 2000 de ani e acum; pentru Alberto, Mario e acum. Strigă-L pe El, care e acum, ca să îi poată veni de hac răcelii tale, ignoranței tale, distanței tale! Când eram mic și mă îmbolnăveam și stăteam în pat cu febră, vedeam oamenii departe, departe; camera, pereții îi vedeam departe, departe; vedeam mobilele foarte departe și îmi era frică să rămân singur într-un spațiu foarte mare, foarte lung; și când intra mama în cameră, o vedeam foarte mică, aproape inexistentă. E o patologie cea care ne face să Îl vedem departe, pentru că El e Dumnezeu, prezentul. *Este, El «este», pentru că e prezent.* Ceea ce nu există în experiența noastră prezentă, care nicicum nu ar putea fi în experiența noastră prezentă, ceea ce nicicum nu ar putea fi în experiența noastră prezentă, nu există, nu ar exista.

Există o a treia mărturie pe care vreau s-o citez. Șapte prieteni de-ai noștri, patru femei din *Memores Domini* și trei preoți, dintre care doi din Roma, de la seminarul monseniorului Massimo Camisasca, proveniți toți din Mișcare, se află în enorma Siberie la Novosibirsk. E dieceza, parohia cea mai mare din lume, care merge de la Novosibirsk la Vladivostok, 5000 de km. Și toată zona asta e parcursă de ei, 400 de km în fiecare săptămână. Recent au făcut primul sinod catolic al Siberiei, la Vladivostok, orașul de lângă Japonia, în extremitatea orientală a Siberiei. Și Episcopii i-au invitat și pe ai noștri. Sunt acolo de trei ani și au un anumit grup de prieteni care au cerut să fie botezați: unii trăiesc viața Cl. Unul dintre ei a povestit ce s-a întâmplat în viața sa. E un băiat de 17 ani.

«Am întâlnit Mișcarea imediat după întâlnirea mea cu Biserica Catolică. Atunci practic nu cunoșteam nimic din viața creștină și înțelegeam și mai puțin. Am întâlnit un grup de oameni destul de tineri, în care erau mai ales stundeți și câțiva italieni care vorbeau rusa puțin sau deloc. Îi auzeam vorbind de viață, de muncă; vorbeau despre experiența lor creștină, de prima lor întâlnire cu Cristos; chiar cântau

²⁰ Se face referire la inundația gravă care a lovit mai ales Piemontul în toamna lui 1994.

²¹ «O Cristo o niente», *Litterae Communionis-Tracce*, decembrie 1994, p. 11.

și se distrau. Și pe urmă se mergea împreună la Liturghie, uneori la rugăciunea Vesperelor. Am avut impresia că sunt prieteni buni, dar, cu adevărat, era ceva ciudat pentru mine: de ce străinii ăștia veniseră de așa departe, de ce? Veniți până aici unde e atât de frig și viața nu e atât de confortabilă ca la ei? Și apoi oameni atât de tineri, diferiți unul de altul, și totuși așa de prieteni, și apoi de ce împreună? Probabil tocmai în asta, și și în asta, consistă harul primei întâlniri, când tu, intuitiv, simți tocmai lucrul de care ai nevoie în viață, simți ceva corespunzător, ceva bun care trezește în tine curiozitatea și dorința, astfel încât de fiecare dată retrăiești prima întâlnire fără să recunoști până la capăt de ce. Și efectiv, doar după am început să intuiesc și să înțeleg că în această companie e prezent Cineva, în fața căruia toți se închină și care pune împreună oameni care la prima vedere nu ar putea fi niciodată împreună. Eu cred că pentru mine asta a fost un fel de „moment extraordinar”, când am recunoscut prezența lui Cristos, l-am descoperit în compania aceea. Am recunoscut că sunt iubit [ca Andrea], foarte iubit de Isus, tocmai prin acești oameni pe care El însuși mi i-a pus alături și care mă însoțesc. Deja sunt de trei ani în Mișcarea Cl și asta mă ajută. Pot spune că acum simt gustul vieții și asta mi se pare chiar foarte important [contrariul a ceea ce domină în ziua de azi: pierderea gustului vieții ca simptom al caracterului macabru al culturii prezente]. De fapt, aspectele vieții sunt diferite: muncă, odihnă, învățat, vacanțe, și să vezi sensul în toate aspectele vieții, să recunoști că Dumnezeu a devenit eveniment în viața noastră: asta e chiar creștinismul. Nimic nu se întâmplă din întâmplare, nimic nu se întâmplă pur și simplu și fiecare moment al istoriei poate mărturisi prezența lui Cristos aici și acum. Am mulți prieteni, întâlnesc mulți oameni și simt mereu o mare părere de rău pentru că nu au experimentat încă harul primei întâlniri care permite să surprinzi prezența Sa și te constrânge s-o urmezi. Aș vrea să comunic tuturor celor pe care îi întâlnesc dorința de a experimenta gustul acestei vieți [«gust»: e un termen atât de natural, atât de carnal și atât de divin: e anticipare a fericirii eterne, acel gust etern, care e scopul vieții]. Desigur, experiența mea e încă mică, dar cer ca în toate aspectele vieții să îl pot mărturisi pe Cristos, prezent *aici și acum*. Josif.»²²

Și într-adevăr, ca și pentru Josif, cea mai mare surpriză pentru mine creștin e să experimentez acum, acum să găsesc cu inima corespondența

²² Josif, «"Dio è diventato avvenimento nella nostra vita"», *Litterae Communionis-Tracce*, noiembrie 1994, p. 19.

că El este. Când jurnalistul a abordat-o pe sora maicii Tereza de Calcutta, în India, o soră foarte tânără, ce nu avea încă două zeci de ani, și îi puse câteva întrebări, printre altele ea îi spuse: «Îmi aduc aminte că am cules un om de pe stradă și că l-am dus la noi acasă». «Și ce a zis omul acela?» «Nu a comentat, nu a înjurat, ci a zis doar: „Am trăit pe străzi ca un animal și acum mor ca unu înger, iubit și îngrijit. [...] Soră, mă întorc în casa lui Dumnezeu” și a murit. Nu am mai văzut niciodată așa un zâmbet ca cel de pe fața aceluia om.»²³ Jurnalistul răspunde: «De ce și în cele mai mari sacrificii pare că nu este niciun efort pentru voi, că nu vă e greu?». Atunci interveni Maica Tereza: «Isus e cel căruia îi facem totul. Noi îl iubim și îl recunoaștem pe Isus, azi».²⁴ Azi: ieri nu mai există. Ceea ce era ieri ori e azi ori nu mai este.

Îmi pare rău că nu pot s-o citesc pe toată, fiindcă e prea lungă, dar vreau să citez cel puțin un fragment dintr-o scrisoare²⁵ a Gloriei, prietena noastră, tânără profesoară, care a mers cu Rose în Africa, la Kampala, și care scrie: «Aici nimic nu îmi e imediat [nimic nu îmi convine, nimic nu mi-e ușor]. Și în anumite momente am simțit oarecum o imposibilitate de a sta în fața oamenilor bolnavi, murdari, fără nici cele mai mici condiții igienico-sanitare [Dar cine o pune să facă asta? Amintirea a ceva de acum 2000 de ani? Nu! Ceva acum. O prezență care e acum]. Într-o dimineață, în timp ce o salutam pe Rose, ea mi-a zis: „Roag-o pe Fecioară ca azi să nu te speri văzând cum îți se va prezenta Cristos”. Cu cuvintele astea în suflet am mers la închisoarea de minori cu Claudia. Totul îmi crea repulsie: mirosul, murdăria, scabia, păduchii. Și în clipa aceea înțelegeam că întrebarea mea coincidea cu poziția persoanei mele». Ea, aplecată deasupra bolnavului, sau a copilului deținut, ea, atât de aplecată, în poziția aceea: întrebarea ei, întrebarea de a fi, care e întrebarea inimii omului – fiindcă cineva, chiar dacă nu se gândește la asta, asta e ceea ce strigă –, întrebarea de a fi, cererea de a fi fericit, cerința de adevăr, cerința de bine, de bun, de corect, de frumos, cerința asta coincidea cu poziția însăși pe care ea o avea.

Dar vestea cea mai mare a acestor vremuri, poate cea mai mare din toată istoria noastră, e aceea despre ce s-a întâmplat în Brazilia. Vă rog să mer-

²³ Cfr. *Il Sabato*, nr. 5, 1 februarie 1986, p. 8.

²⁴ Cfr. *Il Sabato*, nr. 22, 30 mai 1987, p. 4.

²⁵ Textul complet al scrisorii e publicat în *Litterae Communionis-Tracce*, noiembrie 1994, p. II-III.

geți să citiți în «Tracce» istoria execuției lui Edimăr, băiețandru, printre cei mai mari delincvenți ai Braziliei, asasin de mai multe ori, deoarece banda lui e o bandă de criminali. În clasa lui, la începutul anului, începe să predea o profesoară din *Memores Domini*, libaneză, care în prezent trăiește în Brazilia. Vorbește limba noastră. Edimăr e bulversat, vrea să aibă și el ochii plini de albastru ca ai ei și nu închiși la culoare, negri, murdari, ca ai lui. Își promite că se va schimba. Șeful bandei înțelege că ceva nu merge, îl pune la probă imediat, îi cere să meargă să ucidă pe cineva. Edimăr zice: «Eu nu mai omor pe nimeni». Și el: «Atunci, te omor eu»: l-a omorât. E al doilea martir al istoriei noastre.²⁶

Dar care e formula sintetică a întregii figuri a lui Cristos în ea însăși, a lui Cristos ca om, înregistrat la administrația din Betlehem, și prezent acum ca să ceară și să pretindă viața și inima fiecăruia dintre noi, pentru ca prin intermediul nostru lumea întreagă să îl recunoască, să fie mai fericită, pentru ca toată omenirea din lume să fie mai fericită, să știe «de ce»-ul, să poată muri ca Andrea? Formula sintetică ce descrie întreaga dinamică a lui Isus e că a fost «trimis» de Tatăl.

De ce Isus, fiind Dumnezeu, Cuvântul lui Dumnezeu, expresia lui Dumnezeu, drept pentru care originea lumii, s-a făcut om? De ce a intrat în pântecele unei fete de 15 ani, a fost generat înăuntrul acestor măruntaie, s-a născut ca un copil, a devenit un tânăr, adolescent, bărbat, bărbat de treizeci de ani, vorbea după cum am auzit, îl mișcă pe Andrea, îi mișcă pe prietenii noștri din Villa Turro (bolnavii de Sida de care au grijă prietenii noștri), îl mișcă pe Edimăr? De ce s-a făcut om și acționează așa în istorie, devine prezent în istorie în această lume? Ca să împlinească planul Altcuiva. El se folosește, El însuși se folosește de cuvântul extrem pentru a arăta originea a toate, originea din care se naște viața: Tatăl. Viața sa se definește ca și *chemare de la Tatăl* pentru a împlini o *misiune*: viața e *vocație*.

Aceasta e definiția creștină de viață: *viața e vocație*. Și vocație înseamnă să împlinești o misiune, să derulezi o sarcină, pe care Dumnezeu o determină pentru fiecare prin circumstanțe banale, de zi cu zi, moment de moment, pe care El permite ca noi să trebuiască să le traversăm. De aceea Cristos e idealul vieții noastre, întrucât e tentativă de răspuns, dorință de a răspunde la chemarea lui Dumnezeu; vocație, chemare a lui Dumnezeu, plan pe care Misterul îl are pentru mine. Fiindcă dacă

²⁶ Cfr. D. Rondoni, «Edimăr, occhi e sangue», *Litterae Communionis-Tracce*, septembrie 1994, p. 28-30.

eu sunt sincer în clipa asta, și mă gândesc, înțeleg: nu există nimic la fel de evident, nici măcar tu care ești la doi metri de mine, nimic nu e la fel de evident ca faptul că în clipa asta nu mă fac singur, nu îmi dau eu firele de păr, nu îmi dau eu ochii, nu îmi dau eu nasul, nu îmi dau eu dinții, nu îmi dau inima, nu îmi dau sufletul, nu îmi dau gândurile, nu îmi dau sentimentele, totul îmi este dat: ca să împlinesc planul Său, un plan care nu e al meu, prin toate lucrurile, prin scris, prin vorbit, prin *Angelus*, cum spunea Andrea, prin tot, tot. «Fie că mâncați, fie că beți»,²⁷ spune sfântul Paul, făcând cea mai banală comparație cu puțință; «fie că vegheați, fie că dormiți»;²⁸ «fie că trăiți, fie că muriți»²⁹ – va spune din nou în alte fragmente – toul e slava lui Cristos, adică plan al lui Dumnezeu.

Cristos e idealul vieții. Cel pe care Ioan și Andrei îl auzeau vorbind era idealul vieții. De asta inima lor a tresăltat, de asta au mers acasă în tăcere, de asta în seara aceea Andrei și-a strâns soția cum nu o mai strânsese niciodată, fără să știe să spună nimic. Întâlniseră idealul vieții. Nu se puteau exprima așa imediat, bieții de ei. Au spus-o câțiva ani mai târziu. De atunci au mers în toată lumea s-o spună: Cristos e idealul vieții.

Ce înseamnă că Cristos e idealul vieții? Înseamnă că e idealul pentru felul în care tratăm toată natura; e idealul pentru felul în care trăim afecțiunea, în care așadar concepem, privim, simțim, tratăm, trăim raportul cu femeia și cu bărbatul, cu părinții și cu copiii; e idealul cu care noi ne adresăm celorlalți și trăim raporturile cu ceilalți, adică cu societatea, ca întreg și compania de oameni. Care e caracteristica pe care acest ideal o însuflă în modalitățile pe care le avem de a ne trata unii pe alții, de a trata totul, de la natură – prin acest cuvânt înțeleg tot ceea ce există, fiindcă mă pot purta rău, incorect, chiar și cu microfonul, cum am făcut mai înainte fără să îmi dau seama –, până la tata sau mama? Caracteristica se află în două cuvinte care au aceeași rădăcină, dar sunt unul originea și celălalt finele traiectoriei acțiunii: primul se numește *recunoștință*. De ce? Datorită a ceea ce am spus mai devreme, că nimic nu e mai evident în acest moment, pentru mine și pentru tine, decât că nu te faci singur, că totul îți este dat, există Altceineva în tine care e mai mult decât tine însuși, tu izvorăști dintr-un izvor care nu ești tu: acest izvor e misterul ființei. Astfel, în mod analog, înțelegi că toate lucrurile

²⁷ 1 Cor 10,31.

²⁸ 1 Ts 5,10.

²⁹ Rm 14,8.

sunt făcute de Altceineva. Tu, ca om, ești conștiința naturii: eul e nivelul în care natura devine conștientă de sine. Cum devin conștient că eu nu mă fac singur, așa sunt conștient că toată natura nu se face de la sine, e dată: dat, dar. De aceea, recunoscător: recunoștința ca bază și premisă a fiecărei acțiuni, a fiecărei atitudini.

Ce anume introduce treptat această grațitudine în toate acțiunile? Strecoară un aspect, o nuanță, o aură de *gratuitate*; grațuitate pură, cea despre care vorbea, așa cum am amintit de multe ori, Ada Negri într-o incomparabilă poezie de-a ei,³⁰ care exprimă asta într-un mod pe care eu nu știu să-l spun mai bine: «Iubești, și nu te gândești să fii iubită: la fiecare / floare ce-nflorește sau fruct care dă-n pârg / sau prunc care se naște, Dumnezeuului câmpurilor / și al neamurilor tu îi aduci slavă în suflet». Iubești, îți place floarea nu pentru că o miroși, ci pentru că există, te uiți la fructul care se coace nu pentru că muști din el, ci pentru că există. Te uiți la copil nu pentru că e al tău, ci pentru că există. Aceasta e *puritate* absolută. Vă rog, faceți un efort ca să vă identificați cu aces absolut de puritate. O nuanță a acestei purități, a acestei grațuități intră înăuntrul nostru chiar și fără ca noi să ne dăm seama; aproape în mod natural intră în fiecare acțiune a noastră. Fiindcă dacă oricare atitudine de-a mea față de tine nu are în ea această grațuitate, o nuanță a acestei grațuități, e urât, e un raport decăzut, trecător și decăzut, e un raport la începutul prăbușirii sale, al dezbinării sale. Doar această puritate de grațuitate care nu mai dezbină, care nu mai face să se dezbine nimic, care păstrează toate lucrurile care erau din trecut, născute în trecut, le menține în prezent; astfel încât persoana mea, în prezent, se îmbogățește de tot ceea ce a făcut ieri și alaltăieri, și nimic nu e inutil, cum spunea prietenul nostru Andrea, cu două zile înainte de a muri.

³⁰ «Nu te-am pierdut. În fond, ai rămas / în străfundul ființei. Tu ești, dar ești alta: / fără ramură și flori, fără strălucitorul / zâmbet ce aveai în vremea ce nu mai vine, / fără acel cânt. Ești alta, mai frumoasă. / Iubești și nu te gândești să fii iubită: la fiecare / floare ce-nflorește sau fruct care dă-n pârg / sau prunc care se naște, Dumnezeuului câmpurilor / și al neamurilor tu îi aduci slavă în suflet. / An de an, înăuntrul tău, ai schimbat / chipul și ființa. Fiecare durere mai statornică / te făcu: la fiecare dără a trecerii / zilelor, o apă de-a ta tainică și verde / ai pus de stăvilar. Acum privești Lumina / ce nu-nșală: în a ei oglindă pironesti / durabila viață. Și ai rămas / ca o vârstă făr' de nume: umană / printre umane mizerii, și totuși vie / în Dumnezeu doar și doar în El ferice. / O, tinerete făr' de vreme, o, pururea / reinnoită speranță, eu te las în voia / celor ce au să vie: în fine pe pământ să înflorească iarăși primăvara, și în ceruri / stelele să se nască atunci când soarele-i apus.» (A. Negri, «*Mia Giovinezza*» în *Mia giovinezza*, Bur, Milano 2010, p. 78)

De asta *rezultatul* urmării lui Isus ca ideal al vieții, al vieții ca vocație, rezultatul – cum spune evanghelia – e însutitul:³¹ și lucrurile devin mai puternice, devine mai puternic raportul meu cu tine; e ca și cum ne-am fi născut împreună: nu te cunoșteam, până acum câțiva ani nu te cunoșteam, și nu am niciun fel de interes, în sensul de contravaloare, de profit, niciunul, nu suntem împreună pentru un profit. Și și cu tine mă simt foarte bine, în pofida a ceea ce gândești, dar nu de asta sunt prietenul tău. Drept pentru care e o bogăție mai puternică în toate raporturile, în felul cu care te uiți la o floare, în felul cu care te uiți la stele, în felul cu care te uiți la plante, la frunze, în felul cu care mă suportați chiar pe mine care, cu nerușinare, pretind de la voi să mai stați aici încă cinci minute, în felul cu care mă gândesc la vinovățiile mele de ieri, de alaltăieri: «Doamne, iartă-mă, iartă-mă pe mine, păcătosul», dar să zic așa nu mă dezamăgește, nu mă deprimă, mă face mai adevărat, dacă nu așa spune așa așa fi mai puțin adevărat, pentru că sunt, păcătos.

De la această bogăție derivă o capacitate de *fecunditate* pe care nu o are nimeni; fecunditatea care înseamnă comunicare a propriei naturi, a propriei inteligențe, a propriei voințe, a propriei inimi, a propriului timp, a propriei vieți. Înseamnă să spui: «Mi-aș da viața pentru fiecare dintre voi»; fiecare dintre noi ar spune-o pentru fiecare din ceilalți, o spune. Dacă nu o spune e pentru că nu s-a gândit niciodată la asta, dacă nu s-a gândit niciodată e pentru că nu s-a gândit niciodată dându-și seama de prezența lui Cristos. Dacă pleacă de la asta, o spune: «Mi-aș da și viața» – însă ajută-mă, Isuse, ah! -. E o fecunditate în muncă, o pasiune pentru muncă ce nu e pentru profit sau pentru o chestiune de gust sau influențe deosebite asupra rezultatului prezenței mele în societate; e iubire pentru muncă ca perfecțiune de acțiune, oricum ar ieși. E o fecunditate care e iubirea de a da ceea ce sunt, să mi te dau pe mine însumi, adică a te da pe tine însuși fiilor tăi: e iubire pentru tot ceea ce intră și va intra în raport cu fiii, iubire pentru ceilalți care sunt fii, și ei sunt fii, iubire pentru toți oamenii: pentru popor. O fecunditate la servicii, o fecunditate față de proprii copii, o fecunditate în viața de popor. În sfârșit, idealul vieții devine binele celorlalți, binele pentru ceilalți: binele pentru ceilalți, binele vostru, binele meu. Acesta e scopul pentru care Dumnezeu a făcut lumea: binele pentru tot, binele. Contrariul eseului lui Bobbio,³² un eseu despre rău, serios și emoționant, cred emoți-

³¹ Cfr. *Mc* 10,29-30.

³² N. Bobbio, «Gli dei che hanno fallito. Alcune domande sul problema del male», în *Elogio della mitezza e altri scritti morali*, Ed. Linea d'Ombra, Milano 1994.

onant, de câteva pagini; însă planul unui tată e binele copilului. Idealul vieții devine binele.

* * *

Acum vă rog să fiți atenți la aceste cinci minute, pentru că ceea ce urmează să spun e lucrul cel mai acut a tot ceea ce am spus până acum, e consecința cea mai acută a temei de azi. Există o formă de vocație care decide pentru o cale neașteptată și de neînchipuit, negândită și de negândit în mintea oricui, și care se numește, scuzați-mă dacă o spun imediat, *virginitate*. E o formă de vocație care trece dincolo, cum lumina trece dincolo de sticlă (cuvântul «trece dincolo» e oarecum de neînlocuit), e o formă de vocație care trece dincolo de nevoile mai naturale, așa cum se prezintă în experiența tuturor. Cei care merg pe această cale au nevoile naturale pe care le au cu toții: această formă de vocație trece dincolo de nevoile cele mai naturale așa cum se prezintă ele în experiență, împlinindu-le, paradoxal, conform unei intensificări noi.

În ei, cu această viață, cu această formă de vocație, *munca* devine *ascultare*. Pentru că fiecare merge la servicii din multe motive, printre care se află și acea nuanță care se numește gratuitate: dar aici munca devine cu totul gratuitate, tinde să devină complet gratuitate. De ce te duci la biroul tău de avocat, de ce te duci la clasa ta ca profesor? Ziua de salariu, sau cariera, sau faptul că trebuie totuși să lucrezi, realmente, în timpul care trece, ajung să nu mai conteze, rămâne doar voința de bine pentru ceilalți: să se împlinească voința lui Dumnezeu. Adică munca devine ascultare. Ce e ascultarea? Ascultarea înseamnă să faci o acțiune ca să afirmi pe Altceineva. Ce e acțiunea? Acțiunea e fenomenul prin care eul se afirmă, se afirmă pe sine însuși, se realizează pe sine însuși. Pentru a mă realiza, acțiunea pe care o fac nu o fac pentru mine însumi, ci pentru Altceineva: asta e ascultarea. Legea acțiunii e Altceineva, e afirmarea Altceineva, e iubire pentru Cuvânt, e iubire pentru Cristos. Munca e iubire pentru Cristos.

Dacă munca devine ascultare, iubirea pentru femeie sau pentru bărbat sporește. Un om care se înalță în sensul fizic al termenului e un om care se ridică în toată corectitudinea, în toată înălțimea persoanei sale. Iubirea pentru femeie crește ca *semn* al perfecțiunii, al atracției pentru care e creat omul. E ceea ce a intuit Leopardi. A existat un punct în viața sa, după care apoi a decăzut, în care a intuit că fața femeii era un semn: iubise multe femei, dar în clipa aceea a intuit că nu era fața aceea sau alta, ci o altă față, cu «F» mare, era o femeie cu «F» mare – căreia i-a închinat imnul acela foarte frumos – cea pe care o căuta. Iubirea pentru femeie sporește ca semn al perfecțiunii și al atracției pentru frumos,

bun, adevărat și corect, care e Cristos, pentru că perfecțiunea, sursa atracției, sursa frumosului, a binelui, a adevăratului și a ceea ce e corect, e Cuvântul lui Dumnezeu. Ceea ce strălucește, cum spunea Leopardi în imnul *Alla sua donna*,³³ într-o panoramă a naturii, sau în frumusețea unui vis, sau în frumusețea unui chip, e divinul care este izvorul fiecărui lucru; în chipul celuiilalt – al celuiilalt în mod excepțional care e pentru bărbat femeia, și invers – strălucește; strălucește în mod inefabil, ce nu se poate spune. Cel care a reușit s-o spună cel mai bine, după părerea mea, a fost Leopardi, care n-a spus-o, dar era aproape pe punctul de a-o spune. Scuzați, ca să nu vă pară abstracte lucrurile astea, vă citesc o scrisoare pe care fostul logodnic i-a trimis-o fostei logodnice. Au fost împreună trei ani. După trei ani ea a intuit că vocația ei era aceea de virginitate și i-a spus că ar fi urmat să facă o perioadă de verificare.

Fostul prieten îi scrie așa: «Draga mea, vreau să întemnițez doar câteva cuvinte, întrucât deja totul este ferecat în inimile noastre [pentru totdeauna! Nimic nu e eliminat]. Sunt mișcat, adică mișcat cu uimire pentru ceea ce se împlinește în viața ta, sau, mai bine, pentru cine o împlinește. E o bucurie care îmi va conduce în timp destinul de bine care te-a luat cu el. Și durerea care mă cuprinde, uneori mai tare decât

³³ «Tu, ce-mi inspiri iubire / din mult departe-ori tăinuindu-ți fața - / când nu-mi răasai în vise / celestă nălucire / sau în surâsul firii / pe câmp, când se-nfiripă dimineața - / tu, ce-ai hrănit din tine / veacul de aur, frumusețe scumpă, / nu zbori și azi prin lume / ușoară, nevăzută? Sau destinul / urmașilor ți-a hărăzit alinul? / Nădejde nu-mi rămâne / să te contemply vie, / de nu va fi când pe cărări străine / însingurat și gol în veșnicie / pași-va duhul meu. Odinioară, / în zorii zilei mele neguroase, / acestei lumi aride călăuză / mi te-nchipuiam. Ci pe pământ pereche / tu n-ai; și chiar de-ar fi printre frumoase / să-ți semene vreuna-n întregime, / tot ar rămâne mai prejos de tine. / De-n plinul de durere / ce soarta ni-l urzește nouă-anume, frumoasă cum mi te vădește gândul / te-ar îndrăgi vreun muritor pe lume, / i-ar fi lumină viața: / și limpede pricep cum astăzi încă / iubirea ta, ca-n primii ani, pe calea / virtuților m-ar duce. Însă cerul / nu-ngăduie să ni se-aline jalea; / cu tine-alături viața-mi muritoare / s-ar înzei ca-n cer, nepieritoare. / Pe valea ce răsună / de cântecul flăcăului când ară / și unde eu mă tângui / și plâng de dorul viselor ce zboară, / pe creasta unde suspinând aminte / mi-aduc de doruri și nădejdi pierdute, / când îmi răasai în gând, mă smulg din vise / O, ce n-aș da în miezu-acestor slute, / cernite vremi să-ți pot păstra icoana / curată-n gând; imaginea ei dragă / mi-ar fi de-ajuns, de viața mi te neagă. / De ești idee-eternă / și-n trup de rând suprema-nțelepciune / nu se-nvoiește-a-ți îmbrăca făptura, / ca-n straițe efemere / nefastei vieți să-i guști și tu tortura, / ori dacă-n altă stea te-ascunde cerul / în larg, prin spații și rotiri de sfere, / și-n ea lumina mai vârtos te-adapă / și-ți curmă setea mai curat eterul, / de-aici, de unde anii scad și crește / durerea-n urmă, imnul mi-l primește.» (G. Leopardi, «Iubitei», în *Cânturi* ..., traducere de Eta Boeriu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 171-172).

alte ori, pentru ceea ce ți-am făcut în anumite momente ale întâlnirii noastre, e respirată de o îndurare care o face mai adevărată. Rămâne un mister, dar care deja se revelează. Toată plinătatea raportului dintre noi, a celui fragment de istorie parcurs împreună, e mai explicat așa. Îmi place să cred că fiecare clipă pe care ai petrecut-o cu mine, chiar și în fața incapacității mele, nu se va pierde [pentru totdeauna!] și că a servit, adică a fost folosită de Cristos ca să te conducă la El. Îți cer iertare, sau mai bine, să îmi dai mie cerșirea ta, în certitudinea că ai oferit o iubire mai mare persoanei mele aparținând astfel la *Memores Domini*, adică că m-ai iubit mai mult așa, decât dacă m-ai fi luat de soț. Îți mulțumesc pentru această așteptare a ta și o rog pe Fecioară ca să existe mereu în jurul tău chipuri de speranță cum ai acum, ca să te protejeze și să te iubească în fiecare pas al tău. Ți-am oferit o icoană cu Cristos, semn al întrupării Sale [un concept pe care ortodoxia îl are foarte clar] astfel încât să te consoleze mereu prezența Sa și ca să îți amintești să te rogi pentru mine, pentru sarcina încredințată acum de a o iubi pe Elisabeta, pentru rudele mele și pentru prietenii noștri, dar mai ales ca să nu abandonez acea îmbrățișare a Spiritului Sfânt care e mișcarea și sântinela sa misterioară».

El a înțeles. Ați înțeles că a înțeles? Munca devine ascultare, iubirea pentru femeie devine semn suprem de perfecțiune al atracției pe care ea o exercită asupra noastră, al fericirii care ne așteaptă. Și poporul, în loc să fie subiect al unei istorii umane pline de litigii și de lupte, devine istoria unor oameni, a unui flux, a unui fluviu de conștiințe care încet se luminează cedând măcar în moarte în fața gloriei lui Cristos.

Se numește caritate, aceste schimbări se numesc *caritate*. Munca ce devine ascultare se numește caritate. Iubirea pentru femeia care devine semn al perfecțiunii finale, al frumuseții finale, se numește caritate. Și poporul care devine istorie a lui Cristos, împărăție a lui Cristos, mărire a lui Cristos, e caritate. Deoarece caritate înseamnă să privești prezența, fiecare prezență, atins în suflul de pasiunea pentru Cristos, de tandrețea pentru Cristos. Există o bucurie și o veselie care sunt cu puțință doar în aceste condiții. Altfel bucuria și veselia sunt două cuvinte ce ar trebui smulse din vocabularul uman, pentru că nu există posibilitate de bucurie și veselie, altfel: există mulțumirea, satisfacția, tot ce vreți, dar bucuria nu există; pentru că bucuria pretinde gratuitate absolută, care e posibilă doar cu prezența divinului, cu anticiparea fericirii, și veselia este explozia de moment a acesteia, atunci când vrea Dumnezeu, pentru a susține inima unui individ sau a unui popor în momente semnificative din punct de vedere educațional. Dar, scuzați, ca munca să

devină ascultare, ca iubirea pentru femeie să devină semn, așa cum a intuit Leopardi, ca poporul să nu fie o adunătură de fețe, ci împărăția lui Cristos care vine, această caritate e *legea tuturor*, nu a virginilor. E legea pentru toți, da, e legea tuturor. Virginitatea e forma vizibilă de viață care îi recheamă pe toți la același ideal al tuturor, pentru toți, care e Cristos, singurul pentru care merită să trăiești și să mori, să lucrezi, să iubești femeia, să educi copiii, să susții și să ajuți un popor. E pentru toți, dar unii sunt chemați la sacrificiul virginității tocmai pentru ca să fie, printre toți, prezenți să recheme acest ideal care e pentru toți. Ar trebui să fi studiat în al treilea volum de Școala de comunitate,³⁴ dacă ați ajuns, conceptul de miracol. Miracolul e un eveniment – cum e definit acolo – care trimite la Dumnezeu în mod inexorabil, un fenomen care obligatoriu te face să te gândești la Dumnezeu. Miracolul miracolelor, mai mult decât toate miracolele de la Lourdes, mai mult decât miracolele oricărui sanctuar din lume, miracolul miracolelor, adică fenomenul care în mod inexorabil te obligă să te gândești la Isus, e o fată frumoasă de două zeci de ani care îmbrățișează virginitatea.

Biserica e locul acestei căi și a tuturor influențelor operaționale, fecunde, înfloritoare, asupra celor care merg împreună în compania pe care Dumnezeu o creează, în care toate drumurile sunt împreună. Biserica e locul în care toți oamenii ăștia se îmbogățesc, se dăruiesc și se îmbogățesc cu darul celuilalt. Biserica e tocmai un loc emoționant de umanitate, e locul umanității, unde umanitatea crește, se dezvoltă, eliminând încontinuu ceea ce intră în ea impur, pentru că suntem oameni; dar ea e umană, de aceea oamenii sunt umani atunci când elimină impuritatea și iubesc puritatea. E ceva realmente emoționant Biserica.

Lupta cu nihilismul, împotriva nihilismului, e această emoție trăită.

* * *

Julián Carrón. Acesta e unul din acele momente în care se înțelege cu adevărat, fără a fi nevoie de explicații, de unde se naște tăcerea: nu pur și simplu din a nu vorbi, ci din a fi plini de ceva altceva care ne lasă fără cuvinte. Să sperăm că nu vom pierde această tăcere la întoarcerea în hoteluri.

Regina Coeli

---

³⁴ Acum L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 286-293.

Duminică dimineata, 26 aprilie

La intrare și la ieșire:

Ludwig van Beethoven, Simfonia nr. 9 în re minor, op. 125

Herbert von Karajan – Berliner Philharmoniker

„Spirto Gentil” nr. 27, Deutsche Gramophon

Don Pino. Nu a fost acum două mii de ani, nu a fost acum douăzeci și unu de ani, nu a fost ieri. E acum.

Angelus

Laude

■ ÎNTĂLNIREA DE ÎNTREBĂRI

Davide Prosperi. Multe din întrebările pe care le-am primit au un numitor comun: indiferent că s-a înțeles mult sau puțin, domină o grațitudine pentru ceea ce ni s-a dat în aceste zile. Această grațitudine arată că ceva s-a întâmplat. E un har. Așa cum am ascultat ieri, grațitudinea e începutul unei vieți noi. Pentru cei care au fost aleși, drumul vieții e un început continuu, fiindcă e reîntâmplarea întâlnirii cu Prezența care ne dă viața. Noi nu am făcut nimic, chiar nimic ca să merităm asta. Fără de asta, viața ar fi o căutare a unui punct de sosire, dar fără drum de acces.

Se poate să fi ajuns aici cu orice preocupare, cu problemele noastre sau cu gândurile noastre despre mișcare, dar dacă suntem loiali, trebuie să recunoaștem că am primit mult mai mult decât niște răspunsuri la problemele noastre. Am primit o scuturătură. Viața noastră este cuprinsă acum, încă o dată, de o Prezență ce «incomodează», o Prezență totalizatoare. Ne-a fost comunicată și mărturisită din nou inima carismei. Și această grațitudine umple viața de întrebare. De aceea, întrebările pe care le-am ales sunt doar un start pentru a începe o muncă. Vom avea timp, apoi, ca să reluăm totul.

Prima întrebare e aceasta: «Poți explica mai bine ce înseamnă că în Înviere se află cheia de boltă a raportului dintre mine și mine însumi?».

Julián Carrón. Am ascultat mai înainte cântectul *Barco negro*,¹ care descrie felul în care ne trezim în fiecare zi: «Dimineața, ce frică îmi e ca [tu] să nu mă găsești urâtă! / M-am trezit, tremurând». De câte ori nu ne trezim așa și tot restul pare nimic în fața impresiei care pune stăpânire pe noi. Ce ar fi o dimineață în care noi, la fel ca și copiii noștri atunci când plâng, nu am găsi o prezență care să îmbrățișeze totul din noi, oricare ar fi preocuparea cu care ne-am trezi, mirosul vieții de care suntem invadați? «Dar imediat ochii tăi au spus că nu eram urâtă, / și soarele a pătruns în sufletul meu.» Cine nu dorește așa ceva în fiecare dimineață? Și care e condiția pentru ca asta să se poată întâmpla? Ca acea Prezență, care a investit viața trezind o promisiune, datorită privirii pline de tandrețe pe care a avut-o față de noi, să rămână, să dureze în timp, să se întâmple din nou acum. Niciun alt dar nu ar fi fost suficient, dacă Cristos, care lăsase Cerul din milă pentru noi, nu ar fi rămas viu în mijlocul nostru pentru totdeauna. Acesta e faptul: Cristos a înviat. Un fapt, nu un gând. Dar de multe ori și noi avem tendința de a gândi ca și bătrânele din cântec: «Nu te vei [mai] întoarce». Doar certitudinea întâlnirii cu El ne poate face să răspundem așa oricui ne-ar spune că nu se va mai întoarce: «São loucas! São loucas!». Sunt nebune! Sunt nebune! «Totul, în jurul meu, / spune că vei fi cu mine pentru totdeauna.» Fiindcă Cristos a înviat pentru totdeauna. El e aici, prezent, înainte chiar ca eu să mă trezesc, pentru ca eu să Îl pot întâlni în fiecare dimineață și să mă pot uita la mine cu duioșie, așa cum trebuie să i se fi întâmplat Mariei Magdalena. Să revenim la întâlnirea ei cu Isus și la episodul din casa fariseului așa cum ne-a fost povestit de don Giussani: «Magdalena stătea acolo pe trotuar, curioasă [...], se uita la mulțimea ce venea după acel Isus care își spunea Mesia (urmau să îl ucidă după câteva luni); și Isus, trecând o clipă pe-acolo, fără ca nici măcar să se oprească, o privește: de atunci încoace ea nu se va mai uita la sine, nu se va mai vedea pe sine și nu va mai vedea bărbații, oamenii, casa ei, Ierusalimul, lumea toată, ploaia și soarele, nu va mai putea privi toate lucrurile decât în

¹ *Barco Negro*, muzică și text de Caco Velho, Piratini și D. Mourão-Ferreira. «Dimineața, cât de frică îmi e să nu mă găsești urâtă! / M-am trezit tremurând aruncată pe nisip. / Dar imediat ochii tăi mi-au spus că nu eram urâtă, / și soarele a pătruns în sufletul meu. // Apoi văzui pe o stâncă o cruce, / și barca ta neagră dansa în lumină. / Văzui brațul tău care saluta printre pânzele deja desfăcute: / bătrânele de pe plajă spun că nu te vei întoarce. / Sunt nebune! Sunt nebune! // *Eu știu, iubirea mea, / că nici măcar nu ai plecat vreodată / fiindcă totul în jurul meu / îmi spune că ești mereu cu mine.* // În vântul care aruncă nisipul pe geamuri, / în apa care cântă, în focul care se stinge, / în căldura patului, în locurile goale, / în sufletul meu ești mereu cu mine. // *Eu știu, iubirea mea ...»*

privirea acelor ochi. Când se privea în oglindă, chipul ei era dominat, determinat de acei ochi», oricare ar fi fost aparența, impresia pe care o avea despre sine. Nu putea să nu se privească așa: «Ochii aceia erau acolo înăuntru – mă înțelegeți? –. Chipul ei era sculptat de acei ochi. [...] Toată viața ei – în detalii și în general – Magdalena a privit-o în acea privire căreia nu i-a urmat nici măcar un singur cuvânt decât după câteva zile, când el, care își spunea profet, fusese invitat să mănânce la căpeteniile fariseilor care vroiau să-l prindă în fault; ea a intrat în sala unde se lua masa fără se ceară voie nimănu, rapid, și i s-a aruncat la picioare, spălându-le cu plânsul ei și ștergându-le cu părul ei, scandalizând pe toată lumea („Dacă ar fi un profet, ar ști ce soi de femeie e cea care îi face asta!”). Însă toată viața – în detaliile și în totalitatea ei – ea nu putea să n-o vadă, să n-o simtă, să n-o trăiască decât în acea privire».² Închipuți-vă ce plâns când l-a văzut murind și ce emoție profundă când a auzit: «Maria!».

Învierea nu e un fapt al trecutului. E această privire care a cuprins pentru totdeauna viața fiecăruia dintre noi, determinând modul nostru de a privi toată realitatea. Și primul raport cu realitatea e cel cu noi înșine. Învierea arată o prezență, o prezență prezentă, care rămâne prezentă prin orice situație aș trece acum, orice impresia aș avea despre mine, oricât de greață mi-ar fi de mine! Cristos spune: «Tu ești al meu, și toate obiecțiile nu valorează nimic!». Chestiunea e dacă noi îi dăm credit lui Cristos înviat, care se întâmplă din nou, care e prezent, dar nu intră în viața noastră dacă eu nu Îl las să intre în fiecare dimineață, dacă nu mă deschid larg ca să-L primesc. Viața devine cu adevărat greoaie, dacă noi nu ne privim cu această Prezență în ochi. Ce alt dar am fi putut să ne imaginăm mai mare decât asta?

Prosperi. «Aș vrea să înțeleg mai bine ce înseamnă că cel mai mare aliat împotriva confuziei e realitatea însăși».

Carrón. Mă uimește mereu parabola fiului risipitor: el avea în fața lui un tată, o casă, bunurile, totul, totul, avea în fața lui tot, dar nu recunoștea! Fiindcă nu e suficient să ai tot, nu e suficient nici măcar să fi experimentat întâlnirea. Nu ajunge! Într-adevăr, de multe ori noi nu vedem mai mult ca el și ne gândim că există o altă cale, diferită de întâlnire, o scurtătură, ca să ajungem mai ușor la țintă, la fericirea pe care o vrem cu toții (și fiul risipitor pleacă de acasă pentru asta). Dar

² L. Giussani, *Dal temperament un metodo*, op. cit., p. 5-6.

realitatea e încăpățânată: poți pleca, poți face tot ce vrei ca să fii fericit, până ce realitatea îți va arăta cine ești și atunci, poate, vei începe să îți dai seama de ceea ce primiseși. Îmi povestiseră cu ceva timp în urmă de cineva care plecase din Fraternitatea noastră ca un fiu risipitor și după șaptesprezece ani l-a sunat pe un prieten din Fraternitate ca să-i zică: «Dar vă mai vedeți? Vă mai întâlniți?». «Sigur!» «Pot să vin și eu? Pentru că nu mai pot de dor!» Ce i-a permis să înțeleagă, ce a învins încețoșarea sa, dacă nu realitatea? Toată realitatea l-a făcut să înțeleagă ce i se întâmplase și că tot ceea ce avea el în minte era nimic în comparație cu aia! Ar fi frumos să nu cădem, dar noi suntem niște amărâți și din păcate cădem. Atunci realitatea ne face să ne revenim cu firea și, când toate iluziile noastre și imaginația noastră se prăbușesc, ne permite să vedem clar tot efortul vieții și de cât timp avem nevoie ca să recunoaștem ceea ce ni s-a întâmplat. Cu cât o recunoaștem mai repede, cu atât pierdem mai puțin timp și cu atât ne bucurăm mai mult de viață în prezența Sa.

Prosperi. «Ne-a impresionat mult cum, fără să ne dăm seama, deviem de la concentrarea noastră pe Cristos. Fără să ne dăm seama, aproape în mod inevitabil și fără s-o putem împiedica. Apostolii îl aveau în fața ochilor și nu ajungea! Atunci ce înseamnă că trebuie să ne schimbăm poziția, cum spune don Giussani: „Dacă e de schimbat, schimb-o!”, dacă în mod insensibil deviem de la Cristos? Cum să nu deviem chiar și aici și să cădem în a trebui să „facem” ceva? Și ce înseamnă în mod existențial „să decidem” să participăm la un eveniment? În ce constă această decizie?»

Carrón. Apostolii Îl aveau în fața lor în carne și oase. Nu e vorba că ar fi lipsit ceva din mărturia lui Cristos. Și totuși deviau. De asta nu ne putem justifica spunând: «Prietenii din Fraternitate nu sunt suficient de mărturisitori». Nu! Noi nu decădem din cauza altora, ci pentru că suntem niște amărâți. Una din frazele citate de don Giussani, pe care mi-am repetat-o de mai multe ori, e aceasta: «Nu trebuie să ne mire dacă slăbiciunea e slabă» (sfântul Francisc de Sales). Ce mister e că slăbiciunea e slabă? Că noi decădem e ceva normal, prietenii. Dar în fața decăderii noastre să ne uităm la noi înșine cu un strop de tandrețe! Apostolilor nu le e suficientă nici măcar gravitatea mărturiei lui Cristos, ca să nu cadă, așa cum am văzut. Îmi aduc mereu aminte de mărturia lui don Giussani din piața Sfântul Petru, când spunea: «Infidelitatea apare mereu din inima noastră chiar și în fața lucrurilor celor mai frumoase și mai adevărate, din care [...] omul poate lipsi din slăbiciune

și preconcepție lumească». ³ Cât de bine cunoștea don Giussani stofa umană din care suntem croiți! «Fără de mine nu puteți nimic», ⁴ ne-a spus Isus. Nu e suficient nici cel mai impunător martor, pentru că e la mijloc libertatea noastră. În fond, noi visăm un raport cu realitatea, cu evidența, care să nu implice libertatea. Dar asta e imposibil. Suntem liberi și de asta putem cădea în fiecare secundă.

Atunci ce înseamnă să decizi să participi la un eveniment, la un eveniment cum e cel al Fraternității noastre în Biserică? Înseamnă să decizi să „stai la înmuiat” într-un loc în care, chiar dacă eu cad – și cad, e inevitabilă căderea! –, sunt oricum îmbrățișat și retrezit, un loc în care îmi este redat totul.

Una dintre voi îmi scrie despre o perioadă grea pe care o traversează acum. Într-o seară merge oricum la un grup de Fraternitate și se întoarce bucurasă, schimbată. A doua zi, seara, fiica ei de cincisprezece ani îi spune: «Tocmai îți scriam un bilet, în cazul în care nu te vedeam când vii, ca să îți spun că ar trebui să mergi mai des acolo unde ai fost aseară!». Asta li se poate întâmpla celor din interior, ca nouă, și celor din afară. Zilele trecute povestea un băiat din CLU: «Vineri am luat prânzul cu un prieten de-al meu de la Drept care e mai mare decât mine cu un an și nu face parte din mișcare, sau mai bine spus, a început să vină de câteva săptămâni. Am vorbit de diferite lucruri, de alegeri, de învățat, și, la un moment dat, mi-a zis: „Te rog, vreau să ne mai vedem, să continuăm să ne vedem, poate să învățăm împreună, la facultate, să ne vedem mai des, să mâncăm împreună mai des”. În mod natural mi-a venit să-l întreb: „Scuză-mă, de ce îmi ceri să ne vedem mai des?”. Și el: „Vreau să stau mai mult cu tine, cu voi” – iată, asta e decizia! – „cu voi din mișcare, pentru că observ că în voi e ceva diferit, astfel încât nu mai pot să nu stau cu voi”. Îl întreb: „Dar ce e diversitatea asta?”. Și el îmi răspunde: „Vreau un raport cu voi nu pentru că ați fi simpatici, am prieteni mai simpatici ca voi; nu pentru că ați învăța bine, am prieteni care învață mai bine ca voi, dar sunteți mai adevărați, mai profunzi. Sunteți diferiți și nu mai pot să nu stau cu voi. Am început să citesc *Sensul Religios*, să vin mereu la Școala de comunitate; în apartament am un coleg care e la Științe Bancare și sunt sigur că, mai devreme sau mai tâziu, și el va veni la Școala de comunitate, pentru că la cină nu facem altceva decât

³ L. Giussani, «*Nella semplicità del mio cuore lietamente Ti ho dato tutto*», Roma, 30 mai 1998. Publicat în L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Rizzoli, Milano 1998, p. VI.

⁴ *In* 15,5.

să vorbim despre asta, despre sensul religios”. M-a impresionat foarte mult, până la a-mi pune întrebarea: dar ce o fi această diversitate pe care el a văzut-o în noi ca să ajungă să zică: „Nu sunteți cei mai simpatici, nu sunteți cei mai buni la învățătură, dar nu mai pot să nu stau cu voi?”.

«Biserica», spune don Giussani, «e tocmai un loc emoționant de umanitate, e locul umanității, unde umanitatea crește, se dezvoltă, respingând în continuu ceea ce intră murdar, pentru că suntem oameni; dar ea e umană»; și subliniază: «De aceea oamenii sunt umani când elimină ceea ce e impur și iubesc ceea ce e pur». Nu justifică ceea ce e impur, dar elimină ceea ce e impur pentru că iubesc ceea ce e pur. «E un lucru într-adevăr emoționant Biserica.»⁵ A recunoaște acest loc nu implică ceva de făcut. E simplu, pentru că cineva nu poate rezista, ca și acel băiat care nu poate să nu rămână cu studenții pe care i-a întâlnit.

Prosperi. «Obișnuit ani de zile, în facultate, să frecventez zilnic compania, adesea urmarea mea mi s-a părut facilitată de această posibilitate de „a trăi cu”. Odată intrat în viața de adult, ocaziile acestui „a trăi cu” s-au împuținat. Azi ai vorbit de urmare ca identificare cu experiența altcuiva. Mă poți ajuta să înțeleg mai bine ce înseamnă? Și mai ales, cum se poate să nu fie redusă la un efort moralistic?»

Carrón. Nu s-au împuținat ocaziile. Terminați odată să gândiți așa! Doar s-au schimbat. Nimeni nu ne împiedică să trăim în raport cu cei care vedem că ne ajută viața. Depinde ce decidem să facem cu viața noastră și cu timpul nostru. E inutil să continuăm să punem obiecții care nu există. Pentru lucrurile care ne interesează găsim tot timpul necesar. Nu trebuie să trăim condiția de adult gândindu-ne să rămânem cum eram pe vremea facultății! Totul depinde de noi, de cât de mult vrem să ne punem în joc cu oamenii, pentru că – așa cum am auzit de la don Giussani – «există întotdeauna *persoane*, sau *momente ale persoanelor*»⁶ în care noi putem vedea de ce avem nevoie ca să trăim și cu a căror experiență ne putem identifica. Dar să vezi în ele idealul trăit nu poate înlocui verificarea pe care fiecare trebuie s-o facă în propria viață, pentru că verificarea e cea care face adeziunea și drumul mereu tot mai certe, care ne face să ajungem la acea certitudine asupra lui Cristos, la care suntem provocați de Școala de comunitate din acest an. Pentru a dobândi această certitudine nu e suficient pur și simplu să fim împreu-

⁵ Vezi aici, p. 88.

⁶ L. Giussani, *Un avvenimento di vita, cioè una storia*, Edit-Il Sabato, Milano 1993, p. 459.

nă. «Credința», spune don Giussani, «nu poate trișa, nu îți poate spune: „E așa”, obținând gratuit consensul tău gol și crud». Asta n-o face să devină a ta. «Nu! Credința nu poate trișa pentru că e oarecum legată de experiența ta: în fond e ca și cum ea ar trebui să apară la tribunalul în care tu ești judecător prin experiența ta.»⁷ Doar dacă apare la tribunalul în care sunt eu judecător, prin experiența mea, privirea lui Cristos poate intra până în străfundul ființei mele, să mă pătrundă până în toate măruntaiele, astfel încât să nu mă mai pot concepe în afara acestui raport. «Nu mai sunt eu cel care trăiește, ci e Cristos cel care trăiește în mine.»⁸ Dar acest parcurs nu îl poate face altcineva în locul meu. Dacă faptul că suntem împreună nu e pentru ca acest «nu mai sunt eu cel care trăiește ...» să poată fi verificat de fiecare dintre noi, până să devină tot mai mult al nostru, compania va rămâne ceva în afara noastră, nu va pătrunde în măruntaiele noastre, în percepția pe care o am despre mine, în concepția despre mine, în felul cu care spun: «Eu», nu va modifica conștiința pe care o am despre mine. Fără această verificare personală, credința nu va deveni a mea.

Deci, dacă credința nu poate trișa, «nici tu nu poți trișa», continuă don Giussani, «fiindcă pentru a o putea judeca trebuie s-o folosești, ca să poți să vezi dacă transformă viața, trebuie s-o trăiești serios; și nu o credință așa cum o interpretezi tu, ci credința așa cum ți-a fost transmisă, credința autentică. De aceea noțiunea noastră de credință are o legătură imediată cu ora din zi, cu practica obișnuită a vieții noastre [...]. Dacă tu, îndrăgostindu-te de o fată, sau trăind de mai multe ori experiența de a te îndrăgosti, nu ai perceput niciodată în ce fel credința schimbă acel raport, nu te-ai surprins niciodată zicând: „Uite, credința, iluminând tentativa asta a mea de relație, cum o schimbă, cum o face mai bună!”, dacă n-ai putut niciodată să spui așa ceva [...], dacă n-ai putut niciodată să spui: „Uite, cum credința face mai umană viața mea”, dacă tu nu ai putut niciodată să spui asta, credința nu va deveni niciodată convingere și nu va deveni niciodată constructivă, nu va genera niciodată nimic, pentru că nu a atins eul tău cel mai profund».⁹ Aceasta e experiența pe care suntem invitați s-o trăim, aceeași pe care ieri, în înregistrarea de ieri, don Giussani a făcut-o să se întâmple din nou în fața noastră.

⁷ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 300.

⁸ *Gal* 2,20.

⁹ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., pp. 300-301.

Prosperi. Următoarea întrebare cere o lămurire, în lumina acestor Exerciții, asupra ceea ce ne-a zis Papa în piața Sfântul Petru. «Ce înseamnă sublinierea despre autoreferențialitate?»

Carrón. Papa ne-a zis că »a ieși» înseamnă și a respinge autoreferențialitatea, în toate formele ei, înseamnă să știm să ascultăm pe cine nu e ca noi, învățând de la toți, cu umilință sinceră». ¹⁰ Pregătind Exercițiile și recitind unele texte din istoria noastră, mi-a căzut în mână un dialog al lui don Giussani cu profesorii din mișcare, în 1978, în timpul căruia citește ceea ce i-a scris careva dintre ei. Citez doar pentru a arăta că între noi asta e o problemă veche: «Ca reputație generală», îi scrie cineva, «cielinul mediu e incapabil să stea cu alții pentru că judecă tot ceea ce e diferit ca fiind inferior sau superfluu sau dușman. Atunci se circumscrie printre cei din comunitate fiindcă cu ceilalți se simte rău, nu se simte înțeles». Dincolo de cât de mult e a noastră această situație – nu e ceea ce mă interesează acum –, e un dat care trebuie oricum luat în considerare. De fapt, don Giussani comentează: «Și totuși [la începuturi nu a fost așa] la începuturi raza era făcută în așa fel încât se învăța de la toți, veneau evrei, protestanți, atei, era făcută tocmai pentru a deschide inima creștinului ca să înțeleagă că credința e în stare să valorizeze, să înțeleagă ceea ce e adevărat în orice experiență». ¹¹

Asta e privirea pe care ne-a învățat-o don Giussani dintotdeauna, e privirea catolică, pe care el o identifică prin cuvântul „ecumenism”. Prin ecumenism «se dorește a se arăta că privirea creștină vibrează de un elan care o face capabilă să întărească tot binele care există în tot ceea ce se întâlnește, întrucât o face să îl recunoască părtaș la acel plan al cărei împliniri se va realiza în eternitate și care ne-a fost revelat în Cristos». Nimic nu e exclus din această îmbrățișare. «Evenimentul lui Cristos e cel care creează cultura nouă și dă origine adevăratei critici», pentru că valorizarea unui bine, mare sau mic, care se află în toate lucrurile, pune în joc crearea unei noi civilizații, iubirea unei noi construcții [...], o cultură nouă». ¹² Ne va rămâne mereu în minte exemplul câinelui putrezit: «E vorba despre episodul atribuit lui Cristos de către un *agraphon*, după care, în timp ce traversa câmpiile, Isus vede leșul putrezit al unui câine; sfântul Petru, care era în fața lui, spuse: „Învățătorule, stai la o parte”

¹⁰ Francisc, *Discurs adresat Mișcării Comunione e Liberazione*, 7 martie 2015.

¹¹ *Agli educatori. L'adulto e la sua responsabilità*, op. cit., p. 57.

¹² L. Giussani - S. Alberto - J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., pp. 157-158.

dar Isus, dimpotrivă, merse înainte și, orpindu-se la un pas de câine, spuse: „Ce dinți albi!”. Era unicul lucru bun în acel corp putrezit. Limitele, strivitoare, sar în ochii tuturor [toți știm să vedem limitele!], valoarea adevărată a lucrurilor însă o găsește doar cel care are percepția ființei și a binelui, cel care face să iasă la iveală și face să fie iubită ființa, fără a elimina, fără a tăia, închide sau nega, deoarece critica nu e ostilitate față de lucruri, ci iubire pentru ele. De aceea nu putem fi cu adevărat critici dacă nu suntem împăcați de o iubire care ne posedă și pe care o posedăm. Doar dacă suntem posedați cu totul de o iubire, doar dacă recunoaștem că aparținem iubirii lui Cristos „prea pline de pace”, suntem ca și copiii care merg în întuneric printr-o pădure, fără teamă». Continuă don Giussani: «Lumea a fost cucerită de creștinism în mod ultim de acest cuvânt sintetic: „îndurare”». Îndurare! Înainte, mult înainte ca papa Francisc să vorbească despre ea! Și nimeni nu poate spune că e ambiguu să vorbești în acești termeni! Îndurarea, de fapt, e la începutul creștinismului: «Capacitatea de îndurare se exprimă ca sensibilitate față de bine, ca certitudine că binele învinge cu puterea lui Cristos». Deci, această deschidere, în certitudinea lui Cristos, ne face să recunoaștem binele în oricine, chiar și în cel mai îndepărtat: «Această deschidere face să ne simțim acasă lângă oricine care păstrează o fărâmă de adevăr, ne face să ne simțim în largul nostru oriunde».¹³ În această ultimă frază, fiecare are criteriul pentru a judeca dacă modul său de a trăi mișcarea e autoreferențial sau nu: dacă se simte «în largul său oriunde».

Prosperi. «Ce valoare are trecutul dacă doar momentul prezent contează? Dacă evenimentul are loc acum, ce valoare are istoria dinaintea noastră?»

Carrón. Istoria care ne-a precedat e esențială, pentru că, așa cum spune don Giussani în *Sensul Religios*, fără experiență și fără bogăția trecutului nu există posibilitate de comunicare, totul e ariditate. «Cu cât sunt mai plin de experiență, cu atât sunt mai capabil să-ți vorbesc.» Dar pentru ca tot ceea ce ni se întâmplă să poată deveni cu adevărat al nostru, adică bogăția de la care plecăm în raportul cu celălalt și cu totul, trebuie să fim implicați în viață ca experiență. Și asta nu vine de la sine. «Dialogul și comunicarea umană își au rădăcinile în experiență: de fapt ariditatea [...] conviețuirii comunităților, de ce depind dacă nu de faptul că prea puțini pot zice că au experiență,

¹³ *Ibidem*, pp. 158-160.

că sunt implicați în viață ca experiență? Neangajarea în fața vieții ca experiență ne face să sporovăim, nu să vorbim. Absența adevăratului dialog, această ariditate teribilă în comunicare, această incapacitate de a comunica e egală cu bârfa.» Pentru ca să putem înțelege dinamismul care generează participarea și comunicarea, Giussani face două observații: «Experiența e protejată de memorie. Memoria înseamnă păstrarea experienței; experiența deci e conservată de memorie, deoarece eu nu pot dialoga cu tine, dacă experiența mea nu e păstrată în mine, protejată în mine ca un copil în pântecul mamei, care crește în mine odată cu trecerea timpului». A doua observație, iată punctul, e că «experiența trebuie să fie într-adevăr astfel, adică să fie judecată de inteligență, altminteri comunicarea devine sporovăială sau un șuvoi de lamentații. Și cum poate inteligența să judece experiența? Mereu comparând conținutul expresiv în temeiul exigențelor constitutive ale umanității noastre, pe baza „experienței elementare”, deoarece experiența elementară e inteligența în act, în esența ei».¹⁴

Și atunci care e problema? Problema e că se poate să nu trăim o experiență, să nu înțelegem ce anume ne-a învățat trecutul. Pentru evrei, care au văzut că le-a fost dat totul, în continuu, de către Dumnezeu, ce înseamnă să învețe din trecut? Să fie constant deschiși la noul dar care le va fi oferit. Dacă, însă, nu am învățat din trecut această disponibilitate de a primi, atunci când va sosi un nou dar de la Dumnezeu, nu ne va găsi dispuși să-l primim și îl vom refuza. De aceea, în loc să învățăm acea atitudine simplă care primește constant modalitatea cu care Misterul ne reînnoiește acum darul său, la un moment dat, ne putem gândi că am înțeles, că deținem ceea ce trebuie să învățăm în continuu, chiar de la prima clipă a experienței creștine, și atunci ne-am ars. De aceea Giussani ne zice: «Ceea ce știm sau ceea ce avem devine experiență dacă ceea ce știm sau ceea ce avem e ceva ce ne este dat acum: există o mână care ne întinde acum ceea ce avem sau știm»; altfel pierd tot ceea ce știi și ce am. Și adaugă acea propoziție teribilă: «În afara acestui „acum” nu există nimic!».¹⁵ Pentru a înțelege adevărul acestor cuvinte e suficient să vă uitați la raporturile voastre: fără acest „acum”, toată experiența pe care ați trăit-o cu soția sau cu soțul devine aridă, nu vă mai dați seama de început, soția sau soțul nu vă mai surprinde ca la început. Dar la ce servește toată experiența voastră, dacă nu la a vă pregăti tot mai mult

¹⁴ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 130-131.

¹⁵ Cfr. ASAEMD, document policopiat intitulat «Dedicazione 1992 Rimini, 2-4 Ottobre 1992». A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 851.

să vă mirați că el sau ea încă există și încă vă iubește? «În afara acestui „acum” nu există nimic!» În experiență înțelegem bine, pentru că totul ne e dat. Atunci când însă nu ne mai mirăm «acum», în prezent, cu toată experiența trecută, spunem: «Da, bine, a fost așa mai demult, dar acum nu mai e așa, totul e vechi!». Și atunci cădem în convingerea că de fapt căsătoria e mormântul iubirii și că creștinismul e mormântul dorinței. Dar o spunem nu pentru că ar fi așa cu adevărat! Ajungem să ne gândim de ce nu suntem mai deschiși, de ce nu suntem mai disponibili. De asta prietenii noi pe care îi întâlnim, spuneam ieri, sunt cei care ne redau privirea pe care Cristos a introdus-o în lume. Ce anume pierzi, dacă nu vezi ceea ce văd cei noi? Însă noi, de multe ori, îi considerăm niște naivi, cum făceau fariseii cu Ioan și Andrei. «Oare o fi crezut în el cineva dintre conducători?»,¹⁶ răspundeau cu duritate fariseii celor care, după ce l-au întâlnit pe Cristos, afirmau plini de mirare: «Niciun om nu a vorbit vreodată așa».¹⁷ Ziua în care vom surprinde și în noi această atitudine de închidere, vom putea merge cu toții acasă! În schimb orbul din naștere, ultimul venit, nu putea să nu recunoască ceea ce i se întâmpla în clipa aceea.

Trebuie să îi cerem Fecioarei să ne păstreze în dispoziția de la început. E ceea ce le recomanda Papa mișcărilor: «Noutatea experiențelor voastre nu constă în metode și în forme, [...] care sunt desigur importante, ci în disponibilitatea de a răspunde cu entuziasm reînnoit la chemarea Domnului».¹⁸ Ca și cum ar spune: se poate să fi făcut multe lucruri, dar dacă ați pierdut dispoziția de la origini, atunci tot focul începutului devine cenușă. Nu există cale de scăpare. Putem spori bârfele, putem protesta, ne putem enerva, dar dacă pierdem acea dispoziție e inutil apoi să ne lamentăm. Totuși lucrurile nu merg obligatoriu așa! E nevoie însă de o decizie din partea noastră. Și dacă încă nu suntem în stare s-o luăm, să începem să-i cerem Domnului să ne ajute. Repede! Înainte ca deșertul să avanseze în noi.

Prosperi. Așadar să acceptăm ca evenimentul să se întâmple acum depinde de recunoașterea ca Cel care a intrat în viața noastră, Cel care ne-a îmbrățișat în întâlnire, să continue să ne conducă viața.

¹⁶ *In* 7,48.

¹⁷ *In* 7,46.

¹⁸ Francisc, *Discurs adresat participanților la Congresul Mondial al Mișcărilor ecleziale și ale Noilor Comunități*, 22 noiembrie 2014.

Carrón. Îmi vine în minte episodul cu mana. În deșert, poporului îi este foame. Dumnezeu răspunde dându-le mană în fiecare dimineață. Dar cum nu au încredere că Domnul va rămâne prezent («spun că nu te vei întoarce»), israeliții încep să adune mana, în loc să crească în încredere și conștiință, cu o atitudine de copil, într-o abandonare în mâinile acelei Prezențe care s-a arătat atât de evident interesată de ei. Înțeleg tentația, pentru că această abandonare ne face să depindem mereu de Altcuiva, ne face să fim mereu la cheremul Altcuiva, al planului Altcuiva și asta nu ne place, pentru că înseamnă că atunci nu suntem noi stăpânii vieții noastre. Dar problema e să avem o afecțiune adevărată față de noi înșine, adică o iubire față de sine atât de mare încât să fim disponibili să ne mutăm constant pentru a-L recunoaște pe El în centru, fiindcă doar El ne împlinește. Slavă Domnului că Cristos ne primerează întotdeauna!

Prosperi. «Atitudinea față de muncă ce devine gratuitate pentru binele celorlalți ni se pare foarte de dorit. Cu toate astea experiența de muncă normală e de ambiție, de plan individual, chiar de meschinărie. Cum se poate ca întâlnirea prezentă cu Cristos să schimbe atitudinea noastră față de muncă? Cum se poate ca acțiunea de la servicii să se reorienteze înspre ascultare, în loc să fie îndreptată în primul rând înspre bani, putere, carieră?»

Carrón. Ce anume căutăm în muncă? Ce anume căutați în muncă atunci când urmăriți banii, puterea, cariera? Împlinirea de sine. Dar încercați, să încercăm să verificăm dacă asta e suficient ca să vă împlinească, ca să ne împlinească. Fiindcă problema vieții – v-am spus mereu – începe atunci când viața merge bine, când tu ai tot ce cauți în muncă, și totuși descoperi că nu e de ajuns. Și nu e suficient datorită motivului pe care ni l-a zis Pavese: «Ceea ce omul caută în plăceri e infinitul, și nimeni nu ar renunța niciodată la speranța de a obține acest infinit».¹⁹ Dacă noi nu recunoaștem că ceea ce împlinește viața e acel raport cu Misterul despre care vorbim, nu putem să ne gândim că ar putea apărea vreo noutate în raportul nostru cu munca. Pentru că ceea ce se încețoșează în noi – drept pentru care apoi se întunecă modul de a trăi munca – e conștientizarea naturii eului nostru: lipsește conștiința disproporției nemărginite dintre lucrurile pe care le am în față și amplitudinea dorinței mele, drept pentru care, chiar dacă

¹⁹ C. Pavese, *Il mestiere di vivere*, Einaudi, Torino 1973, p. 190.

reușesc să obțin ceea ce vreau, totul e puțin și mic pentru capacitatea sufletului meu și nici măcar dacă lucrurile merg bine nu voi putea fi satisfăcut. Asta nu e o problemă etică, nu e vorba de-a zice: «Trebuie să mă mulțumesc cu mai puțin», și pentru că nu putem să ne mulțumim cu mai puțin. Ne vom putea „mulțumi” – adică să fim liberi – doar dacă avem totul, pentru că orice altceva care nu e totul – banii, puterea, cariera – e prea puțin. Atunci chestiunea e dacă începem să înțelegem că viața noastră nu o împlinește ceea ce facem, ci o împlinește raportul cu prezența Sa acum.

De asta don Giussani spunea că doar de la recunoștință se poate naște gratuitatea – să sperăm că vom lucra asupra acestui punct – adică, un raport nou și diferit cu munca, acea «modalitate subversivă și surprinzătoare» de a trăi lucrurile obișnuite care pătrunde în istorie odată cu creștinismul,²⁰ cum am văzut în imaginile lui Millet proiectate la intrare: viața cotidiană, lucrurile obișnuite schimbate de prezența lui Cristos, de o privire în privirea noastră. Ne putem schimba doar dacă munca noastră e atinsă de memoria lui Cristos. Problema e memoria, altfel trăim ca toți ceilalți, chiar ca toți ceilalți.

În ultima sa carte, scriitorul francez Emmanuel Carrère vorbește despre începutul creștinismului în felul următor: «Sunt convins că puterea de convingere a sectei creștine [probabil folosește această expresie pentru că într-o anumită perioadă din viața sa a fost creștin, dar acum nu mai este] se bazează mai ales pe capacitatea de a inspira gesturi care lăsau cu gura căscată, gesturi – și nu doar cuvinte – care contraziceau comportamentele normale ale oamenilor. Așa sunt oamenii, n-ai ce face: cei mai buni dintre ei își iubesc [...] prietenii, și toți își urăsc dușmanii; preferă să fie puternici nu slabi, bogați nu săraci, mari nu mici, preferă să comande în loc să asculte. Așa e, e normal, nimeni nu a spus vreodată că ar fi rău. Nu o spune înțelepciunea greacă și nici măcar religia ebraică. Acum apar tot felul de oameni care nu doar spun, dar fac exact contrariul. La început nimeni nu înțelege motivul, nimeni nu înțelege la ce bun acea inversiune absurdă de valori. Apoi unii încep să vadă limpede. Încep să înțeagă la ce bun, sau câtă bucurie, câtă forță, câtă intensitate câștigă viața din acel comportament aparent fără sens. Și atunci nu au decât o singură dorință [am auzit ieri], să facă la fel ca ei».²¹

²⁰ Vezi aici, p. 83.

²¹ E. Carrère, *Il Regno*, Adelphi, Milano 2015, p. 148.

Prosperi. «Don Giussani ne-a spus că virginitatea ca origine a raportului cu lucrurile e calea tuturor. Putem spune că e secretul vieții. Ce înseamnă că virginitatea e modalitatea cea mai adevărată pentru a trăi viața chiar și în căsnicie?»

Carrón. Fie că e vorba de muncă, fie că e vorba de afecțiune, ne întoarcem mereu la același punct: conștiința naturii eului. Problema raportului cu celălalt se află în eu, adică în percepția pe care o am despre mine și deci despre celălalt. Dar asta ni se pare individualism. Nu, nu! Problema e în percepția de sine, și dacă cuiva nu-i e limpede asta, atunci descarcă pe celălalt (el sau ea) responsabilitatea de a-i «rezolva» propria dorință de împlinire. Dar celălalt nu o rezolvă, nu poate să facă asta: de aceea de multe ori raportul devine violență. *Sensul religios* vorbește astfel despre «caracterul exigent al vieții»: «Un fragment din *Romeo și Julieta* de Shakespeare exprimă în mod sintetic deschiderea analogică a dinamismului iubirii la om: „Arată-mi o iubită care să fie numai foarte frumoasă; ce altceva este frumusețea ei, dacă nu un îndemn în care eu să citesc numele aceleia care dintre cele mai frumoase este mai frumoasă?” . Farmecul unei frumuseți urmează o traiectorie parodoxală: cu cât e mai frumoasă, cu atât mai mult trimite spre altceva [...], nu închide, ci deschide mai mult dorința, e semnul a altceva. [...] Caracterul exigent al existenței umane se referă la *ceva dincolo de sine*, ca la sensul său, scopul său. Exigențele umane constituie referință, afirmație implicită a unui ultim răspuns care stă *dincolo* de modalitățile existențiale experimentabile».²²

Experiența ne spune că un eu și un tu trezesc, unul în celălalt, în mod reciproc, o dorință infinită – de plinătate, de împlinire – care e disproporționată față de capacitatea celor doi de a-i răspunde. De aceea, doar orizontul unei iubiri mai mari îi împiedică pe cei doi să se consume fiecare într-o pretenție (până la urmă violentă) ca celălalt sau cealaltă – limitați din punct de vedere structural – să răspundă la acea dorință infinită pe care totuși [unul din cei doi] a trezit-o.²³

Inima ta, de bărbat chemat la căsătorie, și inima mea, de bărbat chemat la virginitate ca formă a vocației, au ambele aceeași exigență: pe Cristos, unicul în stare să răspundă la setea de fericire pe care celălalt o trezește constant în mine. În acest sens, virginitatea, cum am auzit ieri de la don

²² L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p.178.

²³ Cfr. J. Carrón, «Raggio divino al mio pensiero apparve, Donna, la tua beltà» (G. Leopardi), *Tracce-Litterae Communionis*, octombrie 2006, pp. I-IV.

Giussani, «este forma vizibilă de viață care le atrage tuturor atenția la același ideal al tuturor, pentru toți, care e Cristos, singurul pentru care merită să trăiești și să mori, să lucrezi, să îți iubești femeia, să îți educi copiii, să susții și să ajuți un popor». De aceea virginitatea e pentru toți. Ne convine. Fiindcă doar dacă Cristos determină raportul meu cu celălalt, cu soția sau cu soțul, doar dacă Cristos e realmente prezent și acceptat în viața mea, acel raport va putea să nu devină violent, va putea fi gratuit. Virginitatea ca dimensiune pe care suntem chemați cu toții s-o trăim arată, de fapt, acel raport cu celălalt ca pură afirmare a ființei sale («îl iubești pe celălalt pentru că există»), care are în sine acea «nuanță de gratuitate», de «puritate absolută», de care am auzit ieri vorbindu-ni se și pe care doar Cristos o face posibilă. Datorită recunoștinței pentru că suntem iubiți de Cristos, sub presiunea emoției profunde pentru caritatea pe care Cristos o are față de mine, poate înflori în viața mea gratuitatea. Sub presiunea acestei emoții, îl voi putea iubi și privi gratuit pe celălalt, fără să pretind să poată umple ceea ce nu poate umple – inima mea, care e nevoie infinită – datorită limitei sale. M-a mirat sfârșitul intervenției lui don Giussani: «Lupta [...] împotriva nihilismului [care poate fi prezent în societate sau în raporturi] e această emoție profundă trăită».²⁴

Prosperi. «Ce diferență există între mulțumire și bucurie? Giussani ne-a spus că bucuria e mai mult decât mulțumire. Cum putem fi bucueroși?»

Carrón. Doar trăind așa cum ne spunem. Fiți atenți la cele spuse de don Giussani în înregistrarea de ieri: «Bucuria implică o gratuitate absolută, care e posibilă doar cu prezența divinului».²⁵ Doar dacă Cristos ne invadează viața, putem fi bucueroși, altfel vom depinde de cu totul altceva și nicio mulțumire nu va putea fi comparată cu această bucurie. De asta Isus spune că bucuria provocată de prezența Sa nu va putea fi eliminată de nimeni.

Prosperi. «Cum să susținem și să sporim unitatea dintre noi urmându-l pe cel care ne conduce azi?»

Carrón. Cu mulți ani în urmă, la o Equipe a CLU, l-au întrebat pe don Giussani cum poate fi aprofundată această unitate. Cineva îi vor-

²⁴ Vezi aici, p. 88.

²⁵ Vezi aici, p. 87.

bea de exigența și voința de a aprofunda comuniunea (de multe ori ne gândim că a aprofunda comunitatea ar fi ceva ce putem face noi). Ascultați răspunsul lui don Giussani: «A spune: „Există această lipsă de comuniune, drept pentru care dorința e să aprofundăm comunitatea dintre noi”, duce la ceva fictiv, ca atare ar duce la ceva fictiv. Însă, pofta de a aprofunda credința în mine [...], aprofundarea credinței în mine, asta e ceea ce mă leagă de voi în comuniune. Există un pericol prezent și foarte difuz în mișcare: acela de a gândi că salvarea înseamnă aprofundarea propriei apartenențe la obiectivitatea comuniunii. Dar obiectivitatea comuniunii se naște din aprofundarea credinței personale, deoarece credința e raportul cu Cristos și cu Dumnezeu».

Nu e vorba că Ioan și Andrei ar fi aprofundat comuniunea dintre ei ajungând la un acord sau încercând să se „încălzească” puțin vorbind de comuniune. Nu! Așa cum am ascultat chiar ieri, rostit de don Giussani, acei doi erau plini de același lucru. Și cu cât cineva e mai plin de același lucru care îl umple pe celălalt, cu atât este o mai mare comuniune între ei. Altfel cădem în ispița de a gândi că comuniunea ar fi ceva ce putem realiza noi. Și, într-adevăr, continuă don Giussani: «Cu cât aprofundez mai mult credința, cu atât mă unesc mai tare cu tine, chiar și dacă tu opui rezistență. Când o să fiți căsătoriți, cu cât un bărbat va aprofunda mai mult sensul raportului său cu Cristos [cum vedeți, revine mereu în același punct] în cadrul funcției care îi este dată, cu atât își va iubi mai mult soția, chiar dacă ea l-ar înșela. Aprofundarea credinței în persoană e cea care, ca și corolar, ca și consecință, maturizează comuniunea. Nu vrând să aprofundăm comuniunea dintre noi, comuniunea se și maturizează [noi confundăm originea, punctul din care izvorăște comuniunea cu altceva: îl identificăm cu voința noastră de construire]: așa apar și se privilegiază, de fapt, aspectele psihologice, sentimentale, ideologice». Don Giussani se oprește îndelung pe acest subiect ca să sublinieze «că problema e persoana, că totul derivă din credința persoanei».²⁶ Totul, chiar și prezența: «Prezența va fi o consecință a acestui lucru, o consecință, chiar și din punct de vedere dinamic [...]: prezența se conturează cu cât e mai profundă conștiința credinței pe care o am în mine. De asta am subliniat anumiți termeni», spune Giussani: «Prezența „umple”, dă „gust”, dă „pace”, pentru că toate sunt simptome personale. La ce anume i se opune această subliniere, ieșită la iveală mai ales anul acesta, cu ideea de prezență? Se opune ideii unei prezențe ca și „comunitate”, ca și colectivitate, ca și grup. Nu e vorba

²⁶ L. Giussani, *Dall'utopia alla presenza* (1975-1978), op. cit., pp. 250-252.

că n-ar trebui să existe, ci e consecință», deoarece cu cât cineva trăiește mai mult cele spuse ca și experiență personală, cu atât se exprimă mai mult și ca grup. «Altfel devine ideologic [așa cum se întâmplă de multe ori], ne irosim mai degrabă mai devreme decât mai târziu, obosim.»²⁷

Așadar problema e persoana, totul derivă din credința persoanei. De aceea, «ce anume ne adună aici? [...] E problema propriei vieți, a vieții mele, a semnificației vieții mele, a adevărului vieții mele, a adevărului raportului meu cu lumea și de aceea a adevărului raportului meu cu timpul, cu destinul! Aceasta e problema: e credința». Mi se pare că, după ceea ce am văzut întâmplându-se în fața ochilor noștri ieri, timp de două ore, e clar pentru toți: problema e credința, adică «ce înseamnă cu adevărat că Cristos e semnificația vieții mele. Restul e totul corolar, apare, iese la suprafață cu instrumentele sale meditative, dar acesta e punctul».²⁸

Atunci chestiunea e să urmăim. A urma e ceea ce va face să devină tot mai mult al nostru ceea ce ni s-a întâmplat. «Azi cineva termina problematica ei cu o întrebare: „Ce trebuie să fac?”. Și răspunsul era: „Urmează! Urmează [...] autoritatea. Urmează: dacă urmezi, vei înțelege; dacă nu urmezi, nu vei înțelege”. Aceasta e greșeala celor care nu au urmat evoluția istoriei Mișcării: au rămas, de exemplu, la primii ani, și acum, chiar în fața vastității Mișcării, renaște în ei un dor al primelor vremuri și vor să judece cu capul lor ceea ce spune acum Mișcarea, vor să judece cu modul lor de a gândi și simți. [De-a dreptul, unii spun că schimb structura genetică a mișcării!] În timp ce ar trebui să revină, ca la început, să urmeze. La început au înțeles pentru că au urmat. Acum însă sunt mari și spun: „Nu, vrem să înțelegem noi; noi vrem să urmăim ceea ce ni se pare corect”. Și așa greșesc, chiar și în politică.»²⁹

Prieteni, viața e ceva serios.

Să ne ajutăm s-o trăim cu seriozitate!

²⁷ *Ibidem*, pp. 251-252.

²⁸ *Ibidem*, p. 252.

²⁹ L. Giussani, *Affezione e dimora*, Bur, Milano 2001, p. 71.

ANUNȚURI

Rugăciune pentru creștinii persecutați

Papa Francisc a lansat un nou apel plin de mâhnire în favoarea creștinilor persecutați: «Din păcate, se întâmplă încă în zilele noastre, să auzim strigătul sufocat și neglijat al multor frați și surori de-ale noastre care, fără apărare, sunt uciși în mod public, de-o manieră atroce – decapitați, răstigniți, arși de vii –, sau sunt constrânși să își părăsească țara». Această situație gravă nu poate să nu interogheze pe fiecare dintre noi și întreaga mișcare. Conferința Episcopală Italiană e în curs de a concepe o inițiativă de rugăciune care să implice întreaga Biserică. Imediat ce va fi decisă modalitatea și forma gestului, vă vom transmite.

Meeting pentru prietenia între popoare 2015

După cum știți deja, anul acesta Meetingul va avea loc de joi, 20 august (cu deschidere la ora 12) până miercuri, 26 august (cu închidere la ora 24). Organizatorii s-au gândit la această nouă perioadă mai ales pentru a favoriza participarea unui număr mai mare de persoane, deoarece Meetingul se construiește participând personal la eveniment, așa cum spunea don Giussani, cel puțin o zi. Meetingul e gestul cel mai expresiv al unei istorii: a deveni conștienți de asta e primul mod pentru a-l susține. În anii aceștia multă lume, vizitând Meetingul pentru prima dată, a rămas impresionată de întâlniri și de expoziții, dar mai ales de cei care l-au organizat, care participă, care ascultă, care sunt interesați, care se lasă provocați și pun întrebări, care lucrează gratis și sunt bucu-roși. Multă lume găsește în Meeting un spațiu de dialog, de conviețuire și de întâlnire, până la a întreba cine sunt cei care îl realizează, vrând să cunoască originea acestei experiențe. De aceea participarea personală la Meeting e o ocazie pentru toți ca să redescoperim experiența de la care se naște și ce anume aduce.

Titlul de anul acesta e luat dintr-o poezie a lui Mario Luzi: «Ce-i lipsește acestei absențe, / inimă, / încât dintr-o dată te umpli de ea?». Cu toții putem înțelege importanța culturală a unui titlu ca acesta, pentru că, așa cum am văzut zilele astea, la originea întregii confuzii actuale – drept pentru care nu mai există nicio evidență – se află o încețoșare a conștiinței cu privire la natura eului. Deci va fi interesant de abordat această întrebare în căutarea unui răspuns, fiindcă altfel sărăcirea persoanei și reducția dorinței vor fi mereu tot mai inevitabile.

Viața Fraternității

Reiau câteva aspecte din viața Fraternității asupra cărora am primit mai multe solicitări de clarificare.

Visitor ai grupurilor de Fraternitate. Deja cu prilejul întâlnirii cu priorii grupurilor de Fraternitate din dieceza de Milano, din data de 4 decembrie 2013— al cărei conținut l-ați putut citi — avusesem ocazia să amintesc ceea ce eu însumi am auzit întotdeauna de la don Giussani, și îmi închipui că la fel și voi, ca mine, legat de funcția visitorului în cadrul grupului de fraternitate. Spunea: «Tu, visitor, mergi acolo unde nu pot ajunge eu; întrucât eu nu pot ajunge până acolo, mergi tu». Visitorul nu aparține direct structurii Fraternității ca atare. E pur și simplu figura care are ca scop oferirea unei prietenii, a unui raport; e o modalitate pentru a face să ajungă privirea celui care conduce, îmbrățișarea celui care are responsabilitatea conducerii și pe care cel care conduce nu reușește s-o ducă în mod direct. Funcția visitorului nu e nimic altceva decât aceea de a duce, prin propria prezență, însăși prezența mea, acolo unde îmi e imposibil să ajung (mi-ar plăcea să pot merge peste tot, dar nu se poate, din moment ce suntem mulți și în multe colțuri ale lumii). În acest sens, visitorul e indicat de cel care conduce sau cel puțin se judecă alegerea visitorului împreună cu cel care conduce. Un grup de Fraternitate care ar dori ajutorul unui visitor pentru propriul drum va trebui deci, după ce a identificat persoana, să întrebe responsabilul diecezan sau regional dacă e ceva oportun sau dacă persoana e potrivită, tocmai pentru valoarea sa în legătură cu conducerea centrală a Fraternității.

Alegerea responsabililor diecezani. Cred că ar fi bine să explic bine cum am abordat și cum am încercat să răspundem la acest aspect al vieții Fraternității. Chiar de la începutul constituirii Fraternității, don Giussani se gândise la o structură pentru conducerea ei, aceea a Diaconiei centrale, la care participă responsabilii regionali ai Fraternității care sunt aleși — acolo unde Fraternitatea e recunoscută de episcopul diecezei — dintre responsabilii diecezani care, la rândul lor, sunt aleși de către înscrișii care locuiesc în dieceză. Pentru desemnarea responsabilului diecezan (conform art. 30 al Statutului) a fost redactată o procedură specifică, astfel încât toți să poată fi informați de perioada și modalitatea acestei alegeri. În anumite dieceze s-a început deja implementarea acestei proceduri. Dar de la unii am primit niște întrebări care arată o dificultate în a înțelege natura acestui gest. Punctul cel mai important de clarificat se referă la autoritatea Fraternității și ce înseamnă că Fraternitatea își alege conducătorul. Don Giussani descrie cum se identifică

autoritatea: autoritatea, sau «punctul de referință, nu e suma participanților la întâlnire». Atunci, unde e autoritatea? «Toată istoria ebraico-creștină semnaleză într-o autoritate stabilită de Dumnezeu, după o gamă variată, pe care dacă o urmăm și o ascultăm, suntem asigurați că suntem pe drumul cel bun». Noi aparținem acestei istorii. De ce am urmat autoritatea lui don Giussani? Oare am ales-o noi? Ne-a fost dată de Dumnezeu și noi am recunoscut-o. Aceasta e modalitatea, așa cum Dumnezeu a făcut mereu în istoria poporului evreu. Atunci cum se alege autoritatea? În mod abstract se poate spune că trei sunt formele prin care oamenii pot alege autoritatea. Spune Giussani: una, prin vot democratic; alta, pentru că cineva se impune ca șef; și alta, recunoscând că e dată de Dumnezeu. Don Giussani spune: «Această autoritate nu e rodul unui vot democratic, cu atât mai puțin nu poate fi impetuoșitatea pretențioasă a cuiva care zice: „Eu sunt șeful”. Rămâne o singură soluție: care e un har oferit de Dumnezeu». Și cum e un har, se poate primi sau refuza, dar oricum rămâne un har: «Autoritatea e cineva prin care Dumnezeu ne-a dat harul de a stabili punctul de introducere a noastră în istorie». E exact ceea ce am recunoscut noi în don Giussani. Odată fixată de Dumnezeu autoritatea, care e sarcina ei? Autoritatea are datoria de a indica pe cine consideră mai util pentru a ajuta Fraternitatea să facă un drum. Și de aceea don Giussani zicea: «Această autoritate are de asemenea cea mai mare preocupare și cea mai mare sarcină să identifice, dintre cei care se adună împreună, pe aceia care traduc cel mai bine ceea ce a adus el. Adică: indicarea noii autorități trece prin autoritatea cu care Dumnezeu ne-a chemat». Ați văzut cum s-a întâmplat cu mine. Eu nu sunt aici pentru că așa am ales eu, sau pentru că ați ales voi. M-a ales el, chemându-mă din Spania. El a indicat autoritatea. Asta nu a împiedicat ca, apoi, să trebuiască să trecem prin toate procedurile stabilite pentru confirmarea din partea Diaconiei centrale, a ceea ce don Giussani indicase. Și Diaconia centrală a Fraternității, urmând indicația lui don Giussani, m-a ales pe mine. Prima lui preocupare a fost aceea de a indica autoritatea. «Altfel alternativa ar fi ca metoda democratică sau impunerea pretențioasă a cuiva să clarifice continuitatea conducerii». Dar, procedând așa, ne-am întoarce la una din metodele pe care don Giussani le-a refuzat pentru identificarea conducătorului Fraternității, deoarece «continuarea e [întotdeauna] o ascultare, chiar și continuarea e ascultare: afirmarea operei Altcuiva [...]. Indicația pe care ne-o dă autoritatea, în privința unei noi autorități care să continue, această indicație nu e în mod necesar indicarea celui mai tare sau a celui mai sfânt». E o ușurare! «Cuvântul ascultare, deci, intră în terenul libertății

și purifică libertatea, și o face să fie ceea ce trebuie să fie, adică uimire, recunoaștere și adevărată adeziune la ceea ce Dumnezeu ne oferă, prin autoritatea pe care a stabilit-o. Această autoritate stabilește o altă autoritate și noi urmăm această altă autoritate», spune tot don Giussani. «Ceea ce spunem despre mișcarea noastră e analog cu Biserica lui Dumnezeu. De aceea umilința e caracteristica autorității: umilința, lipsa de impunere. Pentru că ascultarea e cea care salvează unitatea istoriei» (FCL, *Documentație audiovizuală*, Diaconia CL Spania, Milano, 4 iunie 1993).

Tot ceea ce am spus e valabil și pentru identificarea responsabilului în propriile dieceze și a responsabilului regiunii pastorale în care e organizată Fraternitatea. Într-adevăr, propunerea de desemnare e făcută de cei care conduc Fraternitatea și este supusă liberei exprimări a participanților la adunare.

SFÂNTA LITURGHIE

Lecturile Sfintei Liturghii: Fp 4, 8-12; Ps 117 (118); 1 In 3, 1-2; In 10, 11-18

PREDICĂ DE DON FRANCESCO BRASCHI

«De aceea mă iubește Tatăl: pentru că îmi dau viața, pentru ca s-o iau din nou ... Am putere să o dau și putere să o iau din nou» (*In 10,17-18*). Aceste cuvinte ale lui Cristos ar putea aluneca, ar putea trece neobservate printre multele cuvinte auzite zilele acestea. Sau ar putea lăsa în noi – însă doar pentru puțin – un ecou sentimental, eventual chiar prezentimental că sunt cuvinte importante, dar care în ultimă instanță au legătură mai mult cu raportul dintre Cristos și Tatăl decât cu exigențele vieții noastre concrete, aici și acum.

În schimb aceste cuvinte ne-au fost, nu pur și simplu citite, ci de-a dreptul vestite. Ba mai mult: ne-au fost spuse de Cristos însuși care vorbește și e subiectul liturghiei Bisericii. Și, deci, nu ne mai putem gândi că reprezintă ceva diferit sau separat de reîntâmplarea Lui, de faptul că e o Prezență prezentă acum, aici, pentru fiecare dintre noi.

Dar ce înseamnă: «*De aceea* mă iubește Tatăl: pentru că îmi dau viața, *pentru ca s-o iau din nou*», adică: «*Pentru ca s-o am din nou*»? Ce înseamnă că rațiunea iubirii Tatălui pentru Cristos nu constă pur și simplu în faptul că El își dă viața, ci că o dă „cu scopul” de o avea din nou, „pentru ca” El s-o aibă din nou? Noi toți credem că știm ce înseamnă să îți «dai viața»: înseamnă să te oferi, să te sacrifici, și suntem mai mult decât dispuși – cel puțin la capătul unui curs de Exerciții spirituale – să recunoaștem măreția faptului că Cristos își dă viața pentru noi.

Dar există un risc în acest „știm”. Dacă Paștile lui Cristos nu devin *metoda* trăirii realului, există riscul ca oferirea vieții pentru noi, din partea lui Cristos, să rămână un gest îndepărtat în spațiu și timp, să rămână o amintire pioasă la care să ne întoarcem din când în când cu gândul.

Există riscul să ne uităm la Crucea lui Cristos, la faptul că își dă viața, ca la o „misiune îndeplinită”, pe care am comemorat-o la Caravaggio (sau altundeva) în Vinerea Mare, dar pe care acum o privim mai ales ca ceva care rămâne pe umerii noștri, care devine Crucea *noastră*. Care alimentează până și – Dumnezeu n-ar vrea! – un dubiu plin de amărăciune: că Cristos, odată îndeplinită opera sa, ar fi plecat; sau că – cel puțin – ar rămâne doar dacă judecata mea i-o permite.

În schimb există mai mult de atât pentru noi! Faptul că Cristos redobândește viața după ce și-a oferit-o, schimbă întreaga perspectivă,

schimbă toată judecata! Tatăl care își iubește Fiul pentru că, recăpătând viața după ce și-a oferit-o, Cristos face din propria viață o ofertă permanentă, un dar continuu, o fecunditate căreia nu i se sustrage nici măcar o clipă a istoriei și niciun loc al Creației.

Tatăl și Fiul se cunosc reciproc și perfect – cum afirmă evanghelia pe care tocmai am citit-o (cfr. *In* 10, 15) –, pentru că împărățesc în comuniune totală Spiritul Sfânt, care e manifestarea și realitatea celui avânt de iubire care îi face să se îndrepte în afara Lor, și care constituie singura «putere» (cfr. *In* 10, 18) pe care o are Cristos de a-și da viața și de-a o redobândi apoi. Iată ce înseamnă că Cristos este «piatra unghiulară», acea piatră care susține totul și care nu lipsește niciodată.

Dăruirea propriei vieți, oferirea Sinelui din partea lui Cristos sunt ascultarea sa plină de iubire față de iubirea și porunca Tatălui. Acea ascultare care transformă istoria în locul continuei fecundități a Paștilor, în continua generare a omului nou, a *individului înnoit*, care se recunoaște regenerat „printr-o speranță care nu dezamăgește” (cfr. *1Pt* 1,3-4). Acesta e faptul nou care izbucnește în istorie odată cu Paștile lui Cristos. Și care *ne* definește, care definește fiecare existență umană de-o manieră ce nu poate fi uitată și ștersă.

Dar cine este, care sunt caracteristicile acestui om nou generat de Paști?

Omul nou e cel care se știe cunoscut de Cristos și cel care Îl cunoaște ca păstorul care nu e un mercenar, care nu își abandonează *niciodată* oile (cfr. *In* 10,11-13), care nu se gândește niciodată despre el: «Nu există».

E cel care știe realmente că este fiul lui Dumnezeu (cfr. *1In* 3,1), generat spre o existență *deja certă* a faptului că propria consistență vine de la Tatăl, și totodată pătruns de așteptare, de dor pentru ceea ce încă nu a fost revelat.

E cel care, în conștiința întregii sale sărăcii, se știe chemat să trăiască din aceeași viață a lui Cristos, și pentru asta nu se teme să iasă, pentru că Cristos însuși *e deja afară*, în căutarea oilor care sunt în afara țarcului sigur, dincolo de țarcul cel sigur (cfr. *In* 10,16).

Permanent, obiectiv prezent între noi, Cristos înviat e singura piatră pe care se poate consturi și susține realitatea. El este cel care ne construiește *oameni salvați*: salvați mai ales de pretenția de a vrea să determinăm după măsura noastră chipul realității.

Realitatea e Cristos. Și Cristos știe bine cum și când să se reîntâmple pentru fiecare dintre noi. Am experimentat-o la Roma. A experimentat-o ieri după amiază. Am experimentat-o azi dimineață.

Suntem recunoscători pentru că Cristos nu lasă să ne lipsească martorii și maeștrii cerți de reîntâmplarea Sa. I-am întâlnit încă o dată. I-am ascultat. Am întâlnit privirea lor aprinsă de recunoașterea lui Cristos prezent: papa Francisc, don Giussani, don Julián.

Să ne rugăm pentru ca fiecare dintre noi să fie transformat într-un om cert și bucuros de către harurile care se revarsă cu o abundență de neimaginat asupra noastră și asupra întregii mișcări.

MESAJE PRIMITE

Dragilor,

Nu vreau să vă lipsească salutul meu și binecuvântarea mea cu ocazia importantului gest în care, și anul acesta, se reînnoiește apartenența voastră conștientă, a tuturor, la Biserică conform carismei monseniorului Luigi Giussani.

O prezență în privire, mai ales în acest timp în care mulți creștini, oameni ai religiilor și constructori de dreptate plătesc personal cu viața, cu exilarea și cu mari suferințe, reprezintă o invitație presantă la convertire radicală care să dispună la oferirea totală de sine.

Mă rog pentru ca o credință matură să își facă drum în fiecare. Ea e astfel atunci când dorința de a-l vedea pe Isus față în față devine, prin har și credință, dominantă în cursul zilei noastre și ne face capabili de acea „posesiune în distanță”, la care Servul lui Dumnezeu, don Luigi Giussani, nu se obosea niciodată să ne recheme.

Cu afecțiune, o binecuvântare specială

E.S.R. cardinal Angelo Scola

Arhiepiscop de Milano

Dragă don Julián,

Mă alătur întregii Fraternități a Comunione e Liberazione în acest moment de har în care Domnul ne-a atins din nou prin Audiența publică a papei Francisc din 7 martie. Sfântul Părinte ne-a amintit că „după șaizeci de ani carisma orginară nu și-a pierdut prospețimea și vitalitatea” și în același timp ne-a invitat să fim „descentrați” pentru că „centrul e unul singur, e Isus, e Isus Cristos!”.

Tema din acest an „o prezență în privire” vă ajuta să surprindem acest centru așa cum a făcut mereu don Giussani, pentru ca să poată fi realmente centrul vieții noastre și al misiunii noastre în lume. În acest timp de martiri îi cer Spiritului harul ca Exercițiile Spirituale să reînnoiască adevărul experienței voastre și ardoarea mărturieii, mereu deschise la surprizele lui Dumnezeu.

Mă rog și Mamei Domnului pentru voi toți și vă urez să putem duce oriunde acea „privire” inconfundabilă a lui Isus pe care am învățat-o de la don Giussani și pe care tu ne inviți s-o menținem vie în periferiile existenței, urmându-l pe papa Francisc.

Vouă tuturor, vă transmit îmbrățișarea mea cordială și binecuvântarea Domnului

E.S.R. monsenior Filippo Santoro

Arhiepiscop Mitropolit de Taranto

TELEGRAME TRIMISE

Sfinția Sa Francisc

Sfinția sa,

Mesajul dumneavoastră de la începutul Exercițiilor noastre spirituale și salutul dumneavoastră pe care ni l-a adus cardinalul Müller au reînnoit în noi certitudinea prezenței lui Cristos înviat care ajunge la noi prin maternitatea Bisericii. Pentru asta vă sunt recunoscător împreună cu cei 24.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione prezenți la Rimini și cu miile de prieteni aflați în legătură directă cu noi din 17 țări ale lumii.

Cu toții cuprinși de marele eveniment al întâlnirii cu dumneavoastră în piața Sfântul Petru, ne-am dat seama că avem încă nevoie să înțelegem importanța darului lui Dumnezeu pentru viața noastră, care a fost don Giussani: «Totul, în viața noastră, începe cu o întâlnire. Isus Cristos mereu ne *primerează*». În piața Sfântul Petru dumneavoastră ați făcut să se întâmple în fața ochilor noștri lucrul despre care ne-ați vorbit: o întâlnire, plină de îndurare. Cuvintele dumneavoastră ne-au făcut mai conștienți de nevoia noastră infinită, făcându-ne să cerem să fim săraci cu duhul pentru a primi darul convertirii.

De aceasta am reparcurs istoria noastră, semnată de rechemări continue ale lui don Giussani: «Inima noastră e oarecum izolată, sau, mai bine, Cristos rămâne izolat de inimă» pentru că «nu Îl așteptăm zi și noapte». Simțim urgența unei credințe mature pentru a o propune într-un mod mai intens întregii lumi. A-l urma pe Cristos și a-l iubi în toate pe Cristos este caracteristica principală a drumului nostru.

Cu intenția de a propune o amintire vie la zece ani de la nașterea în Cer, am văzut și ascultat o mărturie a lui don Giussani despre Cristos care nu a fost ieri, ci se întâmplă acum, care ne-a umplut de tăcere, făcându-ne să retrăim evenimentul întâlnirii lui Ioan și Andrei la Iordan, pentru care a fost ușor să Îl recunoască datorită excepționalității fără asemănare pe care o comunica Cristos, deoarece corespundea așteptărilor inimii: «Cei doi au spus-o altor prieteni, ca un mare fluviu ce se umflă; și au ajuns să îi spună mamei mele. Și mama mea mi-a spus-o mie, când eram mic, și eu spun: „Doar tu ai cuvinte care corespund inimii”».

Pe urmele trasate de don Giussani, vrem să îl urmăm pe succesorul lui Petru afectiv și efectiv, pentru a fi colaboratori activi ai pasiunii sale misionare, adică «brațe, mâini, picioare, minte și inimă ale unei Biserici în ieșire».

Perseverând în rugăciunea cotidiană pentru susținerea ministerului dumneavoastră universal, îi cerem Fecioarei *Salus populi romani* să obțină de la Fiul său înviat mângâierea îndurării pentru toți frații noștri creștini persecutați și uciși pentru simplul fapt că au credință și pentru frații oameni care mor fugind din casele lor în căutarea fericirii.

Dumneavoastră, Sfinte Părinte, vă cerem o rugăciune astfel încât, fiecare dintre noi, să țină aprins focul amintirii primei întâlniri și să fie liber, centrat în Cristos și în Evanghelie.

Preot Julián Carrón

Sfinția Sa, papa emerit Benedict al XVI-lea

Sfinte Părinte,

La Exercițiile spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione am meditat asupra situației omului contemporan, în care – cum ați spus Dumneavoastră – «prăbușirea siguranțelor străvechi a devenit un fapt împlinit». În acest context memoria recunoscătoare a carismei lui don Giussani și marea întâlnire cu papa Francisc la Roma ne-au atras atenția la nevoia urgentă ca fiecare dintre noi să trăiască mereu tot mai mult credința ca răspuns la exigențele profunde ale propriei inimi, astfel încât fiecare circumstanță și întâlnire să fie trăite cu prezența lui Cristos în privire, pentru a fi «brațe, mâini, picioare, minte și inimă ale unei Biserici în ieșire».

Asigurându-vă de rugăciunea noastră zilnică, cerem ca Domnul înviat să continue să fie lumina care strălucește în bucuria chipului dumneavoastră.

Preot Julián Carrón

E.S.R. cardinal Angelo Bagnasco

Președinte al Conferinței Episcopale Italiene

Dragă Eminență,

La capătul Exercițiilor spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au participat 24.000 de adulți și alte mii de oameni aflați în legătură directă cu noi, ne întoarcem la casele noastre mai dornici de a fi centrați pe Cristos, pe urmele trasate de don Giussani, pentru a fi în societatea italiană «brațe, mâini, picioare, minte și inimă ale unei Biserici în ieșire», după misiunea primită de la papa Francisc în piața Sfântul Petru.

Preot Julián Carrón

E.S.R. cardinal Stanisław Rylko
Președinte al Consiliului Pontifical pentru Laici

Dragă Eminență,

La capătul Exercițiilor spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au participat 24.000 de adulți și alte mii prin legătură directă cu noi, ne reînnoim dorința de a fi «brațe, mâini, picioare, minți și inimă ale unei Biserici în ieșire pentru a merge să căutăm pe cei aflați departe, în periferie», așa cum ne-a cerut papa Francisc în piața Sfântul Petru, conștienți de faptul că «centrul e unul singur, e Isus, Isus Cristos!», așa cum don Giussani ne-a mărturisit prin toată viața sa.

Preot Julián Carrón

E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop de Milano

Dragă Angelo,

Am trăit aceste zile ca cerere a acelei convertiri despre care ne-ai scris în scrisoarea ta, conștienți că nevoii nemărginite a inimii noastre nu îi putem răspunde prin discursuri sau prin acțiunile noastre, ci doar recunoscându-l pe Cristos care ni se întâmplă acum, așa cum ne-a mărturisit mereu don Giussani și cum am văzut întâmplându-se din nou cu papa Francisc la Roma. «Centrul e unul singur, e Isus, Isus Cristos», acesta e tot programul nostru de viață.

Preot Julián Carrón

E.S.R. monsenior Filippo Santoro
Arhiepiscop de Taranto

Dragă Filippo,

Recunoscători fiind pentru scrisoarea ta, zilele acestea am trăit proșpețimea și vitalitatea carismei pentru că l-am văzut reîntâmplându-se pe Cristos prezent aici și acum ca Unicul care potolește nevoia nemărginită a inimii noastre. Urmându-l pe papa Francisc, cerem să fim mereu mai descentrați de la noi înșine pentru a fi, «centrați pe Cristos, brațe, mâini, picioare, mine și inimă ale unei Biserici în ieșire».

Preot Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor preluate din Istoria artei care însoțeau audiția fragmentelor de muzică clasică la intrare și la ieșire)

În dublul parcurs al zilei – de la răsărit până la apus – și al vieții – de la copilărie până la bătrânețe –, operele lui Jean François Millet surprind sacralitatea existenței omului în fiecare moment al său. Invitația euharistică de a «face totul în amintirea mea» găsește în gesturile simple ale vieții cotidiene răspunsul unei credințe capabile să surprindă pozitivitatea inexorabilă a realității.

- 1 *Buchetul de margarete*, 1871-74, Paris, Musée d'Orsay
- 2 *Supa*, 1861, Marsilia, Musée des Beaux-Arts
- 3 *Îmbucătura*, 1860, Lilla, Musée des Beaux-Arts
- 4 *Mamă legănându-și pruncul*, 1870-73, Cincinnati, Taft Museum of Art
- 5 *Femeie și copil (Tăcere)*, 1855-60, Chicago, The Art Institute
- 6 *Somnul copilului*, 1854-55, Norfolk, Chrysler Museum of Art
- 7 *Țăran care altoiește un copac*, 1855, Munchen, Neue Pinakothek
- 8 *Copilul bolnav*, 1858, Colecție privată
- 9 *Primii pași*, 1858-1866, Cleveland, Museum of Art
- 10 *Grădina*, 1860, Boston, Museum of Fine Arts
- 11 *La marginea satului Gréville*, 1856, Boston, Museum of Fine Arts
- 12 *Prima lecție de tricotate*, 1854, Boston, Museum of Fine Arts
- 13 *Lecție de tricotate*, 1869, Saint Louis, Art Museum,
- 14 *Toarcerea lânii*, 1863, Colecție privată
- 15 *Femeie ce coace pâine*, 1853-54, Otterlo, Kroller-Muller Museum
- 16 *Tănără ce face unt*, 1848-51, Boston, Museum of Fine Arts
- 17 *Țesătoare în picioare*, 1850-55, Boston, Museum of Fine Arts
- 18 *Țesătoare șezând (Emélie Millet)*, 1854, Boston, Museum of Fine Arts
- 19 *Casa natală a lui Millet la Gruchy*, 1863, Boston, Museum of Fine Arts
- 20 *Casa de la Gruchy*, 1863 circa, Boston, Museum of Fine Arts
- 21 *Fântâna de la casa din Gruchy*, 1854, Londra, Victoria and Albert Museum
- 22 *Tănără la fântână*, 1866-68, Paris, Musée du Louvre
- 23 *Mielul nou născut*, 1866, Boston, Museum of Fine Arts
- 24 *Tunderea*, 1852-53, Boston, Museum of Fine Arts
- 25 *Sacrificarea porcului*, 1867-1870, Ottawa, National Gallery of Canada

- 26 *Întoarcerea de la fermă*, 1850, Milano, Galleria d'Arte Moderna
- 27 *Femeie care duc o legătură de vreascuri și o găleată*, 1858-60,
Colecție privată
- 28 *Țărancă ce arde iarba*, s.d, Gand, Museum voor Schone Kunsten
- 29 *Femeie la fân*, 1854-57, New York, The Metropolitan Museum of Art
- 30 *Auvergne, filatoarea*, 1868-69, Parigi, Musée d'Orsay
- 31 *Păstorită șezând*, 1871, Boston, Museum of Fine Arts
- 32 *În Auvergne*, 1866-69, Chicago, The Art Institute
- 33 *Îngrijitoare de găște la Gruchy*, 1854-56, Cardiff, National Museum of Wales
- 34 *Păstorită cu turma ei*, 1863-64, Parigi, Musée d'Orsay
- 35 *Păstorită șezând la marginea pădurii*, 1848-49, Boston, Museum of Fine Arts
- 36 *Țărancă adormită la umbra unui tufiș*, 1872-74, Reims, Musée Saint-Denis
- 37 *Observând zborul unor găște sălbatice*, 1866, Boston, Museum of Fine Arts
- 38 *Plecarea la muncă*, 1850-51, Glasgow, Art Gallery and Museum Kelvingrove
- 39 *Toamna, snopii*, 1874, New York, The Metropolitan Museum of Art
- 40 *Vara, bătătorii de grâu*, 1868-70, Boston, Museum of Fine Arts
- 41 *Vara, spicuitoarele*, 1853, Kofu, Yamanashi Prefectoral Museum of Art
- 42 *Spicuitoarele*, 1857, Parigi, Musée d'Orsay
- 43 *Secerători odihnindu-se*, 1850-53, Boston, Museum of Fine Arts
- 44 *Cultivatorii de cartofi*, 1861, Boston, Museum of Fine Arts
- 45 *Culesul cartofilor*, 1855, Baltimora, The Walters Art Museum
- 46 *Bateria inului*, 1850-51, Baltimora, The Walters Art Gallery
- 47 *Curățătorul de pleavă*, 1847-48, Londra, National Gallery
- 48 *Femeie ce mână vaca la păscut*, 1858, Bourg-en-Bresse, Musée de l'Ain
- 49 *Țăran ce împărtășie îngrășământul*, 1854-55, Raleigh, NC, Museum of Art
- 50 *Nașterea vițelului*, 1860, Princeton, University Art Museum
- 51 *Nașterea vițelului*, detaliu, 1864, Chicago, The Art Institute
- 52 *Tăietorii de lemne*, 1850-52, Londra, Victoria and Albert Museum
- 53 *Semănătorul*, 1850, Boston, Museum of Fine Arts
- 54 *Om la fân*, 1866-67, Hiroshima, Museum of Art
- 55 *La vie*, 1852-53, Boston, Museum of Fine Arts
- 56 *Lucrător la vie*, 1869-70, L'Aia, Rijksmuseum Mesdag
- 57 *Om cu sapă*, 1860-62, Los Angeles, The Paul J. Getty Museum
- 58 *Păstorul care adună turma*, seara, 1860, New York, Brooklyn Museum of Art

- 59 *Pășuni pe lângă Cherbourg*, 1871-72, Minneapolis, Institute of Arts
- 60 *Întoarcerea de la strângerea fânului la asfințit* 1868-70, Hiroshima, Museum of Art
- 61 *Îngrijitoarea de curcani, toamnă*, 1872-73, New York, The Metropolitan Museum of Art
- 62 *Păstor la asfințit*, 1856-60, Baltimora, The Walters Art Gallery
- 63 *Trecerea prin pajiște*, 1867, Boston, Museum of Fine Arts
- 64 *Prioratul din Vauville, Normandia*, 1872-74, Boston, Museum of Fine Arts
- 65 *Seară de iarnă*, 1866-68, Boston, Museum of Fine Arts
- 66 *Femeie ce coase lângă copilul adormit*, 1858-62, Boston, Museum of Fine Arts
- 67 *Angelus*, 1857-59, Parigi, Musée d'Orsay

Vineri seara, 24 aprilie

INTRODUCERE	4
SFÂNȚA LITURGHIE — <i>PREDICA DE DON STEFANO ALBERTO</i>	20

Sâmbătă dimineața, 25 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE — <i>Centrul e unul singur, Isus Cristos</i>	21
--	----

SFÂNȚA LITURGHIE — <i>PREDICA DE E.S.R. CARDINAL GERHARD L. MÜLLER PREFECT AL CONGREGAȚIEI PENTRU DOCTRINA CREDINȚEI</i>	57
--	----

Sâmbătă după-amiază, 25 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE — <i>Recunoașterea Lui Cristos</i>	63
---	----

Duminică dimineața, 26 aprilie

ÎNTÂLNIREA DE ÎNTREBĂRI	89
-------------------------	----

SFÂNȚA LITURGHIE — <i>PREDICA DE DON FRANCESCO BRASCHI</i>	110
--	-----

MESAJE PRIMITE	113
----------------	-----

TELEGRAME TRIMISE	114
-------------------	-----

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ	117
--------------------------	-----

